

ereimi, sed angustæ cellæ pugnam descendunt. De quibus inclusis ita scribit Petrus Venerabilis, lib. 1, epist. 2.) : « Obserata quidem est janua, vel forte lapidibus obturata; sed per angustum fenestellæ aditum recipit quidquid per ostii latitudinem admisit. » Adeoque pro talibus sponte incarcerationis monachis scripta est hæc Regula, qui non in campestribus cellis aut in pagis, sed in subterraneis monasterii locis includebantur, perpetuos quasi carceres sponte et lubenti animo eligentes. Quod admirabile vitæ genus non cuilibet amplecti permissum est; quicumque enim talem inclusionem desiderabat, non solum ablatis et conventus licentiam obtinere debuit, sed post diurnam probationem etiam episcopi facultas et potestas requirebatur, ejus auctoritate et sigillo ostium cellulæ occludebatur, ut omnis fallaciæ suspiciones removerentur. Celebris erat hujus inclusionis ceremonia, prout hæc Regula præscribit, atque *inclusus* vestibus ad finem usque vitæ gestandis indutus angusta cellula ex omni parte muris septa obcludebatur, ut nec egredi, nec sæculares ingredi valeret: fenestra quoque talis intus et foris obsignabatur, ut ipse nec videre aliquem, nec ab aliis videri potuerit. De talibus sponte incarcerationis monachis scripsit doctum syntagma Matthæus Raderus S. J. sacerdos, et in sua Bavaria sancta exhibet quamdam brevem sed mancam Regulam pro illis sæculo duodecimo scriptam, quam proin huic operi inserere haud operæ pretium esse luximus: nam hæc præsens Regula pro omni genere reclusorum fusissima est, in 69 capitula partita, plerumque ex Regula sancti Benedicti desumpta, quæ sola tempore auctoris apud cœnobitas floruit, ex quibus hi *inclusi* desumebantur. Quod autem auctorem Regulæ attinet, vix aliquid certum determinari potest; cum duo Grimlaici hic nominentur: unus qui scripsit Regulam, alter cui et hæc dedicata est, et quidem uterque sacerdos. Refert quidem Mabillonius in Annalibus Benedictinis, ad annum 900, tempore Formosi papæ floruisse quemdam presbyterum, nomine Grimlaicum, papæ familiarem et episcopatu dignissimum, qui an hanc Regulam scripserit, an vero illa eidem nuncupata fuerit, non determinavit vir doctissimus. Utinque sit, auctor monachum se, et vitam solitariam egisse, satis indicat; et cum Aquisgranensem Regulam aliquando adducat, sic eum longe post annum 816 floruisse certum est, et forsân in urbe Metensi vel in vicina aliqua abbata solitariam vitam excoluit; cum sanctum Arnulphum episcopum metensem jam dudum defunctum præ reliquis piissimis praelatis summopere laudet. Nolo hic asserere quod piissimus auctor eo consilio hanc Regulam considerit, ut aliquis monachorum ordo secundum illam viventium exoriretur; nunquam enim aliquam horum *inclusorum* congregationem alicubi floruisse legimus, quamvis reperimus plures *sponte incarcerationis*, sed in diversis cœnobiis viventes. Sic Marianus Scotus in suo Chronico refert duos tales *inclusos*, nimirum S. Annunhadum Fulde inclusum, et admirandum illum S. Paternum, qui ob amorem talis vitæ solitariæ permisit se vivum comburi, dum tota civitas Paderburna igne consumpta est. Et quamvis beatus ille chronographus, tum Fulde tum Moguntia, hanc spontaneam incarcerationem per plures annos amplexus sit, atque in pluribus monasteriis antiquis cellæ talium *inclusorum* adhuc supersint; tamen a pluribus sæculis nullus hoc vitæ genus ambivit. Verum de reclusis feminis sanctimonialibus plura mox dicemus, cum Regulas sacris virginibus præscriptas observabimus.

IN NOMINE DEI SUMMI,

INCIPIT PROLOGUS REGULÆ SOLITARIORUM.

Dilectissimo Patri in Christo atque æquivoco meo A qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit
Grimlaico venerabili sacerdoti perennem in Salvatore salutem.

Sæpenuero dum in auribus vestris omne quod mihi de meipso displiceret, exposui, suggestistis mihi ut Regulam solitariorum, videlicet cœnobarum, describerem, mibi que ipsi jugum servitutis imponerem. Ego autem hoc diu multumque renisus sum agere, ne forte vires meas excederem, imo ne jactantiæ lapsum incurrerem; verens pariter ne ab aliquibus quasi nova condens presumptuosus putarer, ac ne mihi illud antiquum objiceretur proverbium: Quid necesse est in mari mittere pisces aut in flumine aquas? Sed cum post multos dies reminisci cœperim quod nunquam moris fuerit sanctis Patribus invicem provocare, invicem invidere, sed unumquemque in ordinanda domo Dei pro viribus suis obtulisse, malui imperio jussionis vestræ obtemperare quam voluntatem meam facere. Unde et ego mox injuncti me operis labori supposui, atque hinc inde orthodoxorum Patrum sententias exemplaque diversa decerpsi, et ex his hanc Regulam componere satégi. Eorum nem quippe nomina, quorum sententias ad hoc opus assumpsi, ob prolixitatem capitulorum vitandam, partim intus in serie, partim deforis in ipsis marginibus impressi. Et ne aliquis compilatorem vocitaret, hoc potissimum fieri curavi. Scio namque, Domino pronuntiante, quia

tamen inter sanctorum flores eloquiorum solito nomine meo inspringere curavi. Qua de causa humiliter obsecro ut si cui hæc scribilis videtur, præfata sanctorum vocabula, sicuti nunc sunt adnotata, adnotare non omittat. Nostracismos denique et barbarismos, necnon et ipsos præpositionum casus in hoc opusculo servare contempsi: quia indignum vehementer fore censui, ut verba Christi vel sanctorum Patrum sub regula perstringerem Donati.

Hanc nimirum regulam de sanctorum floribus, quasi de magis fluminibus pelagique gurgitibus excerptam, in modicos rivulos, hoc est, in sexaginta novem capitula dividere curavi. Et primo omnium de abrenuntiatione sæculi, et de activa vita et contemplativa pauca collegi capitula. Deinde quomodo solitaria conversatio constare debeat, et de vita ac moribus solitariorum aliqua adnexui capitula. Inter hæc quidem de præceptis Redemptoris nostri tria tantum capitula inserui, quatenus solitarii in lege Domini die ac nocte meditates, et ipsa Christi mandata sedulo ante oculos mentis simul et corporis revolventes, semper devotiores atque ferventiores existant. Postea quoque ad activam vitam veniens, quid vel quantum de cibis et potibus, quidve de vestimentis aut lectualibus habere vel uti de-

beant, determinavi. Addidi etiam modum et tempus A
jejuniorum atque abstinentiæ. Subjuncti quoque locis
congruis pauca de virtutibus et vitiis, et ut cautos
facerem solitarios, quibus modis miracula operari
soleant intimare curavi. Ad ultimum autem de
perseverantia boni operis unum tantum capitulum
posui.

In his ergo omnibus ubicunque aliquibus clausulis
enucleandis necessitas exstitit, morem fluminis imi-
tari studui. Fluvius quippe dum per alveam defluit,
si valles concavas ex latere contingit, in eas pro-
tinus sui impetus cursum divertit; cumque illas suf-
ficienter impleverit, repente se in alveum refundit.
Ita nimirum ubicunque inter sacra sanctorum elo-
quia aliquam obscuritatem congruè ædificationis
reperi, quasi ad vicinam vallem explanationis un-
dam retorsi; et dum ipsam obscuritatis vallem suf-
ficienter expositam perspexi, rursus ad sermonis
propositi alveum recurri. Sed non hoc meo sensu
vel studio, sed sanctorum Patrum oraculis annuen-
tibus peregi.

Hoc sane, Pater venerande, tam vos qui ad istud
opusculum peragendum me excitastis, quam omnes
qui hæc forte lecturi sunt, contestor et obsecro, ut
quidquid in rebus istis quæ utcunque digestæ sunt,
reprehensionis invenerint, vitio mæ rusticitatis as-
cribant mihi que dignanter indulgeant: ea autem
quæ secundum fidem catholicam dicta probaverint,
Deo deputent, qui dat omnibus affluenter, et non
improperat. Ego quippe dum studui præceptum ju-
beatis implere, etiam majora viribus meis præ-
sumpsi, suscipere; sed tamen ipsa obedientia valde
mihi erat necessaria? Ilac quidem nactus occasione
Regulam, quam non habebam, modo habeo. Cæte-
rum de accuratione dictionis elucubrata non satago;
quia quod a magistris negligenter non didici, id
exhibere loquendo nequivi.

Id ipsum autem quod scripsi, non ingenio meo
fretus, sed orationibus vestris auxiliantibus peregi.
Solent namque medici ex multorum speciebus pig-
mentorum in salutem poscentis quoddam genus
medicamenti componere, nec seipsos præsumunt
fateri creatores herbarum vel aliarum specierum,
sed ministros se esse in colligendo et conficiendo
asserunt. Ita et ego, non auctor hujus operis, sed

minister in colligendo exstiti. Ex quarum tamen
compositione specierum salus efficitur ægotantium.
Sic etiam, sic forsitan mæ devotionis labor vestræ
charitati, Domino opitulante, aliquid proficere va-
lebit. Non enim, ut reor, tam sollicitè mihi hanc
Regulam scribere injungeretis, nisi eam diligeretis,
et nisi ad propositum vitæ solitariæ quandoque ve-
nire voluissetis. Sicut enim me piæ devotionis affectu
exhortati estis ut eam scriberem, ita nunc vos hu-
militer depono ut eandem sæpius diligenter legere
studeatis; quatenus animus vester, quodammodo
exterioribus molestiis fatigatus, ad seipsum redeat,
et quo maxime festinare debeat, intelligat. Quid
ergo in hac vita laboriosius quam terrenis desideriis
æstuarè? Aut quid securius quam de hujus sæculi
vanitate nil appetere? Qui enim hunc mundum dili-
gunt, turbulentis ejus curis et sollicitudinibus con-
turbantur. Qui autem ab eo recedunt, et solitari-
am vitam expetunt, futuræ pacis requiem, quam
illie expectant, hic jam quodammodo habere in-
choant.

Quapropter quæso tam vos quam omnes Deum
diligentes, ut nemo hanc Regulam spernat, neque
ab hac instructione pavore perterritus refugiat, quia
via salutis non aliter nisi angusto initio est inci-
pienda. Unde Dominus ait: *Contendite intrare per
angustam portam (Matth. vii, 13)*. Et iterum: *Arcta
et angusta via est, quæ ducit ad vitam; lata et spa-
tiosa, quæ ducit ad mortem (Ibid.)*. Nihil ergo in hac
constitutione asperum, vel onerosum, nihil grave
spero me scripsisse; sed si quid paululum restri-
ctius, dictante æquitatis ratione in ea institui, hoc
propter emendationem vitiorum et conservationem
virtutum feci. Quisquis igitur hanc Regulam bono
animo et plena devotione voluerit observare, in
præsenti adhuc sæculo positus, ad virtutum cul-
mina, Deo favente, poterit scandere; et post hujus
vitæ terminum, cum sanctis et electis Dei in cælesti
regno gaudere, et cum ipso Domino et angelis ejus
in perpetuum feliciter poterit vivere; et non solum
vivere, sed etiam conregnare. Cunctipotens Deus
animum vestrum ad hanc institutionis observantiam
festinanter adducat, et per eandem observantiam ad
regna cælestia perducat. Amen.

Explicit prologus.

INCIPIT TEXTUS REGULÆ.

CAPUT PRIMUM.

De generibus solitariorum.

Primum igitur indagare oportet cur monachus,
vel cur solitarius vocatur, et sic demum, auxiliante
divina clementia, ad cætera exponenda rite trans-
eamus. Monachus enim Græca etymologia vocatur, D
eo quod sit singularis. Monas enim Græce, Latine
singularitas dicitur. Ergo solitarius interpretatur
vocabulum monachi. Idcirco enim sive dicatur mo-
nachus sive solitarius, unum atque idem est. Sed

jam videamus quot sunt genera solitariorum. Duo
sunt namque genera solitariorum; unum anachore-
tarum, id est, eremitarum; alterum vero cœnobita-
rum, hoc est, monasteriale. Hæc autem amborum
genera non conversionis fervore novitio debent in-
stitui, sed diuturna monasterii exercitatione prius
debent probari, quatenus probati ad perfectionis
culmen, Domino miserante, conscendere valeant.
Præterea quoque sæpe dubitatum est a multis, a
quo potissimum monachorum eremus cœpta sit ha-

bitari. Quidam enim altius repetentes, a beato Elia et Joanne sumptum dicunt exordium; alii autem asseverant beatum Antonium hujus propositi esse caput. Macarius vero discipulus beati Antonii affirmat Paulum quemdam Thebæum in Novo Testamento rei istius fuisse principem; quod et verum est. Sciendum vero quod a tempore beati Antonii cœperunt cœnobitarum solitarii, hoc est, retrusi. Sed quis primus fuisset retrusus, difficile reperitur; non enim solummodo in cœnobiis, sed etiam in ipsis eremis antea habitabant retrusi. Priscis denique temporibus hi qui prius in monasteriis erant retrusi, qui jam didicerant per multa experimenta contra diabolum pugnare, ipsi quoque bene instructi, atque sicut aurum in fornace probati, fraterna ex acie ad singularem pugnam eremi, securi jam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, dimicaturi pergebant. Horum exemplum beatus Arnulphus episcopus tenuit, qui secundum Domini præceptum omnia quæ habuit vendidit pauperibusque distribuit. Et non solum temporalia reliquit omnia, sed etiam episcopatum, quem post amissionem honorum temporalium, Domino largiente, suscepit, ipsum dimisit; et postea cellulam retrusionis expe- tit; ibique multis diebus sese ad exercitandum in divinis cultibus Domino mancipavit. Deinde vero post multorum curricula annorum assumpsit alas sicut columba, hoc est, virtutes spirituales, et ad eremum convolvit; ibique Dominum nostrum Jesum Christum exspectavit, ut illum salvum faceret a pusillanimitate spiritus et tempestate. Qui veniens non solum salvavit eum, sed ad æthera transvexit feliciter coronandum. Idcirco enim exemplum tanti viri hujus hic inserere studui, ut ab eo discant solitarii omnia caduca despiciere et cœlestia totis viribus appetere.

CAPUT II.

De præceptis altioribus monachorum vel solitariorum.

Altiora enim sunt præcepta quæ dantur monachis vel sæculo huic renuntiantibus, quam illa quæ dantur fidelibus in sæculo communem vitam agentibus. Monachis et solitariis dicitur: *Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus; et veni, sequere me (Matth. xix, 21).* Et rursum: *Omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit (Ibid., vers. 21 et 29).* Hæc et hujusmodi præcepta specialiter solis congruunt monachis solitariisque. Et quanto singularia, tanto potiora et eminentiora. Hæc vero quæ sequuntur quasi minora minoribus generaliter dicta sunt omnibus. *Qui non accipit, inquit Dominus, crucem suam, et venit post me, non est me dignus (Matth. x, 38).* Et iterum: *Omnia quæ vultis ut faciant vobis homines, eadem et vos facite illis (Matth. vii, 12).* *Dico autem vobis: Nolite resistere malo (Matth. v, 39).* Item ipse: *Di-*

ligite inimicos vestros; benefacite his qui vos oderunt, etc. (Ibid., 44). Monachis enim sive solitariis dicitur ut sua omnia derelinquant; sæcularibus vero, ut sua omnia bene gerant. Illi præcepta generalia bene vivendo transcendunt, isti præceptis generalibus astringuntur. Ad perfectionem enim non sufficit cuiquam sua derelinquere, nisi etiam semetipsum abneget. Sed quid est semetipsum abnegare, nisi voluntatibus propriis renuntiare? ut qui superbus erat, sit humilis; qui iracundus, studeat esse mansuetus; qui luxuriosus, sit castus; qui ante ebriosus, sit sobrius; qui invidus et malevolus, sit benignus et benevolus. Nam si ita quisque renuntiat omnibus quæ possidet, ut et suis non renuntiet moribus, non est pro certo Christi discipulus. Qui enim suis rebus renuntiat, sua abnegat; qui vero pravis moribus renuntiat semetipsum abnegat. Unde et Dominus: *Qui vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum, et sequatur me (Luc. ix, 23).*

CAPUT III.

De quatuor ordinibus hominum qui erunt in die judicii.

Sciendum quoque est quia quatuor ordines hominum erunt in die judicii, duo honorum; et duo malorum. Primus ordo salvabitur et non judicabitur, id est, qui sua omnia pro Christo derelinquant, ipsi quidem cum Deo judices venturi sunt ad judicium. Unde est illud Isaie: *Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui (Isa. iii, 14).* Ipsi alios judicabunt, et non judicabuntur ab aliis. Secundus ordo judicabitur et salvabitur, id est, boni Christiani, qui res hujus mundi possident et eas pauperibus quotidie erogant, qui nudos vestiunt, infirmos visitant, et alia his similia implent quæ Christus facere docet. Hi tales judicabuntur et salvabuntur; quibus dicturus est in judicio Dominus. *Esurivi, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere (Matth. xxv, 35).* Et post pauca: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi (Ibid., v. 34).* Tertius ordo judicabitur simul et condemnabitur, id est, mali Christiani, qui fidem habere videntur, sed operationem non habent. Isti ad sinistram partem deputabuntur in judicio, et istis dicturus est idem ipse Dominus: *Esurivi, et non dedistis mihi manducare; sitivi, et non dedistis mihi bibere (Ibid., v. 42).* Et post pauca: *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo et Angelis ejus (Ibid. v. 41).* Isti enim judicabuntur et non salvabuntur. Quartus vero ordo erit infidelium, qui non judicabuntur, sed condemnabuntur. De his ait Psalmista: *Non surgent impii in judicio, neque peccatores in concilio justorum (Psal. i, 5).* Resurgent enim impii, non ut judicentur, sed ut condemnentur; scilicet ut qui sine lege peccaverunt, sine lege pereant (*Rom. ii, 12*). Primus vero ordo, qui sua dereliquerunt et Christum secuti fuerunt, judicabunt alios duos sequentes, id est, bonos Christianos, ut recipiant bona; et malos e contra, ut recipiant mala.

Cum summa igitur devotione rogemus Deum A ut corda nostra misericorditer tangendo omnia visibilia nos despiciere faciat, quatenus ad primum ordinem pertinere possimus. Vindicemus itaque in nobis bene vivendo gratiam tanti honoris, si enim vitam nostram perfecte custodierimus, iudices cum Deo et apostolis ejus in die iudicii erimus. Firmissime enim hoc credere debemus, quia fidelissimus est ille qui hoc nobis promittit. Veritas est ipse, fallere non potest. Solitarii, qui sua omnia pro Christi amore derelinquunt, cum Petro apostolo dicere poterunt: *Domine, ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te; quid ergo erit nobis (Matth. xix, 27)?* Hoc pro certo scire convenit, quod Petro tunc respondit omnibus solitariis in Petro respondit. Forsitan est aliquis B qui dicat: Imitari hujus mundi contemptores volo, sed quod relinquam non habeo. Ad hoc vero respondendum est: Multum dimittit ille qui voluntatem habendi dimittit. Attendere etiam debemus quod non dixit: *Vos qui reliquistis omnia* solummodo, sed addidit, et secuti estis me (*Ibidem, v. 28*), quia multi relinquunt sua, et Christum non sequuntur; sicut Crates philosophus et alii multi: sequitur enim Christum qui illum imitatur.

Pensemus igitur quid Petrus dimisit, qui sic confidenter loquitur. Retia tantum dimisit et navim, tamen loquitur confidenter. *Reliquimus omnia*. Ac sic diceret: Fecimus, Domine, quod jussisti; scire volumus quale pro hoc præmium daturus es nobis. Jesus autem non solum illis, sed et cæteris respondit, dicens: *Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel (Ibid.).* Magna lætitia et inenarrabilis gloria nobis est promissa. Hæc sententia ad omnes pertinet qui sua omnia pro Dei amore derelinquunt.

Transcendamus autem visibilia omnia, despiciamus transitoria cuncta, ut mereamur perfrui cum beatis apostolis æternæ beatitudinis gloria; et ut hoc citius fiat, Domini clementiam quotidie humiliter exoremus, dicentes: Cunctipotens Deus, qui nos per sanguinem Filii tui redemisti, et ex aqua et Spiritu sancto voluntarie regenerasti, fac nos de hac miserrima peregrinatione ad diu desideratam citius patriam transire, in qua cum beatissimis angelis et felicissimis hominibus sæculo renuntiantibus, per infinita sæcula regnemus.

CAPUT IV.

Quæ sint veræ divitiæ.

Quæ sint veræ divitiæ beatus Gregorius patenter insinuat, dicens: Solæ, inquit, divitiæ veræ sunt, quæ nos virtutibus divites faciunt. Quæ vero nobis appetendæ sunt divitiæ, vel quæ fugiendæ, beatus Prosper satis evidenter ostendit, dicens: Illæ nobis ambiendæ sunt divitiæ, quæ nos ornare possint pariter et munire; quæ nos etiam contra impetus hostiles arxant, a mundo disternant, Deo commendant, di-

tant animos nostros atque nobilitant. Nobiscum sint, intra nos sint. Divitiæ nostræ credendæ sunt, pudicitia, quæ nos pudicos faciat; et justitia, quæ justos; pietas, quæ pios; humilitas, quæ humiles; mansuetudo, quæ mansuetos; innocentia, quæ innocentes; puritas, quæ puros; prudentia, quæ prudentes; temperantia, quæ temperantes; et supra omnia charitas, quæ nos facit Deo et hominibus charos, vitiorum impotentes, sæculi contemptores, ac bonorum omnium sectatores. Hæc sunt non omnium, sed sanctorum solæ virtutes; non divitum superborum, sed humilium pauperum facultates, patrimonium cordium, divitiæ incorruptibiles morum, quibus non abundant, nisi qui illis carnalibus ex corde renuntiant. Quæ quamvis ipsa sint bona, ut pote a bono Deo creata; tamen quia sunt bonis malisque communia, student ea spirituales viri contemnere, quo possint ad illa incomparabiliter meliora, quæ sunt bonorum omnium propria pervenire. Quoniam non est tale bonum quod habent et mali, quale illud quod non habent nisi boni. Corporale bonum, quando habent iniqui, ipsorum est præmium; quando habent iusti, non est eorum præmium, sed temporale solatium. Item, boni temporalis amissio fit exercitium iusti et injusti supplicium, quia et iustus desiderio cœlestium captus omnia temporalia sive habeat, sive amittat, omnino non sentit; et iniquus, qui cum delectatione habuit, sine dolore non perdit. Propter hoc igitur eis qui militant Deo fugiendæ sunt ex toto corde divitiæ, quas qui habere volunt, sine labore non quærunt, sine difficultate non inveniunt, siæ cura non servant, sine anxia delectatione non possident, sine gravi dolore non perdunt. Apostolus autem Christi militibus dicit: *Volo vos siæ sollicitudine esse (I Cor. xxxii).* Et idem: *Radix omnium malorum est avaritia, quam quidam appetentes a fide erraverunt, et inseruerunt se doloribus multis (I Tim. vi, 10).* Ac sic census iste terrenus eis, a quibus vitiose diligitur non est voluptatum materia, sed dolorum. Hæc de veris et fallacibus divitiis dicta sufficiant. Quomodo autem quis ad perfectionis culmen conscendere possit, audiamus.

CAPUT V.

De perfectione justitiæ.

Si quis ergo vult esse perfectus, et tollere crucem suam, et sequi Dominum Salvatorem, et imitari Petrum dicentem: *Domine, ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Matth. xix, 27)*, faciat hoc quod præcepit Dominus adolescenti, et sufficere ei potest ad perfectionem; id est: *Vade et vende omnia que habes, et da pauperibus; et veni, sequere me (Matth. xix, 21).* In potestate nostra est utrum velimus esse perfecti an non. Non nobis jugum necessitatis imponit, sed potestati nostræ liberum arbitrium concedit, dicens: *Vis esse perfectus, et in primo stare vestigio dignitatis? Vende omnia que habes, et da pauperibus; et veni, sequere me.* Quicumque ergo perfectus esse voluerit, debet vendere omnia quæ

habet, et non ex parte, sicut Ananias fecit et Saphira, sed totum vendere; et cum vendiderit, nihil fraudare, sed dare omne illud pretium pauperibus; et sic sibi thesaurum in regnum cœlorum præparare. Neque enim hoc ad perfectionem solummodo sufficit, nisi post contemptas divitias sequatur Salvatorem, id est, relictis malis, faciat bona. Facilius, inquit beatus Hieronymus, sacculus contemnitur quam voluntas et voluptas. Multi divitias relinquentes, Dominum non sequuntur. Sequitur enim Dominum, qui imitator ejus est, et per vestigia illius graditur. *Qui enim dicit se in Christo manere, debet quomodo ille ambulavit, et ipse ambulare* (I Tim. II, 6). Bonum est ergo Dei servo corporaliter remotum esse a mundo; sed multo melius, voluntate. Utrumque vero optimum et perfectum. Ille ergo perfectus est, qui huic sæculo et corpore et corde discretus est. Magna apud Deum refulget gratia, qui huic sæculo contemptibilis fuerit. Servis autem Dei cuncta hujus mundi contraria esse debent, ut dum ista adversa sentiunt, ad cœleste desiderium ardentius excitentur. Quid enim in hac vita laboriosius quam terrenis desideriis æstuarè? Aut quid securius quam de hujus sæculi vanitate nihil appetere? Qui enim hunc mundum diligunt, turbulentis ejus curis et sollicitudinibus conturbantur. Qui autem ab eo recedunt, propter internæ quietis tranquillitatem, futuræ pacis requiem quam illuc exspectant, hic quodammodo habere inchoant.

CAPUT VI.

Quod qui sæculo renuntiant, non debent habere hæreditates nec possessiones.

Hi ergo qui sæculum perfecte derelinquunt, nihil debent possidere præter Dominum. Unde in libro Prosperi ita legitur: Quemcunque ergo possidendi delectat ambitio, Deum, quem colit, quia omnia possidet, expedita mente possideat; et in eo habebit quæcunque sancte desiderat. Sed quoniam nemo possidet Deum, nisi qui possidetur a Deo, fit ipse primitus Dei possessio, et efficitur ei Deus possessor et portio. Deinde quid ultra quærit, cui omnia suus conditor sit? Aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit? Hunc possidebat et ab illo possidebatur ille qui dicebat in spiritu: *Portio mea, Domine, dixi custodire legem tuam* (Psal. cxviii, 57). Et iterum: *Dominus pars hæreditatis meæ et calicis mei* (Psal. xv, 5). Qui enim possidet Dominum, et cum propheta dicit: *Pars mea Dominus* (Thren. III, 24), nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus Dominus non erit: verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus Dominus pars ejus fieri non dignatur. Si ergo, inquit Hieronymus, pars Domini sum, et funiculus hæreditatis ejus, non accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Levita et sacerdos vivo de decimis, et altari deserviens altaris oblatione sustentor: unde habens victum et vestimentum, his contentus erò, et nudam crucem nudus sequar. Ad Eze-

chielem quoque dicitur: *Sacerdotes mei, qui mihi in templo meo ministrant, non habeant possessiones: ergo Dominus possessio eorum; nec hæreditatem, ego Dominus hæreditas eorum* (Ezech. xliv, 28). Et ipse Dominus alibi dicit filiis Levi: *Non dabitis partem inter fratres suos, ego Dominus portio eorum* (Num. xviii, 20). Hic satis evidentè ostendit quod hi qui terrenæ hæreditatis portionem contempserint, tales se exhibere debent ut possideant Dominum, et ipsi possideantur a Domino. Qua de re etiam Collationibus Patrum tale datur exemplum. Quidam frater renuntians sæculo, et dans quæ habebat pauperibus, retinens autem pauca ad opus suum, venit ad abbatem Antonium. Quem cum agnovisset sener, dixit ei: Si vis monachus fieri, vade in illum vicum, et eme carnes, et impone corpori tuo nudo et sic veni huc. Et cum ille sic fecisset, aves lacerabant carnes et corpus ejus. Cum autem pervenisset ad senem, interrogavit si fecisset quæ dixerat ei. Ille autem ostendit corpus suum laceratum. Tunc dixit sanctus Antonius: Qui renuntiant sæculo et volunt habere divitias, ecce ita impugnantur et a dæmonibus discernuntur. Hoc igitur de non habenda possessione dictum sufficiat. Aliud autem de non habenda hæreditate dicamus. Venit quidam homo, nomine Magistratus, ad beatum Arsenium, deferens ei testamentum cujusdam parentis ejus, qui reliquerat ei hæreditatem magnam valde. Et accipiens senior testamentum voluit scindere illud. Magistratus autem cecidit ad pedes ejus, dicens: Deprecor te propter Deum, ne scindas illud. Et dixit ei abbas Arsenius: Ego prius mortuus sum quam ille. Ipse autem modo mortuus est, quomodo nunc me fecit hæredem? et remisit testamentum, nihil exinde accipiens. Unde datur intelligi quod hi qui sæculum relinquunt nihil debent habere præter victum, vel possidere extra vestimentum. Præcipue vero Solitarius, qui imitator apostolorum esse cupit, his tantum debet esse contentus. Et quia non potest quis servire Deo simul et mundo, propterea voluit Deus cultores suos omnibus renuntiare, ut exclusa mundi cupiditate, divina in eis charitas posset augeri vel perfici.

CAPUT VII.

Quod post abrenuntiationem sæculi non debet quisque divitias colligere.

Solitarii ergo funditus sæculo renuntiantes, ita huic mundo mori debent, ut soli Deo vivere delectentur. Quantoque ab hujus sæculi cupiditate se subtrahunt, tanto interna mentis acie præsentiam Dei et sanctorum ejus perspicacius contemplantur. Sed sunt multi qui cupiunt convolare ad gratiam Dei, sed timent carere oblectamentis mundi. Provocat eos quidem amor Christi, sed revocat cupiditas sæculi, sicut legitur in Collationibus Patrum fecisse quemdam solitarium, qui in horto suo sedule laborat, et omnem laborem suum in eleemosynam expendebat, et tantum sibi retinebat quantum ad victum ipsius sufficeret. Postea vero Satanas

immisit ei in corde dicens : Collige tibi aliquam A pecuniam, ne cum senueris aut ægrotare cœperis, aliquid indigeas. Et collegit, et implevit lagenam unam nummis. Contigit autem eum infirmari, et putrefieri pedem ejus. Et expendit hoc, quod collectum habuerat in medicos, et nihil ei prodesse potuit. Postea vero venit quidam de expertis medicis, et dixit ei : Nisi incideris pedem tuum, totum corpus tuum putrefiet. Et constituerunt ut in crastinum incideret ei pedem. Illa autem nocte rediens in semetipsum, et pœnitentiam agens de his quæ gessit, ingemuit et flevit dicens : Memor esto, Domine, operum meorum priorum, quæ faciebam cum laborarem in horto meo, ex quo pauperibus ministrabam. Et cum fleret, astitit ei angelus Domini, et dixit ei : Ubi sunt nummi quos collegisti, et ubi est spes de qua tractasti? At ille respondens ait : Peccavi, Domine, et ignosce mihi, ulterius hoc non faciam. Tunc angelus tetigit pedem ejus, et statim sanatus est, et surgens mane abiit operari in agro. Venit ergo medicus cum ferramentis ut secaret pedem ejus, et ait : Ubine est ille ægrotus? Et dixerunt ei : Exiit mane operari in agro; tunc admiratus medicus, perrexit, et vidit eum terram fodientem, et glorificavit Deum, qui ei reddiderat sanitatem. His satis evidenter ostenditur quantum malum sit post abrenuntiationem sæculi pecunias colligere et avare retinere. Unde scriptum est : *Nemo mittens manum suam in aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei* (Luc. ix, 62). Novi autem ego ipse quemdam fratrem, quem utinam non nossem! cujus etiam nomen, si aliquid prodesset, dicere possem : qui sub obtentu religionis relinquere se sæculum finxit, et ad solitariam vitam, non corde, sed corpore tantum pervenit. Quia autem non solum ante habitas possessiones et divitias funditus non distribuit, sed etiam si qua forte ei a fidelibus fuerant oblata, avare retinebat. Postea vero immisit ei diabolus in cor, ut ad perferendas divitias, quas male servaverat, foras de cella retrusionis exiret. Quod ita et fecit; qui quandiu in præsentis sæculi vixit, non solum sibi metipsum, sed etiam nobis omnibus in opprobrium fuit; et non solum tunc ejus exemplum nocuit, sed adhuc his qui eum noverunt obest, et futuris scientibus nocebit. Quia sunt nonnulli, qui, despectis carnis desideriis, cuncta relinquere pertractant, sed cum cecidisse illum post operis initium conspiciunt, hoc ipsum facere quod deliberaverant pertimescunt. Nam et isti in hoc etiam arguendi sunt, ut si malos pertimescunt imitari in malum, cur pigri sunt bonos imitari in bonum? Unde scriptum est : De bonis sumamus exempla. Ob hanc ergo causam aliorum scribuntur ruinæ et perditiones, ut nos de nostra vita simus sollicitiores. Hactenus autem de sæculi abrenuntiatione, et de non colligendis divitiis satis abunde, ut opinor, dictum est. Modo eniui de contemplativa vita, Deo auxiliante, et beato Prospero suffragante, aliqua dicenda sunt capitula.

PATROL. CIII.

CAPUT VIII.

Quid sit proprie activa, quidve contemplativa vita.

Quia igitur per activam vitam ad contemplativam venit, idcirco prius dicendum reor quid sit proprie activa vita; et sic demum ad contemplativam transendum est. Activa scilicet vita est conversatio religiosa, quæ docet quomodo Præpositi sub se regant viventes ac diligant; et non minus de eorum quam de sua salute solliciti, quod eis expedire sciunt paterne cura provideant : et qualiter subjecti præposito suo, tanquam capiti membra deserviant, ac præcepta ejus velut imperium Dei summo amore custodiant. Ipsa namque actualis vita panem esurienti tribuit, verbo sapientiæ nescientem docet, errantem corrigit, superbientem ad humilitatis viam revocat, infirmantis curam gerit; quæ singulis quibusque expediunt dispensat, et commissis sibi qualiter subsistere valeant, sollicitè providet. Quæ et cum corpore et in præsentis sunt, et cum corpore deficiunt, et tamen merces hujus vitæ permanet in æternum. Contemplativa quoque vita est dilectionem Dei et proximi tota mente retinere, transitoria cuncta despiciere, visibilia postponere, tantummodo quæ cœlestia sunt desiderare. Nam contemplativa vita a contemplando, hoc est videndo, nomen accepit; in qua creatorem suum creatura intellectualis ab omni peccato purgata visura est. Sed et si eam diligenter considerare velimus, et jam in hoc fragili tabernaculo, ubi quotidie ingemiscimus, contemplativæ vitæ quodammodo participes fieri possumus. Quia, secundum quorundam opinionem, nihil aliud est contemplativa vita quam rerum latentium futurarumque notitia, sive vacatio ab omnibus occupationibus mundi, sive divinarum studium litterarum. Quando autem infirmum visitamus, mortuum sepelimus, errantem corrigimus, tunc in activa sumus. Quando vero in conspectu Dei lacrymas fundimus, et qualis beatitudo, qualis lux, qualis gloria sit sanctis in cœlo, cogitare volumus, tunc in contemplativa sumus. Sed activa vita cum corpore incipit, et hic cum ipso finitur; contemplativa vero vita hic inchoatur, et in futuro sæculo perficitur. Ex his enim signatur una, id est activa per Martham; et altera, id est contemplativa, per Mariam : sed necessaria est omnino Martha Mariæ.

CAPUT IX.

Qualis debet esse in activa vita, qui ad contemplativam conscendere conatur.

Ad fastigium ergo vitæ contemplativæ quisquis conatur conscendere, semetipsum debet prius per multa experimenta in activa vita probare : si injurias poterit ferre, si opprobria, si derisiones, si contumelias, si detractiones, si flagella poterit sustinere. Si hæc et alia hujusmodi, sive a diabolo, sive ab aliquo illata patienter poterit sustinere, hic merito ad contemplativam quandoque poterit convolare. In ista enim prius per exercitium boni operis cuncta exhaurienda sunt vitia, ut in illa jam pura mentis acie ad contemplandum Deum quisqua

pertranseat. Et licet conversus statim ad contemplationem conscendere cupiat, tamen ratione cogitur ut prius in activæ vitæ operatione versetur; quia qui prius in activa vita proficit, postea ad contemplationem bene conscendit. Merito enim in ista sustollitur, qui in illa utilis invenitur. Quicumque ergo temporalem adhuc gloriam aut carnalem concupiscentiam affectant, a contemplatione quietis prohibeantur, ut potius in operatione actualis vitæ purgentur. Sciendum vero est quia viri sancti a secreto contemplationis egrediuntur ad publicum actionis, et rursus ab actionis manifesto ad secretum contemplationis intimæ revertuntur. In activa vita intentio perseveranter incedit; in contemplativa autem sese per intervalla quisque resumit, quia diurnitate contemplandi lassatur. Sicut enim aquilæ moris est semper oculus in radium solis infligere, nec deflectere, nisi escæ solius obtentu; ita et sancti a contemplatione ad actualem vitam interdum reflectuntur, considerantes illa summa sic esse utilia, ut tamen humilia sint paululum nostræ indigentia necessaria. Nam et visio animalium in Ezechielis prophetia (Cap. 1), quæ ibant nec revertebantur, pertinet ad vitæ activæ perseverantiam. Et iterum ea animalia quæ ibant et revertebantur, pertinent ad contemplativæ vitæ mensuram; in qua dum quisque intenderit, sua reverberatus infirmitate reflectitur, atque iterum renovata intentione, ad ea unde descenderat rursus erigitur. Idcirco enim hæc præmisimus, ut hi qui in contemplativa vita volunt perfecte vivere, per intervalla temporum unde vivant propriis manibus non negligant laborare. Caveant tamen ut non de ullo inhonesto negotio victum quærant, propter hoc scriptum est: *Nemo militans Deo implicat se sæcularibus negotiis, ut ei placeat, cui se probavit (II Tim. II, 4).*

CAPUT X.

Quantum inter contemplativam et activam vitam intersit.

Jam nunc quid inter contemplativam et activam vitam intersit breviter disseremus: quod ut evidenter eluceat, ipsas sibi invicem vitas, contemplativam scilicet et activam, prolatis earum virtutibus conferamus. Ad activam namque vitam pertinet inter humana proficere, et rebellis corporis motus rationis imperio temperare. Ad contemplativam vero pertinet supra humana desiderio perfectionis ascendere, et indesinenter in augendis virtutibus incubare. Habet enim activa vita profectum; contemplativa fastigium. Hæc facit hominem sanctum, illa perfectum. Hujus vitæ est nulli prorsus injurias arrogare, illius irrogatas æquanimitè sustinere. Imo, ut proprius dicam, æsecutor activæ studet in se peccanti dimittere; contemplativæ sectator offensas, quibus pulsatur, ne omnino concutiatur, ignorare magis paratus est quam donare. Iste iram patientiæ virtute compescit, immoderatis cupiditatibus parcimoniæ frenum imponit; tangitur desideriis carnalibus, nec consentit; mundi curiositate

pulsatur, nec rapitur; quatur diabolica impulsione, nec vincitur, et Deo suo devota mente subjectus, non atteritur diversis tentationibus, sed probatur. Ille vero omnes affectiones, quibus vita mortalium variatur, sanctis virtutibus vincit, cupiditatum ac perturbationum omnium liber beata quiete perfruit; et illecebris ac voluptatibus factus expedita mente superior, ineffabili gaudio divinæ contemplationis afficitur. Iste suscipiendo peregrinum, vestiendo nudum, gubernando subjectum, redimendo captivum, tuendo violenter oppressum, jugiter se ab omnibus iniquitatibus suis emaculat, et vitam suam bonorum operum fructibus ditat. Ille facultatibus suis in usus pauperum distributis simul se expoliavit mundo, et admovit totis viribus cælo: res mundi mundo project, et seipsum Christo devota mente restituit, a quo sibi donari immortales divitias orat; ut pauper protegi se quotidie postulat; ut infirmus immortalitatis indumento vestiri cupit; ut nudus defendi se ab impugnatione invisibilium hostium supplicat, ut fragilitate carnis oppressus; et cælestem sibi patriam donari desiderat, ut peregrinus. Activa enim vita habet sollicitum cursum; contemplativa vero gaudium sempiternum. In hac acquiritur regnum, in illa percipitur. Hæc igitur facit pulsare bonorum operum velut quibusdam manibus januam, illa vocat consummatos in patriam. In hac contemnitur mundus, in illa videbitur Deus. Et ut multa præteream quæ commemorare non valeo, in activa qui immundis spiritibus exsisterint fortiores, in illa contemplativa, quæ summe beata est, remunerante Domino, fiunt sanctis angelis æquales, atque in æternum cum illo regnabunt in superna illa civitate felices.

CAPUT XI.

Quod præsentium contemptores etiam hic contemplativa vita delectat.

Igitur vitæ contemplativæ felicitati promerendæ ille suspirat qui præsentibus omnibus pro futurorum contemplatione renuntiat, atque domesticis occupationibus, quæ nonnunquam perfecte vivere cupientium processus impediunt. Ipsos etiam suæ carnis affectus in illam sublimitatem divinæ contemplationis evector exsuperat, et infra se universa despiciens, quæ plerumque animas de præterita sanctitate securas dejiciunt in terrena, ipsis jam cælestibus appropinquat, tanto vicinior factus divinis, quantum supra humana omnia studio perfectionis ascendit. Certus namque quod si contemplativam vitam hic incertis honoribus, divitiis anxii, et caducis delectationibus plena voluntate prætererit, veros honores, securasque divitias et delectationes æternas inveniet, cum ad perfectionem contemplativæ virtutis in illa beata vita, ubi futura est, Deo remunerante, pervenerit.

Et revera quid erit honoratus eo quem divina clementia gloria angelicæ dignitatis beaverit? Quid ditius eo quem regni cælestis ineffabiliter affluens beatitudo ditaverit? Aut quid etiam hic delectabilis

contemplatione divina, quæ sibi veraciter inhiant **A** incorruptibilem suavitatem futuræ remunerationis infundit? Quoniam quidem contemplativa vita hic quoque amatores suos futurorum bonorum consideratione delectat, ac sibi tota mentis intentione vacante, quantum in hac vita fieri potest, dono sapientiæ spiritualis illuminat, et ad illam divinæ visionis plenitudinem, cujus spem studiis intenti cœlestibus gerunt, incentivo quodam ipsius consequendæ perfectionis inflammat, ut quod nunc in ænigmate cernunt nec perfecte discernunt, tunc in illa revelatione conspiciant.

CAPUT XII.

Quæ et quanta sit in hac carne contemplativæ vitæ perfectio.

Denique contemplativæ vitæ sectator ad Condi- **B** torem suum corde illuminandus accedat; ipsi contem- plando ac insatiabiliter perfruendo vigilanter inserviat; ipsum jugiter concupiscat, præ amore ejus omnia quibus inde potest averti refugiat. Omnes cogitationes suas ac spem totam in illius delectatione suspendat. Litterarum divinarum sacris meditationibus vacet, in eis se divinitus oblectet. Ibi se totum velut in speculo quodam refulgente consideret, et in se quod pravum deprehenderit, corrigat; quod rectum, teneat; quod deforme, componat; quod pulchrum, excolat; quod sanum, servet; quod infirmum, assidua lectione corroboret; Domini sui præcepta infatigabiliter legat, inexplicabiliter diligat, efficaciter impleat; et quid sibi cavendum quidve sectandum sit, ex eis sufficienter **C** instructus agnoscat. Mysteriis earumdem divinarum Scripturarum perscrutandis insistat. Christum sibi promissum legat, repræsentatum videat; prophetatam perditionem populi contumacis intelligat, impleri luceat; de salute gentium gaudeat; et præteritis, quæ prædicta et impleta tenet, et futuris promissionibus credat. A strepitu negotiorum sæcularium remotissimus, ea ferventer excogitet quibus animum suum in desiderium futuræ remunerationis inflammet. Studiis spiritualibus, quibus in dies singulos melior ac eruditior fiat, invigilet. Amet otium sanctum, in quo exerceat animæ suæ negotium. Mortuum sibi deputet mundum, ac se mundi blandimentis et illecebris exhibeat crucifixum. Delectationi spectaculorum præsentium incomparabiliter anteponat sui creatoris intuitum; semper proficiente **D** successu in fastigium divinæ contemplationis attollat. Nunquam, ne ad momentum quidem, a promissionibus futuris considerandis aversus ad terrena respiciat. Eo aciem mentis indesinenter attendet quo pervenire desiderat. Beatitudinem vitæ futuræ ante oculos animi sui proponat ac diligat. Nec metuat aliquid temporale, nec cupiat: ne aut metus amittendæ rei temporalis, aut cupiditas acquirendæ intentionem mentis emolliat. Non eum blanda corrumpant, nec adversa concutiant; non inflet opinio secunda, non sinistra dejiciat; non falsa vituperatio, sive laudatio, augeat ejus gaudia vel imminuat. Non

A gaudeat omnino de temporalibus nec luceat. Inter læta ac tristia unam faciem animi constantis obtineat. Nec pectoris stabilem firmitatem quidquid promittit mundus, aut minatur, excutiat; sed idem semper ac sibi similis perseverans, mundi hujus damna simul et lucra non sentiat.

Et cum hæc atque his similia contemplativæ vitæ affectus impleverit, non se hic jam ex omni parte perfectum, sed perficiendum in illa vita beata, quæ futura est, immobiliter credat, atque ad eam se, ubi Dei substantiam revelata facie videre possit, extendat. Nam sicut hic comparatione juste viventium dicitur quisque perfectus: justus namque præcepta facit, perfectus autem præcepta transcendit; ita idem collatus illis absolute perfectis qui in illa vita beata futuri sunt, non est, ut ita dicam, perfecte perfectus; cui etsi dimissa est omnis iniquitas, non est adhuc sanata, sed sanatur ejus infirmitas. Et ideo si non peccat, ut sit vere perfectus, peccare tamen potest, quia non est consumpta omni infirmitate sanatus. Ac per hoc ubi ab omni peccato mundatus peccare non poterit, ibi perfecte sanus et summe perfectus erit. Hic autem quantalibet excellentia sanctitatis emineat, quantalibet eminentia perfectionis excellat, potest quidem pro modulo hujus vitæ fieri perfectus, sed non est sic de sua perfectione securus, ut non debeat esse de casu sollicitus. Et utique ubi est sollicitudo, non absoluta beatitudo, quæ nequaquam perfecta credenda est, si secunda non fuerit; nec secunda erit, nisi omnem **C** sollicitudinem securitas æterna consumpserit. Quapropter ibi omnium sanctorum beatitudo perfecta erit, ubi natura humana sui gloriam conditoris visura est, atque ei sine ullo defectu beatitudinis adhærebit.

CAPUT XIII.

Quod Deum perfecte sancti videre non possint, nisi cum ad beatitudinem futuræ vitæ pervenerint.

Quocirca sic hortandi sunt ad contemplativam vitam, quicumque plene voluerint, et Deo auxiliante potuerint, ut meminerint ipsius sibi contemplationis divinæ perfectionem in illa vita beata, quæ futura est, reservari: ut ibi Deum sicuti est perfecte videant, ubi et ipsi vitæ æternæ ac regni cœlestis consecutione sint perfecti. Cæterum si hic perfecte potuisset Dei substantiam humana fragilitas contemplari, nunquam sanctus evangelista dixisset: *Deum nemo vidit unquam* (Joan. 1, 18). Non dixit, *nemo videbit*. Denique ut evidenter ostenderet visionem Dei non negatam sanctis hominibus, sed dilatam, quod in præsentī tempore negavit, in futuro promisit, dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v, 8). Nec hic dixit, quoniam ipsi Deum vident. Igitur si Deus, qui in hac vita sine alicujus elementi assumptione nec potuit videri nec potest, in futura vita videndus est; ibi profecto contemplationis divinæ est speranda perfectio, ubi erit honorum omnium plenitudo. Quapropter non sic contemplativæ vitæ sublimitatem in futuro, ubi

perfectio perficienda est, nuntiavi, ut in præsentia A
eam negarem posse ab hominibus mundi contem-
ptoribus apprehendi, si modo se ad eam tota devo-
tione convertant; si desiderio ejus accensi præsentia
blandimenta fastidiant, et longe fortiores effecti,
quam ut eos terrenæ occupationes illaqueant, divi-
nis rebus ac futuris promissionibus inhæreant. Isti
tales etiam in hac vita contemplativæ vitæ possunt
feri participes. Itaque quoniam de contemplativa
vita in superioribus capitibus multa jam dicta sunt,
sufficiunt ista quæ diximus, ut et reliqua considere-
mus quæ de vita solitiorum dicenda sunt.

CAPUT XIV.

*Quod pro perfectione vitæ contemplativæ a sanctis Pa-
tribus solitaria vita primitus fuit inchoata.*

Antiqui Patres nostri supernam patriam deside- B
rantes, et contemplativa vita perfecte frui cupientes,
non solum mores hominum sæcularium, sed et consor-
tia fugiebant, atque in saltibus specubusque lati-
tabant; scientes quia quanto se separabant a volu-
ptatibus mundi, tanto frequentabantur ab angelis;
et quanto remotiores a sæculo, tanto propinquiores
siebant Deo: Corporaliter autem separari desidera-
bant a sæcularibus, ne forte in eorum aliquando vol-
verentur actibus. Nos vero eorum exempla, in
quantum possibile est, sequi cupientes, si in contem-
plativa vita cupimus aliquid proficere, a consortio
sæculi nitamur cito separari. Quia licet in medio
carnalium sæpe Deus vitam protegat electorum, tam-
en satis rarum est ut quisque inter sæculi volu-
ptates positus, a vitiis maneat illibatus. In quibus C
denique etsi non cito implicetur, aliquando tamen
abstrahitur. Neque enim diu securus esse poterit,
qui periculo proximus fuerit. Unde in Collationibus
Patrum ita loquitur: Bonum est enim fugere sæculum.
Quando autem est homo juxta sæculum, assi-
milabitur viro stanti super lacum profundissimum,
ut qua hora visum fuerit inimico ejus, facile eum
impingat deorsum. Si autem a sæculo remotus fue-
rit, assimilabitur viro longe posito a puteo, ut vel si
nitatur eum inimicus projicere deorsum, dum eum
violenter trahit, Deus ei auxilium dirigit. Item ibi:
Homo fugiens homines similis est uvæ maturæ; qui
autem cum hominibus conversatur, sicut uva acerba
erit. Et rursum: Imperforabilis enim manet a sa-
gittis inimici, qui amat quietem; qui autem misce- D
tur multitudini, crebra suscipit vulnera. Hoc quippe
metuebat beatus Arsenius, cum adhuc esset in pa-
latio: et ideo oravit Dominum dicens: Domine, di-
rige me ad salutem. Et confestim venit ei vox di-
cens. Arseni: fuge homines, et salvus eris. Postea
vero accessit ad monasticam vitam, et rursum ora-
vit ad Dominum eundem sermonem dicens: Do-
mine, dirige me ad salutem. Et iterum audivit vo-
cem dicentem sibi: Arseni, fuge, tace, quiesce; hæ
enim radices sunt non peccandi. Præterea quoque
narravit quidam Patrum quia tres fratres studiosi
facti sunt monachi; et unus quidem ex eis elegit li-
tigantes in pace revocare, juxta illud quod scri-

ptum est: *Beati pacifici, etc. (Matth. v, 9)*. Secun-
dus vero visitare infirmos, secundum illud: *Infir-
mus fui, etc. (Matth. xxv, 36)*. Tertius autem abiit
quiescere in solitudine. Primus ergo laborans pro-
pter lites hominum, non potuit in pacificando proffi-
cere; et ideo victus venit ad eum qui serviebat in-
firmis, et invenit etiam ipsum animo deficientem,
et non prævalentem mandatum perficere. Et con-
cordantes hi duo abierunt videre illum qui in eremo
discesserat, et narraverunt ei tribulationes suas, et
rogaverunt ut diceret eis quid ipse proficeret. Et re-
ticens paululum misit aquam in scyphum, et dixit
eis: Attendite in aquam. Et erat turbulenta. Et post
modicum rursus dixit eis: Attendite modo quomodo
limpida facta est aqua. Et cum intenderent in aquam,
viderunt tanquam in speculo vultus suos. Et tunc
dixit eis: Sic est qui in medio hominum consistit;
præ turba enim non videt peccata sua; cum autem
quieverit, et maxime in solitudine, tunc delicta sua
conspicit. Hic evidenter ostenditur quantum emolu-
mentum præstat vita solitaria. Est enim stadium
quoddam ad emendationem morum formandam. Qui
enim in solitudine, hoc est in retrusione, sedet, a
tribus bellis eripitur, id est, auditus, locutionis, et
visus; et contra unum tantummodo habebit pug-
nam, id est, cogitationem cordis. Sciendum vero
est quia multo melius est alicui ut cum multis sit
et solitariam agat vitam, quam sit in eremo et pro-
posito mentis desideret esse cum multis. Nam et ho-
mines sæculares, si in isto sæculo aliqua commise-
runt crimina, etiam nolentes mittuntur in carce- C
rem. Ita ergo et nos propter peccata nostra redigi-
mus nosmetipsos in carcerem re.rusionis, ut per
voluntariam mentis nostræ vindictam futuras a nobis
pœnas excludere mereamur. Quia igitur, ut ait Apo-
stolus: *Si nosmetipsos didjudicemus in hoc sæ-
culo, non utique a Domino judicabimur in futuro*
(I Cor. ii, 31).

CAPUT XV.

*De disciplina suscipiendorum fratrum ad retru-
sionem.*

Dominus noster Jesus Christus omnes ad suum
vocat servitium, omnesque ad se venientes pie mi-
sericorditerque recipit. Idcirco enim omnes vocat
et recipit, quia ipse novit qui sunt ejus, et non est
opus ei ut quis testimonium perhibeat de homine: D
ipse enim scit quid est in homine. Nos vero qui no-
titiam bonorum malorumve hominum minime ha-
bemus, nisi eos probaverimus, debemus tenere con-
siliium apostoli dicentis: *Probate spiritus si ex Deo
sunt (I Joan. iv, 1)*. Sic quoque noviter venientem
quemque ad Dei servitium, oportet per multa prius
experimenta probare, et postea recipere, ne forte
quis simulata mente ac fallaci animo ad hanc solita-
riam vitam præsumat accedere. Ergo oportet de
præterita ejus vita et conversatione inquirere, si est
moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si
sapiens, si humilis, si obediens, si affabilis, si in lege
Domini instructus, si in ipsa instructione cautus

Cum ergo his singulis aliisque experimentis fuerit probatus, si perseveraverit pulsans; et illatas sibi injurias, et difficultatem ingressus, post quatuor aut quinque dies visus fuerit patienter portare et persistere affectu petitionis suæ, annuatur ei sive ab episcopo, sive ab abbate suo, ingressus. Sine licentia autem et consensu episcopi, aut abbatis proprii, atque omnium fratrum ejusdem monasterii, in quo idem frater educatus fuerit, nihil omnino de hac re fiat. Prohibendum est etiam ut in nullo alio loco hoc religionis propositum a quoquam assumatur, nisi in cœnobiis congregationibus tantum. In villis autem aut in campestribus ecclesiis, sive in aliis quibuslibet locis nullatenus præsumatur assumere, nisi forte quis more antiquorum Patrum ad eremum velit secedere. Postquam autem episcopus aut prælatus monasterii licentiam ei retrudendi concesserit, unum annum habitet inter fratres, ita ut extra claustra, nisi tantum in ecclesiam, non exeat; quatenus in ipso ejus probetur voluntas vel stabilitas. Si autem in eodem monasterio, aut in circumvicinis monasterii solitarius est, probatus aliquis ei deputetur ad probandum. Si vero solitarius ibidem minime reperitur, deputetur ei senior talis qui aptus sit ad lucrandas animas, qui super eum omnino curiose intendat, et sollicitus sit si revera Deum quærit, si sollicitus est ad opus Dei, ad obedientiam, ad orationem, ad lectionem, et cætera hujusmodi. Prædicentur ei omnia dura et aspera, per quæ itur ad Deum. Et si promiserit stabilitatis suæ perseverantiam, legatur ei hæc Regula, et dicatur ei: Ecce lex sub qua militare vis, si potes servare, ingredi; si vero non potes, liber discede. Si adhuc steterit, legatur ei hæc Regula sedule, ut sciat ad quod ingreditur, et probetur in omni patientia. Et si habita secum deliberatione promiserit se omnia custodire, tunc blande leniterque suscipiatur ad destinatum propositum, sciens se lege Regulæ constitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi ex ipsa retrusione; nec collum excutere de sub jugo Regulæ, quam sub tam morosa deliberatione licuit ei excusare aut suscipere. Suscipiendus autem in oratorio coram episcopo et omni clero promittat verbis tantum de stabilitate sua, et conversione morum suorum, coram Deo et sanctis ejus; ut si aliquando, quod absit, aliter fecerit, a Deo se damnandum sciat, quem irridet. Tunc frater ipse prosternatur ad pedes episcopi et omnium fratrum ibidem astantium, ut orent pro eo. Ipsi omnes illico orent pro eo, quantum eis visum fuerit. Signa autem ad ejus ingressum, si episcopus aut abbas jusserit, sonent, ut omnes illud signum audientes, pro eo orent. Res vero si quas habet, sicut in superioribus capitulis continetur, aut eroget prius pauperibus, aut facta solemniter donatione conferat monasterio, nihil sibi reservans ex omnibus. Cum talibus autem vestimentis intret cum qualibus manere debet, et sic deinceps in solitaria vita permaneat. Post ingressum autem præcipit episcopus ostium retrusionis cellulæ aposphragismo suo sigillare, ne fortassis aliqua in aliquo remaneat opinio.

CAPUT XVI.

Qualis debet esse cellula retrusionis.

Cellula igitur retrusionis debet esse exigua, et firmissimis undique munitionibus circumsepta, quatenus nec solitario foras evagandi facultas maneat, nec cuiquam ad eum, quod non decet, introeundi aditus pateat. Ut autem omnis obstruatur necessitatis occasio, habeat interius præparatas habitationes suis usibus necessarias, hoc est, oratorium ab episcopo consecratum, si tamen ipse solitarius est sacerdos. Id ipsum quoque oratorium ita sit domui ecclesiæ contiguum, quatenus idem solitarius per fenestram ejusdem oratorii possit ad missas per manus sacerdotum oblationes offerre, ac cantantes et legentes fratres congrue audire, atque simul cum eis possit psallere; et etiam ad venientes quosque ibidem valeat responsa dare. Sint etiam ante ipsam fenestram deintus et deforis vela appensa, ne facile a foris videri vel videre queat, ne forte per oculorum portam mortuus extrahatur; unde scriptum est: *Cave ne intret mors in animam tuam per fenestras tuas (Jer. ix, 21)*. Et Apostolus præcipit, spectaculis et pompis præcaveri. Habeat autem infra septa retrusionis hortululum exiguum, si fieri potest, in quo per tempus exire et aliqua olera plantare vel colligere, atque ab aere tangi possit, quia multum ei proderit tactus aeris. Sit etiam extra septa retrusionis et alia cellula, in qua discipuli illius habitent, quæ ita sit cellulæ ipsius contigua, ut aptissime possint discipuli illius congruo tempore per fenestram ei ministrare ea quæ ei fuerint necessaria. Si autem duo in unum solitarii fuerint, sicut multis in locis noscitur esse, sit inter eos silentium ingens, quies magna, charitasque perfecta. Sint autem singuli in singulis cellulis separati, sed animo, et fide, ac charitate inseparabiliter conjuncti. Cellulæ quoque illorum nulla intercapedine inter se dividantur, sed ita sint ad invicem connexæ quatenus ad unam fenestram venientes, alterutrum se valeant ad Dei servitium excitare, sacris orationibus simul vacare, divinas Scripturas simul recitare, et ad corporalem etiam refectionem simul tempore congruo possint convenire. Sint etiam eorundem cellulæ, ita ut præfatum est, ecclesiæ valde contiguæ. Feminis namque non solum in cellulis solitariorum eorumque discipulorum prandendum aut requiescendum non est, quin potius nec in eas intrandi ulla eis tribuatur facultas, quia hoc a sanctis Patribus valde legitur inhibitum. Si quando autem eis de confessione aut de consilio animarum sermocinandi necessitas incubuerit, in ecclesiam veniant; et ante fenestram oratorii coram omnibus simul loquantur, et quod deliberandum est, prudenter utiliterque deliberent atque disponant. Decet enim solitarios, ut sicut in cæteris rebus, ita etiam in mulierum confabulationibus bonum exemplum omnibus præbeant; ut scilicet hujusmodi confabulatio nullam possit a quoquam

sinistræ opinionis afferre suspicionem. Non solum autem a colloquutione mulierum, verum etiam ab ipso visu et tactu illis est observandum. De locutione autem earum sanctus Basilius dixit: Ne accommodes aures tuas ad percipienda verba mulierum, ne concipias ex eis nequitiam in anima tua. Hinc beatus Hieronymus ait: Prima quidem tentamenta sunt servorum Dei, seminarum frequentes accessus. Nam flammigero igne percutit femina conscientiam eorum, et exurit cor eorum. De tactu vero idem Basilius ait: Mulieris carnem ne velis tangere, ne per tactum ejus inflammetur cor tuum: sicut enim stipula proximans igni comburitur, ita et qui tangit mulieris carnem, non evadet sine damno animæ suæ: et licet corpore castus evadat, mente tamen et corde læsus abscedit. Neque osculari debent a solitariis omnino, quia osculum una est ex quatuor speciebus amoris carnalis. Diligendæ sunt autem mulieres non carnaliter, sed spiritualiter. De visu autem illarum quid dicam? cum Dominus manifestat dicens: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo (Matth. v, 28)*. Unde etiam idem Basilius ait: Ne improbo oculo intuearis speciem mulieris, ne per oculorum tuorum fenestras intret mors in anima tua. Frequens denique visus seminarum devitandus est, et maxime his qui inter sæculares exsisterunt vel conjugati fuerunt. Compadres quoque et conmatres minime faciant; quamvis liceat, non expedit tamen.

CAPUT XVII.

Quod nunquam minus quam duo vel tres sint simul solitarii.

Præcipue vero hoc solitariis satagendum est, ut, si fieri potest, nunquam minus quam duo vel tres simul sint solitarii, in singulis tamen cellulis retrusi; ita videlicet ut per fenestram ad invicem loqui possint, et ad opus Dei alterutrum se valeant excitare. In multis denique causis societatem duorum solitariorum his qui ejusdem voluntatis ac propositi sunt, utilem video esse; in plurimis vero solitariam vitam ducere absque ullius societate, discrimen esse conspicio. Primum quidem periculum imminet solitario, quod certe gravissimum est, in hoc quod ipse sibi placet, et videtur sibi ad summam perfectionem jam venisse, et putat se esse quod non est. Hoc enim illi accidere solet, qui non habet cum quo opus suum probet. De talibus enim ait Apostolus: *Si quis putat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit (Gal. vi, 3)*. Postea vero neque si aliqua virtus in eo abundat, neque si aliqua desit, agnoscit. Neque etiam hoc quod utile est, neque quod deest, cum solus sit, ab alio aliquo quæri potest. Denique, sed nec culpas quidem suas aut vitia facile agnoscit, cum qui arguat vel reprehendat, nemo sit. Hujusmodi solitario facile illud potest accidere quod scriptum est: *Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem (Eccl. iv, 10)*.

Quomodo ergo solitarius seipsum ad prava desideria non exercebit, neminem habens qui videatur

A ejus voluntatibus obviare? Aut quomodo humilitatem, aut patientiam, sive charitatem suam probabit, neminem habens cui hæc exhibeat? Neque enim sufficere potest unus, quamvis summus, ad suscipienda omnia sancti Spiritus dona; quia, ut ait Apostolus, *Alii datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ (I Cor. xii, 8)*, et cætera hujusmodi. Quapropter si secundum dispensationem Spiritus sancti uni datur quod alteri negatur, necesse est ut sint duo, vel tres, aut eo amplius, et de charismatibus quæ singuli acceperunt, utrique consolerentur pariter et ædificentur. Sed et adversus insidias inimici, quæ intrinsicus et extrinsecus inferuntur, multum prodest societas plurimorum. Facilius enim excitantur a somno, et incitantur ab omni opere bono. In oratione autem non parvum emolumentum nascitur a duobus fratribus, maxime cum Dominus dicat: *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis a Patre meo, qui est in cælis (Matth. xviii, 19)*. Et iterum idem ipse: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum (Ibid., v. 20)*. Præterea quoque plures orationes duo peragere possunt quam unus. Habet autem et alia quamplura bona communis solitariorum vita, quæ non est possibile nunc dinumerare omnia. Sed ita duos solitarios in unum esse dicimus, ut unus, si fuerit probatus, ad hanc vitam perfruendam non prohibeatur.

CAPUT XVIII.

Si oportet suscipere ad solitariam vitam suburbanos presbyteros vel juvenes ætate.

Cum Dei clementia omnes vocet per illam piissimam vocationem qua dicit: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. xi, 28)*, non est absque discrimine quempiam ad servitium Dei venientem abjicere. Verumtamen neque absque subtilissima probatione indulgendum est cuiquam intrare in sanctam conversationem: sed sicut Dominus juvenem illum qui venit ad eum de priori vita sua interrogavit, et cum audisset quia recte transacta esset, quod ei deerat præcepit adimplere, dicens: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus (Matth. xix, 21)*, et ita demum jussit eum se sequi: ita ergo et nos oportet prius probare spiritus, si ex Deo sunt, et sic advenientes quosque cum charitate ad Dei servitium suscipere.

Si quis autem ex ordine sacerdotum extraneorum se suscipi rogaverit, ita ut ad solitariam vitam quandoque venire desideret, non ei quidem citius assentiatur. Tamen si omnino in hac supplicatione persistiterit, recipiatur, sciatque se omnem Regulæ disciplinam servaturum. Sed ne forte quis simulata mente ad hoc propositum venire pertentet, primitus duriter probandum est. Quod ita demum facile dignoscitur, si omnem laborem corporis qui ei injungitur æquanimitè ferat, et ad austeriorem vitam libenter inclinetur; vel si etiam delictum aliquis suum cum interrogatus fuerit, nequaquam pronuntiare

confunditur, et medelam delicti, quæ ei adhibita fuerit, gaudenter assumat; et si ad omnem humilitatem absque verecundia inclinatur, ac vilioribus et abjectioribus artificibus, si ita ratio poposcerit, tradi se non erubuerit. Cum autem his atque aliis exercitiis probatus fuerit, si stabilis et prompto animo perstiterit, tunc eum suscipi decet. Sit autem, sicut supra dictum est, duos annos inter fratres in congregatione, et postea, si ejus voluntas firma manserit, ad solitariam vitam suscipiatur.

Similiter quoque et si monachus aliquis peregrinus vel clericus de longinquis provinciis supervenerit, et pro eadem causa se suscipi rogaverit, pro hospite suscipiatur, et probetur ita ut prius dictum est. Et si contentus fuerit consuetudine loci quam inveniit, et stabilitatem suam firmare voluerit, non renuatur ejus voluntas. Quod si superfluum aut vitiosum inventus fuerit tempore hospitalitatis, quia his temporibus maxime dignosci poterit, non solum non debet recipi, verum etiam dicatur ei honeste ut recedat, ne etiam ejus miseria alii vitentur. Si vero talis non fuerit qui mereatur projici, nullatenus projiciatur, sed suadeatur ut stet, quatenus ejus exemplo alii erudiantur. Cavendum est autem ne aliquando de alio noto monasterio monachus ad habitandum suscipiatur sine consensu abbatis ejus aut litteris commendatitiis. De juvenum autem ætate nulla ambiguitas est an recipi debeant, cum Dominus de eis dicat: *Sinite parvulos venire ad me: talium est enim regnum cælorum* (Matth. x, 14). Non enim alicui obest ætas puerilis, si fuerit mente perfectus. Nec senilis cuiquam proderit ætas, si fuerit sensu parvulus. Perfectus enim dicitur, non qui ætate, sed qui sensu perfectus est. Unde in libro Sapientiæ dicitur: *Cani sunt autem sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata* (Sap. iv, 8). Nam et David cum puer esset, et perfectum sensum haberet, a Domino in regem electus est, et prophetiæ spiritus ei creditus est. Saul vero cum senilis esset ætate, pro sua nequitia de culmine regali expulsus est, et maligno spiritui traditus est. Senissimi etiam erant sacerdotes illi qui Susannam violare conati sunt; et Daniel adhuc puerulus erat qui eos ore suo condemnavit. Et Dominus noster Jesus Christus ingressus Hierosolimam a parvulis collaudatur et a senioribus postea crucifigitur. Nam et arbor, multorum licet annorum sit, nisi fructuosa fuerit, abscinditur; si tamen novella fuerit, fertilis et fructuosa, magis colitur, ut uberiorem proferat fructum. Omne autem tempus a prima ætate opportunum esse dicimus ad suscipiendum aliquem in eruditione et timore Dei. Ex eo tamen firma erit professio virginitalis, ex quo jam quisque adultus fuerit, ex quo solent sæculares nuptiis apte deputari. Adhiberi autem eis oportet summam diligentiam, quo possint ad omne virtutis exercitium probabiliter institui. Sint autem in ipsa pulsatione, quo supra, usque ad præfinitum tempus duorum annorum, et si viriliter ac ferventer perstiterint, recipiantur co-

A dem modo quo supra. Præterea quoque si aliquis ex catholicis venit ad nos dicens: Volo apud vos manere aliquod spatium temporis ut proficiam ex vobis, illum etiam suscipi oportet, Domino pronuntiante, qui ait: *Omnem ad me venientem non ejiciam foras* (Joan. vi, 37). Interdum enim potest fieri ut per tempus proficiat, et delectetur ei permanere in sanctitate vitæ. Oportet autem nos in conversatione nostra et religione, de qua fortassis homines aliter opinantur, caute et sollicitè agere, et præceptum illius implere qui dixit: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est* (Matth. vii, 16). Ita denique fiat ut si ille bonus et verax est, de nobis proficiat; et si explorator et fallax est, erubescat.

CAPUT XIX.

Qualem vel quam sanctum oportet esse solitarium.

Talem ergo oportet esse solitarium qualem Apostolus jubet fore episcopum, ubi ait: *Oportet episcopum sine crimine esse* (Tit. i, 7). Similiter autem et solitarium oportet esse sine crimine; non protervum, non iracundum et vinolentum, non multum edacem, non percussorem, non bilinguem, non neophytum, non turpis lucri appetitorem. Primum itaque quod dicimus sine crimine esse solitarium, non ita intelligendum est ut si ante conversionem aliquod crimen habuerat, ad solitariam vitam non recipiatur, cum ipso proposito pro ante admissoscellere poenitentiam agere possit; sed sic dictum est, ut ex eo tempore quo in solitaria vita manere cœpit, nulla peccati conscientia mordeatur: qui enim vitia non habet, sine crimine est. Omne enim crimen peccatum est, sed omne peccatum crimen non est. Et ideo sive solitarius, sive quilibet alius, sine crimine esse potest, sine peccato nunquam esse potest. Sequitur: *Non protervum*, id est, non superbum eum esse oportet, ne elatus incidat in laqueum diaboli. *Non iracundum*: iracundus enim est, qui semper irascitur, et ad levem responsionis auram, quasi a vento folium commovetur. Neque vero qui aliquando irascitur, iracundus est, sed ille dicitur iracundus, qui crebro hac passione superatur. *Non vinolentum*, et non multum edacem eum esse dicimus; quia ubi ebrietas et nimia edacitas fuerit, ibi libido dominatur et furor. Solet enim ille qui his duobus vitiis fuerit occupatus, contra gravitatis decorem in risu vocem exaltare, et labiis dissolutis turpiter cachinnare. *Non percussorem*, id est non facile manum porrigat ad cædendum. Sed non ita dictum est, ut si discipulum habuerit, et facultas permiserit, non pie verberetur, cum Salomon dicat: *Latera puerorum virgis assidue tundenda sunt, ne indurescant* (Prov. xxiii, 13). Sed ideo dictum est ut is qui mansuetus et patiens esse debet, ne in os alterius vel caput verberandum insanus erumpat. *Non bilinguem* eum esse oportet, ne conturbet habentes pacem. *Non neophytum*, ne incidat in laqueum diaboli, dum nesciat præcavere tentamenta inimici. Ignorat enim momentaneus solitarius

humilitatem et mansuetudinem. Ignorat etiam divitiarum sæculi contemnere; ignorat semetipsum despiciere. Non jejunavit, non flevit, non mores suos sæpe reprehendit, non assidua meditatione correxit. De cathedra enim transfertur ad cathedram, de superbia ad superbiam. *Non turpis lucri appetitorem*, ne de servitio Dei lucra terrena quærat. Turpis lucri appetitio est plus de præsentibus quam de futuris cogitare: solitarius enim habens victum et vestitum, his tantum contentus esse debet. Unde ait Apostolus: *Qui altari serviunt, de altari vivant (I Cor. ix, 13)*. Vivant, inquit, et non, divites fiant. Oportet ut non sit turbulentus et anxius, non sit nimis et obstinatus: non sit zelotypus et nimis suspiciosus, quia hujusmodi solitarius nunquam requiescit. Non sit etiam murmurans, quoniam scriptum est quod murmurantes a serpentibus perierunt. Non sit detractor, propter hoc quod scriptum est: *Qui detrahit fratrem suum eradicabitur (I Cor. x)*. Non odium habeat in corde, quia scriptum est: *Qui odit fratrem suum, homicida est (I Joan. iii, 15)*. Non sit vaniloquus, quia scriptum est: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddet de eo rationem in die iudicii (Matth. xii, 36)*. Non sit piger, propter hoc quod scriptum est: *Serve male et piger, etc. (Matth. xxv, 26)*. Non sit somnolentus, nec aliis quibuslibet vitis substratus, quatenus fiducialiter audeat dicere cum Propheta: *Ero immaculatus coram Deo, et observabo me ab iniquitate mea (Psal. xvii, 24)*. Hucusque qualis non debet esse Dei servus ostendimus, nunc qualis esse debeat dicamus. Dei autem servum oportet esse pudicum, id est, a libidine continentem, et, ut ita dixerim, in tantum eum inter cunctos oportet esse eminentem, ut non solum ab opere immundo se abstineat, verum etiam a cogitationis errore mens ejus sit libera. Oportet etiam eum esse justum, sanctum, continentem, abstinentem, hospitalem, bonorum operum amatorem, modestum, sobrium, patientem, benignum, humilem, charitativum, obedientem; et non solum a pravis actibus se abstineat, verum etiam ab oculi, et verbi, et cogitationis instinctu se contineat, et sic fiat ut dum nullum in se vitium regnare permittit, impetrare apud Deum veniam pro suis populorumque facinoribus valeat. Talis insuper sit idem solitarius, ut qui religioni detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant. Si enim talis fuerit et ista supradicta sectatus fuerit, tunc Dei minister utilis erit, et propositum suum, opitulante divina clementia, perfecte consummabit.

CAPUT XX.

Quomodo solitarii debeant esse docti, et qualiter alios doceant ac semetipsos discrete provideant.

Solitarius itaque debet esse doctor, non qui doceri indigeat; etiam debet esse sapiens et doctus in lege divina, ut sciat unde proferat nova et vetera. Multis modis etiam necessarium est solitariis, ut instructi sint in divinis eloquiis. Primum propter astutias et fraudes diaboli per quas seipsum solet in cordibus

A insipientium sæpe demergere. Deinde ut advenientium quorundam corda arentia proximorum, fluentis rivis doctrinæ valeat irrigare. Nam et si quos habet discipulos, affatim possit instruere eos. In his denique, et in aliis quibuslibet rebus, scientia Scripturarum valde solitario necessaria est; quia si ei tantum sit sancta vita, sibi soli prodesse potest quod sancte vivit. Porro et si doctrina fuerit eruditus, potest cæteros quosque imbuere, et hæreticos, sive Judæos, seu alios quoslibet adversarios repercutere vel refutare; qui nisi refutati fuerint atque convicti, facile possunt simplicium corda pervertere. Hujus autem sermo debet esse purus, simplex et apertus, plenus gravitate et honestate; plenus suavitate, gratiaque, et lenitate. Ipsius namque speciale officium B est tractare de mysterio legis, de doctrina fidei, de virtute continentiae, de disciplina justitiæ. Scripturas divinas legere, percurrere canones, exempla sanctorum imitari, ut videlicet prænoscat quid, cui, quando, vel quomodo proferat; quia non omnibus una eademque semper exhortatio est adhibenda, sed unumquemque diversa exhortatione admoneat, juxta professionis morumque qualitatem. Nam quosdam increpatio dura, quosdam vero increpatio corrigit blanda. Sicut enim periti medici juxta vulnere varietates diversa adhibent medicamina, ita et solitarius singulis quibusque congruum exhortationis adhibere debet remedium; et quid cuique oporteat pro ætate, pro sexu, ac professione annuntiet. Non omnibus quæ sunt clausa aperienda sunt: multi C sunt enim qui capere non possunt. Rudibus præcipue hominibus atque carnalibus plana seu communia prædicanda sunt, non summa atque ardua. Unde et Apostolus ait: *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam (I Cor. iii)*. Carnalibus quippe animis, ut diximus, nec alta nimis de cælestibus, nec terrena convenit dicere, sed mediocriter et discrete. Corvus enim dum suos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit, sed tantumdem attendit donec paterno colore nigrescant, et sic illos frequenti cibo reficit. Ita et strenuus solitarius nisi eos quos monet viderit ad suam similitudinem penitentiae confessione nigrescere, et nitore sæculari deposito, lamentationis habitum peccati recordatione induere, non expedit eis aperire intelligentiæ spiritualis profundiora mysteria; ne dum audita non capiunt, prius incipiant contemnere quam venerari cælestia præcepta. Propter quod et Dominus inter cætera ait: *Nolite mittere margaritas ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis (Matth. vii, 6)*.

Hactenus autem diximus quam doctus vel quam discretus in doctrina debet esse solitarius. Nunc autem ad sententiam beati Gregorii venientes, videamus quam discreta circumspectione in docendo nosmetipsos oportet providere. Nos, inquit, quia infirmi homines sumus, cum de Deo hominibus loquimur, debemus primum meminisse quid sumus, ut ex propria infirmitate pensemus quo docendi ordine fra-

tribus consulamus. Consideremus igitur quia aut tales sumus quales nonnullos corrigimus, aut aliquando tales fuimus; et si jam divina gratia operante tales non sumus, oportet ut tanto eos temperantius corde humili corrigamus, quanto nosmetipsos verius in his flagitiis aliquando fuisse agnoscimus. Si nos quoque tales nec sumus, nec fuimus, quales adhuc illi sunt quos emendare per pœnitentiam cupimus, videamus ne forte cor nostrum de ipsa innocentia superbiat, et in pejus quam hi quorum mala corrigimus ruat. Nam et alia eorum bona opera ante oculos revocemus, quæ si omnino nulla sunt, ad occulta Dei judicia recurramus; quia sicut nos nullis meritis hoc ipsum bonum quod habemus accepimus, ita illos quoque potest gratia supernæ virtutis infundere, ut excitati, posterius etiam ipsa possint bona, quæ nos ante accepimus, prævenire. His ergo primum cogitationibus humiliari cor debet, et tunc demum delinquentium iniquitates increpare.

Sciendum vero est quia aliter convenit prædicare episcopis et presbyteris, atque aliter solitariis. Illis utique tanquam sibi commissis plebibus oportet arguendo, increpando, et obsecrando prædicare; istis vero non tanquam commissis, sed pro sola charitate convenit advenientes quosque spiritualium verborum dapibus reficere, et ad Dei servitium ut convertantur humiliter et secreta suggerere: non tamen eos oportet quasi pro gratia hominum acquirenda exhortationis rigorem reticere. Præterea quoque debemus et nos quotidie etiam tacendo prædicare; tunc etenim tacendo prædicabimus cum aliis hominibus formam bene vivendi præbeamus, et lucis exempla monstrabimus.

CAPUT XXI.

Ut solitarii lucis exemplum omnibus dent; et ut laudabiliter vivant, sed laudari non appetant.

Vita ergo et conversatio solitariorum normam et exemplum ab Apostolo sumere debet, qui dixit: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifacerem (I Cor. ix, 22)*. In tantum enim idem Apostolus se imitabilem cunctis præbebat, ut cum fiducia clamaret, dicens: *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi (I Cor. xi, 1)*. O quam felix, o quam secura conversatio Pauli, qui prætermittens prophetas et apostolos, cæterosque sanctos, jubet se imitari Christianos. Quapropter et solitarii, licet inferiores quam Paulus, tamen debent se imitabiles præbere omnibus. Nam sicut pretiosum atque præcipuum est in medio multorum bene agere, et plurimos ad profectum et exemplum boni operis incitare; ita periculosum ac perniciosum est negligentius agendo multorum fidem frangere multorumque animas depravare. Hoc autem ideo dico quia, quod pejus est, facilius inveniuntur qui ea quæ sunt deteriora quam qui meliora sectentur. Quamobrem sicut ille valde admirandus atque laudandus est cujus cursus bonus multorum est profectus, ita ille merito lugendus est cujus vita multorum ruina est. Plerique igitur solitarii prave viventes forma cæteris in malum existunt, qui in

A bonis exemplum esse debuerunt. Hi autem quoscunque exemplo malæ conversationis suæ perdunt, simul cum eis procul dubio in æternum peribunt, si tamen in malo perseveraverint. Multo enim deteriores sunt hi qui sive exemplis, sive doctrinis, vitam moresque bonorum corrumpunt, quam illi qui substantias aliorum prædique diripiunt. Illi enim quæ extra nos, sed tamen quæ nostra sunt, auferunt; corruptores vero morum proprie nos ipsos decipiunt, quoniam divitiæ hominum mores eorum sunt.

Quapropter nos qui solitariam vitam expetimus, semper ea quæ ad edificationem pertinent, agere studeamus. Videamus autem ne vitia nostrorum virtutibus noceant, ne aliorum fervorem tepor noster debilitet, ne aliorum patientiam nostra ira commaculet, iracundia violet, ne aliorum humilitatem superbia nostra depravet, ne aliorum sanitatem infirmitas nostra corrumpat, ne aliorum pulchritudinem fœditas nostra contamineat, ne aliorum arduos extinguamus lampades; ne, quod absit, simul cum fatuis virginibus a regno Dei excludamur. Sed tales nos e contra exhibeamus, ut nostra humilitas aliorum confundat superbiam, nostra patientia proximorum exstinguat iracundiam, nostra obedientia pigritiam aliorum tacite increpet, noster fervor aliorum teporem excitet. Tales insuper nos exhibeamus, ut cunctis in exemplo luminis simus. Unde Dominus præcipit dicens: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est (Matth. v, 16)*. Hinc Paulus apostolus ait: *In omnibus ergo teipsum præbe exemplum bonorum operum, in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate, etc. (Tit. ii, 7; I Tim. iv)*. Hinc etiam Gregorius doctor egregius in expositione Ezechielis dicit: *Quisquis igitur in occulto bene vivit, sed alieno propectui minime proficit, carbo est. Qui vero in imitatione sanctitatis positus lumen ex se rectitudinis multis demonstrat, lampas est, quia et sibi ardet et aliis lucet. Item ipse: Qui enim, inquit, vitam suam ab aliis sciri refugiunt, sibimetipsis accensi sunt, sed aliis in exemplum luminis non sunt. Hi autem qui exempla virtutum prærogant, et lumen per vitam boni operis, et verbum prædicationis aliis demonstrant, jure lampades appellantur. Hinc etenim beatus Hieronymus ait: Innocens et absque sermone conversatio quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet. Hinc enim satis evidenter ostenditur quod et conversatione et verbo omnibus esse debemus in exemplum.*

Sed valde cavendum est solitariis ut laudabiliter vivant, sed laudari non appetant, ne pro ipsa laude in elationem aut vanam gloriam incidant, ne in ipso quidem pestifero vitio vanæ gloriæ ruant: oportet ut semper illud Apostoli exemplum in corde teneant: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur (I Cor. i, 31)*. Et iterum: *Si gloriari oportet, non expedit quidem (II Cor. xi, 30)*. Idcirco enim hoc dico quia satis rarum est ut laudabiliter viventem laus humana non capiat, et vana gloria non subripiat. Ille igitur modis omni-

bus se dedit ad exemplum pertrahi, qui cunctis carnis passionibus moriens, jam spiritualiter vivit et vanam gloriam contemnit.

CAPUT XXII.

De his qui in regimine prodesse possunt, et propter quietam vitam præesse refugiunt.

Sunt nonnulli qui magnis muneribus sapientiae et scientiae ditati, dum solius contemplationis studio inardescunt, parere utilitati proximorum in praedicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis appetunt. Qui nimirum si vocati culmen regiminum suscipere renuunt, ipsa sibi plerumque dona adimunt, quae non pro se tantummodo, sed etiam pro aliis acceperunt. Cumque sua et non aliorum lucra cogitant, ex tantis procul dubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt. Qua enim mente is qui proximis profuturus enitesceret, secretum praeposit suum, quando ipse summi Patris Unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum? Denique ipsa Veritas discipulis in Evangelio dicit: *Non potest civitas abscondi supra montem posita (Matth. v, 14)*. Et iterum: *Nemo accendit lucernam et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (Luc. xi, 33)*. Hinc Petro ait: *Simon Joannis, amas me (Joan. xxi, 15)*? Qui cum se amare protinus respondisset, audivit: *Si diligis me, pasce oves meas (Ibid., v, 16)*. Si ergo testimonium dilectionis est cura pastionis, quisquis virtutibus pollens gregem Dei renuit pascere, pastorem summum convincitur non amare. Si curam proximi sicut nostri gerimus, quasi utrumque pedem per calcamenta munimus. Qui vero suam cogitans, utilitatem proximorum negligit, quasi unius pedis calcamentum cum dedecore amittit. Sunt etiam nonnulli qui ex sola humilitate aliis praesse refugiunt, ne his quos superiores sibi aestimant praerantur: quorum profecto humilitas, si caeteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera est, cum ad respuendum hoc quod utiliter subire praecipitur pertinax non est. Neque enim vere est humilis, qui superbi nutum arbitrii ut debeat praesse intelligit et tamen contemnit. Cum enim sibi regiminis culmen imperatur, si jam donis praeventus est, quibus aliis praesse et prodesse possit, et ex corde debet fugere, et invitus obedire. Huc usque beatus Gregorius. Nam de eadem re ait sanctus Isidorus: Vir, inquit, ecclesiasticus et crucifigi mundo per mortificationem propriae carnis debet, et dispensationem ecclesiastici ordinis, si ex Dei voluntate provenerit, nolens quidem, sed humilis gubernandam suscipiat. Multis interceptis Satanas fraudibus eos qui vitae sensus et utilitate praestantes praesse et prodesse aliis nolunt; et dum eis regimen animarum imponitur, renuunt, consultius arbitantes otiosam vitam degere quam lucris animarum insistere. Quod tamen decepti agunt per argumentum diaboli fallentis eos per speciem boni, ut dum illos a pastoralis officio re-

trahit, nequaquam proficiant qui eorum verbis atque exemplis instrui poterant.

CAPUT XXIII.

De vita et moribus solitariorum, et qualiter eis in solitaria vita conversandum sit.

Beatus igitur Paulus apostolus de nostra vita ac conversatione, ut ita dicam, sollicitus, more paterno nos admonet dicens: *Videte vocationem vestram, etc. (I Cor. i, 26)*. Quapropter et nos videamus vocationem nostram, quia aut aliquid aut nihil prodest quod solitariam vitam expetimus, si tales in ea sumus quales in saeculo esse potuimus. Venire quidem ad solitariam vitam summa perfectio est, sed non perfecte in solitudine vivere, summa damnatio est. Quid enim prodest si locus quietus tantum corporaliter teneatur, et inquietudo in corde versetur? Quid, inquam, prodest si in habitatione silentium sit, et in habitatoribus vitiorum sit tumultus, et conculcatio passionum, si exteriora nostra serenitas teneat, et interiora tempestas? Non ideo ad solitariam vitam venimus, ut rebus omnibus abundantes omni quiete fruermur. Non utique ad requiem nec ad securitatem, sed ad pugnam huc venimus, ad agonem processimus, ad exercenda cum vitiis bella properavimus. Vitia enim nostra hostes nostri sunt. Caveamus autem ne unquam cum eis habeamus foedus. Necessaria enim nobis est pervigil cura indefessaque custodia, quia hostis iste sine pace est: vinci potest, et recipi in amicitia non potest. Et ideo praedium istud quod suscipimus satis arduum, satis durum, satis periculosum est, quia intra hominem geritur et nisi cum ipso homine non finitur. Ideo ergo ad hanc tranquillam, secretam et spiritualem vitam venimus, ut quotidie contra passiones nostras infatigabili congressione decertemus, ut cordis nequitas circumcidamus vel linguae gladium retundamus. Turrim namque excelsam exstruere volumus, praeparemus nobis sumptus ad structuram, ut coeptum aedificium ad perfectionem deducamus; ne quando praeteruentibus veniamus in derisum, et gratulentur de nobis inimici nostri, et dicant: Isti coeperunt aedificare, et non potuerunt consummare. Avertat autem Dominus hoc improprium a nobis (*Luc. xiv, 30*). Haec enim turris non ex lapidibus construitur, sed ex virtutibus animae; nec auri et argenti sumptibus indiget, sed conversatione fidei: nam terrenae opes plurimum ad aedificandum impediunt. Difficile namque est duobus dominis servire, nec potest quisquam serviens mammonae spiritualia arma portare, sed jugum suave Christi repellit et projicit a se; et quidquid grave et onerosum est animae suae, suave ei videtur ac leve. Istiusmodi solitariae suae, suave ei videtur ac leve. Istiusmodi solitariae propriis armis vulneratur, et cum diligit periculum, incidit in mortem. Nos autem si cupimus militare Deo, illi soli serviamus, et terrenas opes postponamus. Peculiariter autem ad professionem nostram pertinet, nihil honoris in hac vita requirere, sed honores fugere, et ad aeternae remunerationis promissa animum praeparare, subjectione atque ab-

jectione gaudere, voluntariam paupertatem amplecti, et non solum facultates, sed etiam ipsas cupiditates de cordibus nostris eradicare; quia nihil prodest non habere divitias, cui voluntas suppetit habendi eas. Non enim tantum habere debemus, quantum cupiditas concupiscit, sed quantum necessitas poscit. Habendi enim amor, nisi ad integrum reseccetur, ardentior est in parvis et plus torquetur in minimis. Est autem et alia causa valde dura et nimis dolenda, hoc est omni intentione studium laboris impendere, et fructum non recipere post laborem. Quid enim prodest jejunare et vigilare, et mores non corrigere? Sic est quomodo si aliquis extra vineam aut circa vineam exstirpet et excolat, et vineam ipsam desertam ac incultam relinquat, ita ut spinas et tribulos germinet. Aut quid prodest afflictio corporalis, si linguæ nequitias et obtreccionibus polluemur, cum apostolus dicat: *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio (Jac. I, 26)*. Nonne omne opus nostrum velut fumus atque umbra evanescit, et velut favilla stupæ in nihilum redigitur? Quapropter frustra nobis de corporis cruce et pectoris afflictione blandimur, si exterior homo noster, hoc est corpus nostrum, sanctis laboribus exercetur, et interior a passionibus, hoc est, a detractione, ab ira, ab indignatione, ab hypocrisi et cæteris hujusmodi vitiis non curatur. Hujusmodi quippe solitarius talis videtur mihi esse, quomodo si a foris statuam auream faciat aliquis quæ intro lutea sit; vel quomodo si domus magnifica arte exstructa, a foris pulcherrimis depicta videatur coloribus, ab intus serpentibus et scorpionibus plena sit. De talibus enim Christus in Evangelio dicit: *Væ vobis, hypocritæ, qui similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris hominibus parent speciosa; intus vero pleni estis hypocrisi et iniquitate (Matth. xxiii, 27)*. Ipse quoque Dominus velut pius medicus hac de causa nobis infirmis paulo superius dat consilium, dicens: *Munda prius quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat et id quod deforis est, mundum (Ibid., v. 26)*. Hoc est, munda prius cor tuum ab omni hypocrisi et iniquitate, et ab omni ira et detractione, et tunc erit opus tuum lucidum totum, et non habens aliquam partem tenebrarum.

CAPUT XXIV.

Item de eadem re quæ supra.

Certi enim simus, secundum Domini nostri sententiam superius dictam, quod nisi nostras quotidie caveamus et circumcidamus passiones, deteriores nos multum effici quam fuimus dum in sæculo viveremus, ita ut fiant extrema nostra pejora prioribus. Quapropter non solum nobis a capitalibus criminibus caveamus, sed etiam ipsas parvas negligentias quotidie quasi venenum diaboli respuamus. Sicut enim per minutissimas rimulas in sentinam navis guttæ concurrunt, sic et minuta peccata quotidie in animas nostras confluent. Et sicut navis posteaquam de fluctibus pelagi evasit, si in portu exsentinata non fuerit, de minutissimis guttulis impletur et mergitur; ita

A et solitarius, devictis et superatis mundi hujus criminibus, quasi periculosis fluctibus, cum ad portum solitudinis venerit, si repentina et minuta peccata de animæ suæ sentina exhaurire neglexerit, in ipso quietis portu naufragii discrimen incurrit.

Sed dicit aliquis: Quomodo potest anima exsentinari? Utique orando, vigilando, jejunando, abstinendo, ipsa peccata confitendo, veram charitatem, veram humilitatem, veram patientiam exhibendo. Quoniam enim solitarius sit justus et sanctus, nunquam necesse est ut in hac vita sit securus, quia, ut ait Scriptura: *Nescit homo utrum amore an odio dignus sit, sed omnia in futuro reservantur incerta.*

Multi enim adhuc laquei tensi sunt ante pedes animæ nostræ. Sicut enim quis transiens super flumen, per angustias arctissimi pontis, etiamsi majorem partem inoffenso pede jam periculis evasisse se credat, cum in ultimo pontis spatio venerit, et si paululum titubaverit, casum quem in medio pontis timebat, incurere poterit. Sic nos etiamsi magna pars vitæ istius prospere videatur jam fuisse transacta, non ideo fiduciam præsumamus, cum adhuc periculi pars extrema minetur. Nemo ergo securum se esse judicet, antequam ad finem felici consummatione perveniat. Quid ergo prodest si mihi vinea spem omnem in flore ostendat, et vel ferarum incursio, vel vastitas grandinis, spem omnem in consummatione subducat? Ideoque omnis prosperitas, omnis labor felicitatis in fine consistit. Ne ergo nimia securitate solvamur, adducatur illa Domini sententia

C in medium, de qua dicitur: *Utinam calidus esses, aut frigidus! nunc autem quia tepidus es, incipiam te vomere ex ore meo (Apoc. III, 15)*. Ac si dicatur: Melius tibi fuerat in sæculo remansisse frigidum, quam in solitaria vita esse tepidum. Nunc autem quia de sæculo recessisti, et fervorem spiritualem præ negligentia apprehendere noluisti, tepidus effectus es, vix iterum ex ore Domini respiciendus vomeris. Et ideo necesse est nobis diligenter attendere illam divinæ Scripturæ sententiam dicentis: *Omni custodia serva cor tuum (Prov. IV, 23)*. Oportet itaque ut invicem opera nostra quotidie consideremus et perspicaciter attendamus: quis nostrum in opere Dei sit promptior, quis in oratione ferventior, in lectione sollicitior, in castitate purior, in lacrymarum ubertate profusior, in corpore honestior, in corde sincerior; quis in ira sit mitior, in mansuetudine modestior, in risu rarior, in compunctione ferventior, in gravitate fundatior, in charitate jucundior, et sic nosmetipsos quotidie ipsi nobiscum de conversatione nostra rationem habeamus ad invicem dicentes: Videamus si hunc diem sine peccato, sine invidia, sine murmuratione, sine ira ac detractione transegimus. Videamus si hodie aliquid quod ad profectum nostrum et ad ædificationem aliorum pertinet, operati sumus. Videamus si plus hodie risui, si plus cibo ac potui, si plus otio ac somno quam decebat, indulsimus. Si minus legimus, si minus oravimus quam debuimus: ac sic de omnibus negligenti-

D

tiis nostris compungamur in cubilibus, hoc est, in A
cordibus nostris; et si aliquid bonum in nobis, Do-
mino largiente, conspicimus, illi, a quo est omne bo-
num, gratias referamus. Si vero, quod absit, aliquid
vitium in nobis deprehenderit, illud nobismetipsis
reputemus, et ad pœnitentiam denuo recurramus.
Hæc autem quæ supra breviter prælibavimus, gene-
raliter ad omnes pertinent solitarios; et non solum
ad eos, verum etiam ad omnes Dei servos et catholi-
cos Christianos. Præterea quoque si duo fuerint sim-
ul, ita ut præfatum est, solitarii, oportet ut non
otio torpeant, non detractionibus et obscenis confa-
lulationibus incumbant, sed aut psalmodiarum modula-
tionibus, aut divinis lectionibus, aut certe manuum
operationibus insistant, horas canonicas cum omni
devotione custodiant, et in his divinum officium im-
pleant, moxque ut datum fuerit signum, ad oratoria
propria conveniant. Quotidie quoque ad collationem
simul veniant, ubi de Dei servitio et de communi
profectu tractent, et pro admissis sibi invicem ve-
niam postulent. Si autem unus solummodo fuerit
solitarius, ipse etiam quotidie collationem secum
habeat. Sedeat quidem quotidie in tribunali mentis
suæ, et statuatur ante faciem suam, atque ita in
corde suo constituto iudicio adsit accusatrix ejus cog-
itatio, testis conscientia, carnifex timor: deinde
sanguis animæ confitentis per lacrymas profluat; pos-
tremo in conscientia sua se indignum et peccato-
rem fore iudicet. Hæc quidem de uno.

Si autem, ut prædictum est, duo fuerint, hono-
rem sibi invicem humiliter deferant. Junior natu
eum qui ætate senior est obsequio sanctitatis vene-
retur: senior vero ætate juniorem dictis et exem-
plis ad bene vivendum informet. Nobilis genere ne-
quaquam ignobili se præferat. Sciat autem quia non
est personarum acceptio apud Deum. Neque enim
is, qui scientiæ doctrinis, et cæterorum bonorum
operum prærogativis pollet, se alteri præferat, sed
potius de muneribus sibi divinitus collatis Deo gratias
agat, semper illud Apostoli perpendens, quo
dicitur: *Qui se stare putat, videat ne cadat* (I Cor. x,
12). Et illud Hieronymi: Timendum est, inquit, et
cavendum, ne veterem gloriam et solidam firmitatem
unius horæ procella subvertat. Charitatis autem
officio se alterutrum humiliter præveniant. Ad illorum
autem infirmitates procurandas invicem condescendant,
et eorum necessitates invicem provideant: et quotidie,
si locus ita fuerit congruus, ita pariter reficiantur
utrisque et spiritualibus et carnalibus dapibus.
Una prosperitas sit utriusque similiter et adversitas,
si forte contigerit. Unius voluntas alterius
voluntati succumbat. Utrorumque illorum vo-
luntates Domini voluntati, imo servituti subjiciantur;
et non quod singuli singillatim cupiunt, sed
quod utrique disponunt, agant; illam Dominicam
semper reminiscens sententiam: *Non veni, inquit,
voluntatem meam facere, sed ejus qui misit me, Pa-
tris* (Joan, vi, 38).

CAPUT XXV.

De instrumentis bonorum operum.

Cum ergo omnium sanctarum Scripturarum pa-
gina instrumentis bonorum operum sint refertæ, et
per earumdem sanctarum Scripturarum campos in-
veniri possint arma quibus vitia comprimantur et
virtutes nutriantur, necesse est tamen huic regulæ
sententiam cujusdam Patris inserere de instrumen-
tis bonorum operum; in qua sub magna brevitate
quid solitariis agendum quidve vitandum sit, conti-
netur. Oportet enim eos 1. Imprimis Deum diligere
ex toto corde, tota anima, tota virtute. 2. Deinde
proximum tanquam seipsum. 3. Deinde non occi-
dere: hoc est, non detrahere; quia, ut ait aposto-
lus: *Qui detrahit fratri suo, homicida est* (Joan. iii).
4. Deinde non adulterare. 5. Non furtum facere. 6.
Non concupiscere. 7. Non falsum testimonium di-
cere. 8. Honorare omnes homines. 9. Et quod sibi
quis fieri non vult, alii ne faciat. 10. Abnegare se-
metipsum sibi, ut sequatur Christum. 11. Corpus
castigare. 12. Delicias non amplecti. 13. Jejunium
amare. 14. Pauperes recreare. 15. Nudum vestire.
16. Infirmum visitare. 17. Mortuum sepelire.

Quærendum est itaque quomodo possit solitarius
infirmum vel in carcere positum visitare, aut mor-
tuum sepelire, qui non habet quidem facultatem de
cellula foras exire. Infirmum enim, vel in carcere
positum, ille procul dubio visitat, qui in lecto vel in
tenebris vitiorum videt aliquem jacere, et morbo
suæ iniquitatis laborare, eumque suo exemplo ope-
rationibus atque antidoto salubris exhortationis ro-
borat, quem in bona actione titubare ac debilitari
cernebat. Mortuum quoque ille sepelit qui pro eo
devote seduleque preces ad Dominum fundit: non
solum autem mortuum sepelit, sed etiam eum, ut
ita dicam, a morte suscitatur, quando videt aliquem
funibus peccatorum suorum obstructum, et in tene-
bris suæ iniquitatis quodammodo sepultum, eumque
ad confessionem ac pœnitentiæ lamenta per sacræ
admonitionis studium provocat, atque ut ad viam
salutis redeat salubriter instigat. Quocirca scien-
dum est nobis quia major merces est, peccatorem
suscitare de vitis quam mortuum de sepulcro. Se-
quitur. 18. In tribulatione subvenire. 19. Dolentem
consolari. 20. A sæculi actibus se facere alienum.
21. Nihil amoris Christi præponere. 22. Iram non
perficere. 23. Iracundiæ tempus non reservare. 24.
Dolum in corde non tenere. 25. Pacem falsam non
dare. 26. Charitatem non derelinquere. 27. Non ju-
rare, ne forte perjuret. 28. Veritatem corde et ore
proferre. 29. Malum pro malo non reddere. 30. In-
juriam non facere, sed et factam patienter sufferre.
31. Inimicos diligere. 32. Maledicentes se non re-
maledicere, sed magis benedicere. 33. Persecutio-
nem pro justitia sustinere. 34. Non esse superbum.
35. Non vinolentum. 36. Non edacem. 37. Non som-
nolentum. 38. Non pigrum. 39. Non murmurum.
40. Non detractorem. 41. Spem suam Deo commit-
tere. 42. Bonum aliquod in se cum viderit, Deo ap-

plicet, non sibi. 43. Malum vero semper a se factum sciat et sibi reputet. 44. Diem iudicii timere. 45. Gehennam expavescere. 46. Vitam æternam omni concupiscentia spirituali desiderare. 47. Mortem quotidie ante oculos suspectam habere. 48. Actus vitæ suæ omni hora custodire. 49. In omni loco Deum se respicere pro certo scire. 50. Cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere. 51. Et seniori spirituali patefacere. 52. Os suum a malo vel pravo eloquio custodire. 53. Multum loqui non amare. 54. Verba vana, aut risui apta, non loqui. 55. Risum multum et excusum non amare. 56. Lectiones sanctas libenter audire. 57. Orationi frequenter incumbere. 58. Mala sua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri; et de ipsis malis in reliquo emendare. 59. Desideria carnis non perficere: voluntatem propriam odisse. 60. Præceptis seniorum in omnibus obedire, etiamsi ipsi aliter, quod absit, agant; memores illius Dominici præcepti: *Quæ dicunt facite; quæ autem faciunt facere nolite* (Matth. xxiii). 61. Non velle dici sanctum antequam sit; sed prius esse, quod verius dicatur. 62. Præcepta Dei factis quotidie adimplere. 63. Castitatem amare. 64. Nullum odisse. 65. Zelum et invidiam non habere. 66. Contentionem non amare. 67. Elationem fugere. 68. Seniores venerari. 69. Juniores diligere. 70. In Christi amore pro inimicis orare. 71. Cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire. 72. Et de Dei misericordia nunquam desperare.

Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritualis; quæ cum fuerint a nobis die noctuque ineffabiliter adimpleta, et in die iudicii reassignata, illa nobis merces a Domino recompensabitur, quam ipse promisit: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus his qui diligunt eum* (I Cor. ii, 9). Officina vero ubi hæc diligenter operemur, claustra vel cellulae sunt solitariorum, et stabilitas in retrusione.

CAPUT XXVI.

De observatione mandatorum Dei.

Omnibus quidem Christianis expedit observare et obedire mandatis Domini nostri Jesu Christi, et maxime solitariis. Sed sciendum nobis est quod ad conservandam memoriam Dei, et ad obediendum præceptis ejus plurimum prodest etiam secretius et remotius habitare. Nam permixtum vivere cum his qui negligentius agunt circa timorem Dei, et contemptum habent mandatorum ejus, plurimum nocet; sicut et Salomonis sermo testatur dicens: *Cum homine irreligioso ne habitaveris, ne forte discas semitas ejus, et facias laqueos animæ tuæ* (Eccli. xxxvii, 12). Et iterum: *Ne æmuleris hominem injustum, ne imiteris vias ejus* (Prov. iii, 31). Unde et Petrus apostolus ait: *Justum igitur et valde justum est separari eum qui salvari vult, ab eo qui non vult*. Hinc Paulus sub magna denuntiatione dicit: *Denuntiamus autem vos, fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fraude inordinate am-*

bulante (II Thess. iii, 6). Hinc etiam Hieronymus ait: *Negotiatorem clericum, et ex inope divitem, et ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge; corrumpunt enim bonos mores confabulationes pessimæ. Tu aurum contemnis, alius diligit; tu calcas opes, ille sectatur; tibi cordi est mansuetudo, silentium, secretum; illi loquacitas. Hic satis evidenter ostenditur quod plurimum impedit societas et permixtio eorum qui vitam dissimilem ducunt.*

Igitur ut neque per oculos, neque per aures recipiamus malas delectationes ad peccandum, et ut orationi possimus vacare liberius, oportet omnino habitare secretius atque remotius: hoc enim modo et præcedentes consuetudines a nobis excidere poterimus, in quibus contra præcepta Dei agebamus.

B Non enim parvus labor est ut se aliquis a priori non bona consuetudine reflectat ac revocet. Unde illud vulgare proverbium dicitur: *Mala consuetudo aut vix aut nunquam tollitur*. Quapropter si volumus mandata Dei observare et custodire, studeamus primo omnium nos ipsos abnegare, et crucem Christi tollere et sic eum sequi. Ipse Dominus ad amorem sui et observationem mandatorum suorum nos provocat, dicens: *Si diligitis me, mandata mea servate* (Joan. xiv, 15). Et iterum dicit: *Qui habet mea mandata, et servat ea, ille est qui diligit me* (Ibid., v. 21). Tunc namque diligimus Deum, si ejus mandata servamus, et omnia visibilia pro amore ejus contemnimus. E contrario tunc nequaquam eum diligimus, cum ejus præcepta non custodimus. Unde

C Joannes apostolus ait: *Qui dicit quoniam diligo Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est* (I Joan. iv, 20). Vere enim diligimus Deum, si ejus mandata observamus. In operatione autem mandatorum ejus cognoscere possumus utrum Deum diligamus an non. Non enim ordinem mandatorum Christi hic inserere per omnia disposuimus, sed ex parte, et quantum ad propositum nostrum sufficit, et præsens ratio postulat. A parte enim totum intelligitur. Primum itaque ea commemorare oportet quæ nos ad amorem Dei et proximi provocent, id est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota mente tua, et ex omnibus viribus tuis; hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis tota lex pendet et propheta* (Matth. xxii, 37). Unde beatus Gregorius ait: *Præcepta Dominica multa sunt et unum. Multa per diversitatem operis, unum in radice dilectionis. Si in his duobus præceptis tota lex pendet et propheta, et si utilitas omnium mandatorum una est, et si omnia mandata unum esse videntur, tunc non est nobis necesse cuncta mandata Dei in hoc capitulo sigillatim inserere. Sed videamus quid sit quod nobis præcipitur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Quid enim est Deum ex toto corde diligere, nisi ut cor nostrum non sit inclinatum ad ullius dilectionem amplius quam Dei? Verbi gratia, si aurum, si argentum, si varias possessiones et ho-*

nones temporales, si mancipia, et animalia, cæteraque hujusmodi toto affectu diligimus, Deum ex toto corde non amamus. Pro quanta enim parte in aliquo horum amor cordis nostri fuerit occupatus, pro tanta parte minus est ad Deum, et pro tanta parte minus diligimus Deum. Sicut enim casta mulier, quæ virum suum amat, nullum alium amat, ita et homo, si Deum amat, mundum non amat: si autem mundum amaverit, jam Deum ex toto corde non diligit. Et ideo reflectamus cor nostrum, et mentem nostram, et omnes actus nostros ab amore visibilium rerum, et Deum ex toto corde, et ex tota anima, et ex tota virtute diligamus. Tunc enim Deum diligimus, si omnes sensus nostri, qui pertinent ad mentem, Deo vacant: si intellectus noster Deo ministrat, si sapientia nostra circa Deum est, si omnis cogitatio nostra ea quæ Dei sunt tractat. Tunc etiam vere Deum diligimus, si semper de ejus servitio cogitamus et loquimur, et ejus mandata juxta vires adimplere satagimus. Deus enim non se verbis tantum vult diligi, sed corde puro et operibus justis. Non postulat a nobis aurum neque argentum, neque aliquid hujusmodi; sed si fuerint nobis ista, dispertiri egentibus præcipit. Nos ipsos querit, in nobis requiescere cupit. Hoc solummodo a nobis exigit ut eum ex toto corde diligamus, et mandata ejus custodiamus, et templa nostra impolluta ei servemus, quatenus ipse semper in nobis habitet, et nos in illo permaneamus. Quapropter accedamus ad eum et copulemur in affectu ejus.

Sequitur: *Diliges*, inquit, *proximum tuum sicut teipsum. Qui diligit proximum*, inquit Apostolus, *legem implevit (Rom. xiii, 8)*; qui autem e contrario odit, homicida est. Qui proximum suum diligit sicut seipsum, non occidit illum, non mentitur illi quem diligit, non falsum testimonium de eo dicit, nec illius rem concupiscit; non insuper hoc quod non vult ut faciat ei aliquis, facit illi quem sicut seipsum diligit. Sequitur: *In his duobus mandatis tota lex pendet et prophetæ (Matth. xxii, 40)*; jam enim supra diximus, ut omnium mandatorum una est utilitas, et omnia mandata unum videntur esse mandatum, ita sibi invicem coherent, ut alterum sine altero esse non possit. Nec enim Deus vere sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo. Nam, sicut supra diximus, impossibile est omnia mandata Dei in hoc capitulo inserere, sed breviter succincteque ea commemoravimus quæ nos ad amorem Dei possint excitare. Sciendum tamen nobis est quia non solum præcepta evangelica, verum etiam prophetica et apostolica mandata diligentissime scrutari, et fidelissime observare, et obedire eis debemus. Ideoque studeamus Deum ex toto corde diligere, et mandata ejus scrutari, et semper ante oculos mentis habere, et ea non ex parte, sed per omnia diligere; quatenus illam beatitudinem consequi mereamur quam ille hymnicus rex et propheta commemorat dicens: *Beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum (Psal. cxviii, 2)*. Studeamus etiam,

A fratres mei, et proximos nostros ut propria viscera diligere, ut simul cum eis ad gaudia sempiterna feliciter pervenire et gaudere mereamur.

CAPUT XXVII.

Lamentabilis descriptio de his qui præcepta Christi non observant.

De præceptis ergo Domini nostri Jesu Christi unum adhuc capitulum excipere volui; sed cum reminiscerem quod istis temporibus pene jam nemo sit qui ea observare valeat vel satagat, majus mihi desiderium exstitit flendi quam scribendi. Merito enim lugendum est præsentis vitæ tempus, in quo tot mala tantaque flagitia videmus quotidie cumulari; quæ si velimus per singula considerare, nunquam poterimus a lacrymis temperare. Sic autem omnia confusa, sic cuncta sunt resoluta, ut jam nec virtutis quidem vestigium usquam appareat. De spurcitiis enim et luxuriis, atque de cæteris nequitiiis, nostris diebus mundum repletum esse perspeximus: et, quod est omnium malorum infelicis, jam nec ipsi emendamur, nec alii emendandi exemplum præbimus; sed sumus velut sepulcra dealbata, quæ a foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitiis. Et contigit nobis hoc quod illis solet evenire qui vel phrenesin patiuntur, vel mente capti sunt; a quibus cum multa turpia et periculosa vel dicantur, vel etiam gerantur, nec pudoris aliquid, nec etiam poenitentis capium, quinimo, et magnifici sibi ac sapientiores videntur esse sanis ac sapientibus. Ita ergo et nos, cum omnia quæ sanitati contraria sunt gerimus, nec hoc ipsum quidem quod est sanitas novimus. Si forte enim in corpore parum aliquid morbi nos pulsaverit, statim medicos adhibemus, et pecunias eis damus, et omni observantia, quod nobis competit, gerimus, nec prius cessamus quam ea quæ nobis molesta sunt mitigentur. Anima vero cum quotidie vulneretur, lanietur, uratur, præcipitetur, et modis omnibus pereat, nec parva quidem pro ipsa nos cura sollicitat. Certum est enim quod nos omnes pariter corrumpit et absumit incuria, dum nemo est qui opportuna præbeat et inopportuna prohibeat, et cum omnes cura indigeamus, nemo est qui medicinam prædicationis adhibeat et poenitentiam curationis imponat. Etenim si religiosus homo aliquis extrinsecus undecunque in his partibus adveniret, et præceptorum Christi ac nostræ conversationis confusionem videret, nescio si alios aliquos magis quam nos inimicos esse et contrarios præceptorum Christi judicaret, et quasi qui studium quoddam habuerimus in omnibus contraria agere quam Christus nobis præcepit. Sed ne quis putet forte exaggerationis causa a me hæc verba proferri, probamenta jam nunc adhibebo, non aliunde quam de ipsis Christi mandatis; Christus enim noster in Evangelio ait: *Audistis quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo,*

racha, reus erit concilio; qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis (Matth. v, 21, 22). Hæc quidem Dominus Jesus. Nos autem tanquam increduli et infideles calcamus hanc legem, et quotidie innumeris injuriis fratres nostros afflicimus, quasi inde aliquid præmii expectemus. Sed videamus nunc quantum sit inter justitiam Pharisæorum et Christianorum discrimen. Illos occisio reos facit judicio, nos autem ira similiter reos facit judicio. Et si nos ira reos facit judicio, quomodo audemus quotidie tam leviter non solum contra juniores, verum etiam contra æquales ac majores nostros irasci? Non solum autem de ira, verum etiam de omni verbo otioso, secundum ejusdem Domini nostri sententiam, reddituri sumus Deo rationem. Racha enim dicitur inanis et fatuus. Et cum frater noster ita credat in Christum sicut et nos, quomodo illum audemus inanem, vel fatuum, vel absque mente vocare? Nam quod Dominus racha et fatue dicit, hoc ostendit quia nec leve quidem, nec minimum in fratre collatum convicium nobis relaxabitur, ut non pro omnibus judicemur, nisi læso satisfecerimus, et condignam pœnitentiam in hac vita agamus. Et ideo de istis levioribus mandatis sententiam dedit nobis Christus, ut et de cæteris omnibus quæ prævaricamur similiter sentiamus. Præterea quoque in tantum humanus metus timori Dei præponitur, ut si fortiores ac potentiores nostri aliquam injuriam aut contumeliam nobis faciant, ipsas etiam prompte et mansuete sustinemus; erga cœquales vero vel inferiores interdum nec læsi commovemur et irascimur. Quis ergo erit immunis aut alienus ab hac culpa? Si autem miles terrenus in conspectu regis terreni non ausus est irasci, neque aliquid suæ indignationis ante oculos ejus ostendere, quomodo audemus coram Rege æterno irasci, et indignationem nostram ante faciem ejus ostendere? Rex ergo terrenus deforis tantum videt hominum corpora, et ipsa solummodo habet in potestate: Rex vero cœlestis cordis nostri conspicit arcana, et potestatem habet utrumque, et corpus et animam, perdere in gehennam. Propter quod nec erga famulos quidem negligendum est istud præceptum: neque enim sine causa debemus contra ipsos irasci, quia et illi a Christo simili ut nos libertate sunt donati. Neque etiam si aliquem videmus mandatum Domini præterire, irasci contra eum debemus, sed potius miserationem et compassionem erga illum nos habere oportet, secundum eum qui dixit: *Quis infirmatur, et ego non infirmor (II Cor. xi, 29)?* Illud autem quod in sequentibus habetur, quis non infidelium etiam fabulosum judicet, cum æterna Dei voce sancitum sit? ait enim: *Si autem offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo; et tunc veniens offeres munus tuum (Matth. v, 23).* Nos autem e contra pugnas habentes ad invicem, et dolos in corde versantes, accedimus ad altare Dei. Et cum

A Deus et Dominus tantam curam reconciliationis nostræ habeat, ut patiat munera sua relinquere, et ante altare imperfecta manere, atque interrumpi mysteria sua, donec eamus, et iracundiam cum fratribus nostris solvamus, et nodos et inimicitias: nos vero nec hoc quidem erubescimus, sed dies multos manemus in inimicitias, et trahimus sicut funem longum iram et voluntatem malam, ignorantes quod tantum longa erit nobis pœna quantum et discordia. Hoc etiam ad cumulum nostræ confusionis est, ut si quid boni nobis dicatur de inimico, non credimus; si quid autem mali, hoc solum credimus et confirmamus. Et si forte irasci nobis accidat, præcipit Dominus ut ante solis occasum iracundiam nostram finiamus. Unde dicit: *Sol non occidat super iracundiam vestram (Ephes. iv, 26).* Nos autem e contra ne hoc quidem contenti sumus ut iracundiam nostram ultra solis terminum producamus, sed insidias invicem ponimus, et sive verbis sive rebus supplantare proximos nostros cupimus. Nam osculum pacis quo tempore munera sacra offeruntur, porrigere invicem in usu habemus; sed vereor ne plures ex nobis hoc labiis tantummodo faciant, cum Christus pacem non ex ore, sed ex corde desideret. Unde per hæc Deus potius exacerbari quam placari credendus est. Puritas enim et veritas in conspectu Dei placent; respuit autem et odit omne quod simulatur et fingitur. Nam pro his singulis lacrymæ nobis fundendæ sunt, et confusio habenda est. Cætera vero præcepta quæ restant, in sequenti capitulo, ob compen ii causam, breviter et diligenter discutienda relinquimus.

CAPUT XXVIII.

Item de eadem lamentatione quæ supra.

Jam vero quæ de consentiendo adversario, vel de concupiscentia illicita, et de oculo dextro, et de manu dextra, et de relinquendis uxoribus præcipiuntur (Matth. v), quasi nec scripta sint nec audita, ita contemuntur. In oculo enim dextro et manu dextra parentes nostros atque propinquos intelligimus: quod si ad contemplantam veram lucem nobis impedimento sunt, debemus truncare istiusmodi portiones; ne dum volumus cæteros lucrifacere, ipsi in æternum pereamus. Nam de non jurando erubescere proferre in medium, non solum propter juramenta, sed etiam propter perjuriam. Si enim vere jurare crimen est et prævaricatio mandati, de perjurio quid dicamus? Evangelica autem veritas juramentum non recipit, cum omnis sermo fidelis pro jurejurando sit. Post hæc autem Dominus ait: *Si quis te percusserit in dextram maxillam, præbe illi et alteram; et volenti tecum judicio contendere, et tunica tuam auferre, relinque illi et pallium. Et si quis angariaverit te mille passus, vade cum illo alia duo. Petenti te, da ei. Et volenti mutuari a te, ne avertaris (Matth. v, 39).* Ad hæc enim quid dicimus? Pro singulis autem his lacrymæ nobis tantummodo proferendæ sunt, et confusio habenda est: aperte enim contra hæc omnia militamus. Pati autem ali-

quid ex his quæ scripta sunt ac ferre, neque in verbis, neque in rebus unquam volumus. Sed etsi in aliquo saltem vel leviter pulsemur, continuo velut feræ bestiæ contra eos insurgimus. Sed licet nos in omnibus contraria agamus quæ præcipit nobis Christus, tamen eminentius ab eo docemur; qui diriperit, inquit, quæ tua sunt, qui te læserit, qui tibi nocuerit, non solum pro his quæ tibi abstulit, non indigneris; sed et dilige, et tota charitate constringe, et etiam pro ipso ad Deum diligenter preces funde. Ac si dicatur: Cum ille qui ad diripiendam quæ tua sunt iniquo spiritu fuerit accensus, si te prolixiorum invenerit in largiendo quam ille venerat in diripiendo, quamvis ille sit ferus et barbarus, erubescet tamen bonitatem tuam, mitigabitur a furore, respiscet continuo et facti poenitebit, ac suum quidem peccatum exhorrescet, tui vero animi virtutem mirabitur et amabit. Sed hoc ubi nunc invenio? Cujus enim talem vitam mirabor? Neminem autem nunc invenire queo qui hanc injuriam patienter ferre velit. Christus enim nos orare pro persecutoribus et calumniatoribus jubet; nos autem non solum contra inimicos, sed etiam contra amicos sæpe iniurias et insidias ponimus. Christus maledicentibus benedici jubet, nos e contra non solum multiplicatas maledictiones restituimus, sed etiam, si possumus, pro verbis flagellis eos cædimus. Nonne tibi videntur, o homo, omnimodis contraria esse, ut dixi, præceptis Christi quæ gerimus? Nonne magis pugnam habemus contra mandata ejus, quam obedientiam? Et ideo merito lugemus, et inobedientiam nostram merito plangimus. Sed dicit aliquis: Impossibilia nobis præcipit Christus. Quid agis, o homo? nunquid ignoras quid David in Saul fecit? Quid Stephanus martyr, qui pro lapidantibus exoravit? Oblitusne es quid ipsemet Christus docuit et fecit, dicens: *Pater, ignosce illis, non enim sciunt quid faciunt (Luc. xxiii, 34)*? Volentibus enim observare Christi præcepta, non sunt impossibilia, sed levia; nolentibus vero et inobedientibus videntur esse dura et impossibilia, cum idem Dominus dicat: *Onus meum leve, et jugum meum suave (Matth. xi, 30)*. Jam vero quid dicam de hoc quod scriptum est in oratione Dominica: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi, 12)*? Quisnam est ex omnibus nobis qui cum fiducia hæc Deo dicere audeat? Nam etsi nihil faciamus inimicis et debitoribus nostris, habemus tamen intra nos insanabile vulnus iræ retentum in corde. Et si tantummodo non lædas eum qui te læsit, avertis te tamen ab eo, nec libenter eum vides, manet sine dubio vulnus in pectore, et dolor augescit in corde. Nunquid tu ita vis propitium tibi fieri Deum, ut non quidem te lædat, avertat se tamen abs te, et peccatorum tuorum memoriam teneat et videre te nolit? Igitur qualem vis esse erga te Deum, cum peccatorum veniam possis, talem te exhibere debes his qui deliquerunt in te, sicut et sapientium quidam dixit: *Homo homini servat iram, et a Deo*

A *quærit medelam (Eccli. xxviii, 3)*. Et si homo erga hominem non habet misericordiam, quis propitiabitur delictis ejus? Vellem silere jam et huc usque progressus finem sermonibus meis imponere. Erubesco enim et confundor ultra procedere. Sed quid iterum tacere proderit, cum ab ipsis mandatis Christi, quæ impugnamus, silenter etiam arguamur? Quomodo autem latebimus, cum qui novit corda nostra, judicaturus est ea? Quid ergo dicam de illo mandato quo jubemur non thesaurizare super terram? Cæteri vero quasi e contrario audierint præceptum, et quasi dictum sit ad eos: *Thesaurizate omni modo super terram; ita relinquentes cælum adhæserunt terræ, et insaniunt erga pecunias congregandas, totoque affectu odiunt Deum, diligunt autem mammonam. Quod autem dictum est, Nolite cogitare de crastino, nec audire scio aliquid, nec omnino servare. Et propterea de hoc mandato dicere aliquid erubesco. Etenim oportebat nos quocunque pacto loquente Christo et pronuntiante non dubitare, sed credere. Nunc vero etiam cum et causas et rationes adhibeat mandatorum suorum, atque exemplis ea validissimis munit, nec sic quidem erubescimus. Propter hoc enim et avium quæ non arant, neque seminant, et liliorum, quæ non nent, similitudines posuit, ut nemo dubitaret, et tamen nos sicut gentes, aut forte etiam aliquid desperabilius gentibus de his cogitando consumimur. Sed de hoc, ut dixi, mandato plura dicere erubesco, ad sequentia tamen veniam, si forte alicubi solatium qualecunque mei pudoris inveniam. Quid ergo sequitur post hæc? *Nolite judicare, ut non judicemini (Matth. vii)*. Ego enim solatium mei pudoris invenire credebam, augmenta nunc confusionis reperi. Si autem nullum nobis peccatum aliud fuisset admissum, pro hoc solo gehennæ nos tradi satis abundeque sufficeret; quippe qui in alienis delictis severi et amarissimi judices residemus, nostras autem trabes in oculis propriis infixas non videmus: a quo vitio neque sæculi hominem, neque monachum, neque etiam solitarium ullum facile reperies liberum. Neque etiam de hoc exhorrescimus quod idem ipse ait: *In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini (Ibid.)*. Nam dic mihi, quid laboris habet ut non judices alium? Nos autem qui cum possumus sine labore mandatum Dei servare, laboramus et nitimur ut illud prævaricemur. Quia et revera ipse pronuntiavit de præceptis suis quod nihil in eis onerosum sit, sicut paulo ante retuli, id docens: *Jugum meum suave est, et onus meum leve (Matth. xi, 30)*. Nos namque e contra gravia effcimus quæ ille levia constituit. Quamvis enim sint aliqua in quibus paululum laboris adhibendum est, tamen quidquid ipse præcepit leve est, etiam si sit tribulatio. Et si tribulatio, quomodo leve est? Leve, inquam, est, quia immensum pondus futuræ gloriæ levem facit præsentis temporis tribulationem. Sequitur: *Nolite, inquit, dare sanctum canibus, neque projiciatis margaritas vestras ante porcos (Matth. vii, 6)*. Nos vero e contra laudis*

amore et jactantiæ vitio corrupti, etiam huic præcepto contraria gerimus, atque hominibus neque intellectum purum habentibus, neque fidem sanam retinentibus, et insuper peccatorum maculis innoxis, sine ulla discretione mysteriorum secreta nudamus. Multum est enim, si velimus singula quæque mandata discutere, quæ omnimodis in contemptu habentur ab hominibus, ut illud: *Quodcumque vultis ut faciant vobis homines, eadem et vos facite illis (Ibid.)*. Nos namque e contrario omnia facimus hominibus quæ ipsi nolumus pati. Et rursum, qui jussi sumus per angustam viam incedere, per latam semper incedimus. Hi autem qui videntur sustulisse crucem suam et sequi Christum, de lata et spatiosa via sollicitè requirunt. Sic enim facere solent illi qui sæculum relinquere disponunt. Cum autem de monasteriis aut retrusione vel etiam de locis habitantium percunctantur, ante omnia de requie tractant et de opportunitate. Prima tamen sollicitudo statim et prima verba ista sunt: Estne ibi requies quo eundem est? Inveniuntur ibi ea quæ necessaria sunt abundanter? Primum enim, ut dixi, sollicitè requirunt, si nihil horum desit quæ lata et spatiosa via deposcit. Quid agis, o homo? Quid loqueris? Arctam et angustam viam jussus es ambulare, utquid de requie, utquid de abundantia percunctaris? Verum ne me existimet aliquis hæc dicendo alios incusare, jam nunc de meipso narrabo. Quondam cum de sæculi abrenuntiatione et de solitaria habitatione cogitare cœpisset, ego scio quam sollicitè infra metetipsum perscrutabar, unde viverem, et unde mihi in ipsa habitatione ea quæ necessaria sunt corpori præberentur? Sed et illud non segniter requirebam, unde haberem vestimenta, unde luminaria, unde etiam ligna, et legumina, et cætera talia. Ita enim ego cum omni sollicitudine de requie corporis apud metetipsum tractabam. Heu! quam subtiliter ille artifex mali diabolus nos decipit, et quanta cæcitate oculos nostræ mentis obducit! Ad regnum cœlorum cupimus ascendere, et interrogamus si aliqua nobis difficultas occurrat in itinere. Ad cœli fastigium et divitias festinamus: ad ipsas, inquam, divitias, quas nec oculus vidit, nec auris audivit, neque in cor hominis ascendunt; et de requie corporis percunctamur.

Nam sicut diximus supra, multum est si velimus singula quæque mandata Christi in hoc loco discutere. Tamen oportet nos flere et lugere pro his singulis quæ impugnamus, et in contemptu habemus, quatenus ab ipsis sceleribus quæ per inobedientiam et contemptum eorumdem mandatorum Christi incurrimus, uberrimis lacrymarum fleibus abluere expiarique, Deo opitulante, mereamur.

CAPUT XXIX.

De compunctione cordis.

Compunctio etenim cordis est humilitas mentis, cum lacrymis, et recordatione peccatorum, et timore judicii. Nam ex humilitatis virtute compunctio cordis nascitur. De compunctione cordis con-

A fessio peccatorum propagatur. De confessione peccatorum pœnitentia generatur. De pœnitentia autem indulgentia peccatorum percipitur. Quatuor enim sunt qualitates affectionum quibus mens justî tædio salubri compungitur; hoc est, memoria præteritorum peccatorum, recordatio futurarum pœnarum, consideratio peregrinationis suæ in hujus vitæ miseria, desiderium supernæ patriæ, quatenus ad eam quantocius valeat pervenire. Quando ergo ista in corde fiunt, credendum est tunc esse Deum per gratiam cordi humano præsentem. Præterea quoque oportet nos, qui compunctionem cordis perfecte desideramus habere, prius animo et mente ab omni perturbatione ac fluctuatione visibilium rerum secedere, atque ad illa conscendere silentia ubi quies summa, jugis tranquillitas et pura est serenitas; ibique oculum mentis nostræ tota intentione semper debemus delixum habere. Oportet etiam nos diem mortis ante oculos mentis habere, et præterita peccata ad memoriam revocare; et eorum qui in inferno gemunt rememorari, et quomodo ibi sunt animæ, in quam amaro silentio, aut in quam pessimo gemitu, vel metu, sive cruciatus, aut in quali expectatione et dolore; et pro his infinitas debemus lacrymas fundere. Recogitemus autem diem resurrectionis, et illud terribile, et horrendum, atque tremendum judicium Christi; et præmium justorum, et repositam peccatoribus pœnam, quam passuri sunt in conspectu Dei. Sed et supplicia omnia, et ignem inexstinguibilem, et vermes immortales, et tartarum tenebrarum ad memoriam revocemus: et super hæc omnia dentium stridorem et tormenta perpetua pertimescamus. Adducamus etiam ad medium bona, et gaudiosa gaudia, quæ sunt justis reposita coram Deo et angelis ejus in æterna gloria. Cogitemus autem quam gloriosi sint illi angelorum chori, quæ societas beatorum spirituum, et quæ sit majestas æternæ visionis Dei. Utrorumque horum commemorationem jugiter in cordibus nostris habeamus: super judicia quidem peccatorum ingemiscamus, super bona vero justis reposita gaudemus: sicque fit ut perfecta compunctio formidinis tradat animum compunctioni dilectionis.

CAPUT XXX.

Quod duo sunt genera compunctionum.

D Duo igitur sunt compunctionum genera, hoc est, irriguum superius, et irriguum inferius (*Jos. xv, 19*). Irriguum quippe inferius quisque accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Irriguum vero superius accipit, cum sese in lacrymis cœlestis regni desiderio affligit. Sciendum namque est quia nullum habebit accessum ad compunctionem cordis is qui in risu et joci immoderatus fuerit. Non enim convenit ei qui ad perfectionem nititur ascendere, in modum parvuli insensati joculari, nec dissolutis labiis risum proferre, sed subridendo tantum mentis lætitiâ indicare. Amentia namque est cum strepitu ridere. Parvuli enim est ludere, perfecti autem viri lugere, jocus vero et risus negligentia

et tepidum efficiunt virum justum erga Dei servitium. O quam perniciosam præparant risus et jocus! et e contrario quantum lucrum afferunt fletus ac luctus! Quem enim delectat hic ridere, postmodum flebit amarissime; qui autem hic lugere voluerit, in posterum sine fine gaudebit. Nam et Salvator noster beatos vocat lugentes; et qui nunc lætantur, flere eos dicit in novissimo. Unde Jacobus apostolus ait: *Miseri estote et lugete, risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem* (Jac. iv, 9). Hinc per Salomonem dicitur: *Risus dolore miscebitur* (Prov. xiv, 15). Hinc Gregorius ait: Nemo potest et hic gaudere cum sæculo, et illic regnare cum Christo. Hinc etiam in collationibus Patrum legitur: Vidit, inquit, senex quemdam ridentem, et ait illi: Coram cœlo et terra rationem totius vitæ nostræ reddidisti, et tu rides? Quapropter non nos oblectet puerilis jocus ac risus, sed lectiones sacræ et spiritualis melodix cantus. Quamvis enim dura sint corda nostra ad lacrymas producendas, mox tamen ut psalmodiarum dulcedo insonuerit, ad compunctionem cordis animum nostrum inflectit. Multi enim reperiuntur qui cantus suavitate commoti sua crimina plangunt, atque ex ea parte magis flectuntur ad lacrymas, ex qua psallentis insonuerit dulcedo suavitatis. Sed studendum nobis est ut etiam post compunctionis tempora, in quantum Deo largiente possumus, ipsam vim lacrymarum in nosmetipsos conservemus; ne nos post compunctionem cordis cogitatio fluxa dissolvat; ne mentem nostram vana lætitia subripiat, ne lucrum compunctionis anima nostra per incuriam fluxæ cogitationis perdat. Sic quippe quod poposcerat, obtinere anima meruit, quia se post lacrymas in eodem mentis vigore servavit. De qua nimirum scriptum est: *Vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati* (I Reg. i, 18). Quia igitur non est oblita quæ petiit, non est privata munere quod poposcit. Nos autem quia post baptismum inquinavimus vitam, rebaptizemus in lacrymalis conscientiam nostram. Qui ergo lacrymas indesinenter fundit, et tamen peccare non desinit, lamentum habet, sed mundationem non habet. Ubi autem lacrymæ abundant, ibi cogitationes sordidæ non approxinant. Compunctio sanitas animæ est, compunctio illuminatio mentis est; compunctio remissio peccatorum est; compunctio Spiritum sanctum habitare facit in se.

CAPUT XXXI.

De reverentia et instantia orationis.

Oportet itaque nos certissime scire et veraciter credere, quia assiduitate orationum adipisci possumus remissionem omnium peccatorum; si tamen actus orationi et labia cordi non discrepaverint. Melius enim est corde orare cum silentio sine sono vocis, quam solis verbis sine intuitu mentis; quia non verba deprecationis Deus intendit, sed cor orantis aspicit. Nam negligentes orationes nec ab ipso homine impetrare valent quod volunt. * Si enim

* Ex regula sancti Benedicti, cap. 20.

A cum hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non præsumimus nisi cum humilitate et reverentia; quanto magis Domino Deo universorum cum cordis humilitate et puritatis devotione supplicandum est! Et non in multiloquio, sed in puritate cordis nos exaudiri sciamus: et ideo brevis et pura debet esse oratio, nisi forte ex affectu inspirationis divinæ gratiæ protendatur. Cum enim in oratione assistimus, gemere et flere debemus, reminiscentes quam gravia sunt scelera quæ commisimus, quamque dira inferni supplicia quæ timemus. Longe quippe a Deo est animus qui in oratione cogitationibus sæculi fuerit occupatus. Et tunc veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus. Sed valde perpauci sunt qui tales orationes habeant; et licet in quibusdam sint, difficile tamen est ut semper sint. Tunc autem magis diabolus cogitationes curarum sæcularium nostris mentibus ingerit, quando nos orantes aspexerit. Sed nos e contra tam perseveranter in oratione persistere debemus, quousque importunas sæcularium rerum cogitationes ab inimico latenter immissas superemus. Quoties enim quilibet aliquo tangitur vitio, toties se ad orationem subdat; quia frequens oratio vitiorum impugnationem extirguit. Et qui læditur, non desistat orare pro se lædentibus: quia sicut nullum proficit in vulnere medicamentum, si adhuc ferrum in eo sit, ita nihil illius oratio proficit, cujus adhuc dolor est in mente et odium manet in pectore.

Tantus ergo debet esse orantis affectus erga Deum, ut non desperet precis effectum. Inaniter autem oramus, si spei fiduciam non habemus: *Petat autem unusquisque, ut ait Apostolus, in fide nihil hæsitans. Nam qui dubitat, similis est fluctui maris, quæ a vento movetur, atque dispergitur* (Jac. i, 6). Diffidentia enim nascitur ex hoc quod adhuc se quisque sentit circa peccandi affectionem versari. *Multum enim, inquit Apostolus, valet deprecatio justis assidua* (Jac. v, 16). In tantum utique valet, ut etiam per eam dæmonia vincantur, et aditus eorum per ipsam obstruantur, ut non quocunque volunt, vadant. Unde in Tripertita historia legitur ita. Temporibus Juliani Apostatæ missus est dæmon ab ipso in Occidentem, ut iret velociter et afferret ei inde aliquod responsum. Cum autem pervenisset dæmon ille in quodam loco ubi quidam monachus habitabat, stetit ibidem per decem dies immobilis, eo quod non poterat ultra progredi, quia monachus ille non cessabat orare neque nocte neque die; et regressus est sine effectu ad eum qui miserat illum. Cui revertenti dixit Julianus: Quare tandiu tardasti? Respondens dæmon ait: Et moram feci, et sine actione reversus sum. Sustinui enim decem dies Publium monachum, si forte cessaret ab oratione et transiret; et non cessavit, et prohibitus sum transire, et rediit nihil agens. Tunc impiissimus Julianus indignatus dixit: Cum illuc ingressus fuero, faciam in eo vincictam. Et intra paucos dies Julianus Dei

providentia interiit. Et continuo unus ex præfectis A qui cum eo erant, abiit, et vendidit omnia quæ habuit, et veniens ad senem illum factus est monachus magnus, et sic permansit cum eo, donec quævit in Domino. Ubi datur intelligi quia oratio servorum Dei continua non solum homines salvat, sed etiam diaboli tela exsuperat. Per orationes autem purissimas omnia nobis utilia a Domino tribuuntur, et cuncta noxia procul dubio effugantur. Idcirco necesse est nobis et ore et corde sine intermissione orare.

CAPUT XXXII.

Quomodo possit aliquis sine intermissione orare.

Dei servum autem, et maxime solitarium, oportet sine intermissione orare, legere et operari, ne forte mentem otio deditam spiritus malignus invadat. Orationibus autem mundamur, lectionibus instruimur, operationibus vero corpus, ne forte superbiat, fatigamus. Sed quærendum nobis est quomodo quis possit sine intermissione orare. Quidam enim dicere volunt quod ille sine intermissione orat qui canonicas horas observat. Nobis vero non expedit cæteris horis ab oratione vacare; sed secundum Apostolum sine intermissione debemus orare. Sic autem Domino miserante poterimus illud præceptum implere, id est, si jugiter lingua orare non possumus, vel corde oremus: et si ore, vel corde indesinenter orare nequimus, vel etiam actus nostri tales sint ut semper pro nobis Deum exoret.

Unde in Collationibus Patrum tale datur exemplum: Lucius abbas interrogavit quosdam fratres, dicens: Quod est opus manuum vestrarum? At illi dixerunt: Nos non contingimus aliquod opus manuum; sed, sicut Apostolus dicit, sine intermissione oramus. Dixit eis senex: Et non manducatis? Illi autem dixerunt: Etiam manducamus. Et dixit eis: Quando ergo comeditis, quis orat pro vobis? Et iterum interrogavit eos dicens: Non dormitis? Et illi dixerunt: Etiam dormimus. Et senex adjecit: Cum dormitis, quis orat pro vobis? Et non invenerunt quid ad hæc responderent ei. Et adjecit: Ignoscite mihi, fratres, quia ecce non facitis sicut dixistis. Ego autem ostendam vobis quia operans manibus meis sine intermissione oro. Sedeo namque, juvante Domino, infundens mihi paucas palmulas, et facio ex eis plectam, et dico: *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam: et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam (Psal. l. 1)*. Et dixit eis: Oratio hæc est, an non? Et dixerunt ei: Etiam. Ille autem dixit: Quando permansero tota die laborans, et orans ore vel corde, facio plus aut mihi sex nummos, et duos ex his dono pauperibus foras ad ostium, et residuos expendo in usus meos et discipulorum meorum. Ille vero qui accepit illos duos denarios orat pro me tempore quo ego manduco vel dormio, atque ita per gratiam Dei impletur in me hoc quod scriptum est: *Sine intermissione orate (Rom. 1, 9)*. Quapropter oportet nos, sicut prædictum est, ore vel corde indesinenter

orare, vel tale opus facere ut ipsum pro nobis Deum exoret.

Illud quoque huic apostolico præcepto quasi contrarium esse videtur quod Dominus ait: *Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt (Matth. vi, 7)*. Itaque animadvertendum est quod Dominus non dixit: Nolite multum orare, sed *Nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt*, qui secundum politam eloquentiæ facultatis facundiam orant. Ille enim sine intermissione ad Deum orat, qui peccanti in se fratri dimittit; qui non ab hominibus, sed a Deo laudem quærit, qui adversus turbam vanorum phantasmatum ostium cubilis cordis sui claudit: et ne aliquod impelimentum ejus oratio patiat, in amore Dei mentis oculum figit.

CAPUT XXXIII.

Quod omnes vanæ cogitationes ex illusionis dæmonum fiunt.

Nulla ergo virtus est in conversatione servorum Dei quæ talem habeat laborem quomodo oratio. Dum enim voluerit homo Deum suum orare, semper dæmones festinant orationem ejus interrumpere, scientes quia ex nulla alia re tantum impediuntur, quantum per orationem ad Deum fusam. Siquidem omnem alium laborem quem homo in conversatione religiosa positus assumpserit, quamvis instanter agat, habet tamen aliquam requiem. Oratio autem, ut dictum est, nullam habet requiem. Qua de re in Vitis Patrum ita legitur: Quodam tempore, nocte dæmon ad ostium cellulæ beati Macarii pulsavit, dicens: Surge, abba Macari, et eamus ad collectam, ubi fratres ad vigiliam congregantur. Sed ille, qui gratia Dei repletus erat prudentia, falli non poterat, intellexit diaboli esse fallaciam, et ait: O mendax et veritatis inimice! quæ tibi societas cum collecta et congregatione sanctorum? At ille: Latet ergo te, inquit, o Macari, quod sine nobis nulla congregatio monachorum agitur? Tum ille: Imperet, inquit, tibi Dominus, immunde. Et ille adjecit: Veni denique, et videbis opera nostra. His dictis, dæmon discessit. Et abbas conversus ad orationem petiit a Deo ut ei ostenderet si hoc verum esset quod gloriatus est dæmon. Abiit ergo ad collectam ubi a fratribus vigiliæ celebrabantur, et iterum in oratione Dominum deprecatur ut sibi verbi hujus veritatem ostendat; et ecce vidit per totam ecclesiam quasi parvulos quosdam Æthiopes discurre huc atque illuc et velut volitando deferri. Discurrentes ergo illi Æthiopes pueruli singulis quibusque sedentibus alludebant: et si cui duobus digitulis oculos compressissent, statim dormitabat. Si cui vero in os misissent digitum, oscitare eum faciebant. Ubi vero post psalmum ad orandum projecissent se fratres, percurrerant nihilominus singulos, et ante alium jacentem in oratione quasi in mulierum speciem vertebantur; ante alium autem quasi ædificantes, aut aliquid portantes, ac diversa quæque agentes apparebant; et quæcunque dæmones quasi ludendo formassent, hæc illi orantes in cordis sui cogitatione versabant. A nonnullis ta-

men ubi aliquid horum agere cœpissent, quasi quodam repulso præcipientes dejiciebantur, ita ut nec stare quidem prorsus aut transire juxta eos audent. Aliis vero etiam supra dorsa et cervices iudebant. Hæc cum vidisset sanctus Macarius, ingemuit graviter, et ait cum lacrymis : Exsurge, Domine, ut dispergantur inimici tui, et fugiant a facie tua; quoniam impleta est illusionibus anima nostra. Post orationem autem vocatis seorsum singulis quibusque fratribus ante quorum faciem dæmones variis imaginationibus ludentes, requisivit ab eis si in oratione vel ædificandi, vel portandi cogitationes habuerint, vel ita agendi talia diversa quæ unicuique imaginata per dæmones viderat; et singuli eorum confitebantur ita fuisse in corde suo ut ille arguebat eos. Et tunc intellectum est quod omnes vanæ et superflue cogitationes, quas somniorum, vel psalmodiarum, seu orationum tempore unusquisque conceperit, illusionem dæmonum fiant. Ab his autem qui omni custodia servant cor suum facile repelluntur Æthiopes. Deo enim conjuncta mens, et in ipso tempore præcipue orationis intenta, nihil alienum, nihil superfluum recipit.

CAPUT XXXIV.

Quod cantantibus et psallentibus præsentia Dei et angelorum semper adsit.

Quoniam quamvis ubique Deum per potentiam divinitatis esse noverimus, et oculos ejus speculari bonos et malos credamus, præcipue tamen sine aliqua dubitatione, cum divino officio assistimus, per gratiam nobis eum adesse præsentem credimus. Ideoque semper memores simus quod Propheta ait : *Servite Domino in timore (Psal. II, 11)*. Et iterum : *Psallite sapienter (Ibid.)*. Tunc etiam angelici spiritus maxime nobis præsentem adesse credendi sunt, cum divinis specialiter mancipamur obsequiis, id est, cum lectionibus sacris aurem accommodamus, vel psalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiam missarum solemniam celebramus. Unde idem Propheta ait : *In conspectu angelorum psallam tibi (Psal. CXXXVI, 2)*. Quapropter solerter nobis studendum est ut cum ad divinum officium vel ad missarum solemniam celebranda convenimus, semper memores simus qualiter nos oporteat esse in conspectu Dei et angelorum ejus. Et sic stemus ad psallendum ut mens nostra concordet voci nostræ. Sic enim Apostolus ait : *Psallam spiritu, psallam et mente (I Cor. XIV, 15)*.

Cavendum est autem ut non negligenter, nec tepide, vel inhoneste divinum officium celebremus, neque ad perficiendum pigre adveniamus; ne, quod absit, in illam sententiam incidamus qua dicitur : *Maledictus homo qui opus Dei fecerit negligenter (Deut. XXVII, 15)*. Observandum est ut ne quid in oratoriis, vel in cellulis nostris inhonestum vel indecens, ne quid ineptum, vel perversum, aut cogitationibus, aut verbis, aut actibus perpetremus; sed cum timore et veneratione cœlesti compleamus officium, quatenus in conspectu Dei et angelorum ejus digni effi-

ciamur astare, et Dominus ad nos veniens non quod condempnet in nobis, sed potius quod remuneret, inveniat.

CAPUT XXXV.

De laude psalmodiarum et dispositione horarum in quibus psallere debemus.

Psalmodiarum denique assidua decantatio tristitia corda consolatur, gratiores mentes facit, fastidiosos oblectat, inertes exsuscitat, peccatores ad lamenta invitat. Nam quamvis dura sint corda nostra, tamen mox ut psalmodiarum dulcedo insonuerit, ad profectum pietatis animum nostrum inflectit. Omnis enim duritia cordis eorum dulcedine emolitur : et sicut orationibus regimur, ita psalmodiarum studiis delectemur. Oratio autem in præsentem tantum vitam pro remedio peccatorum effunditur; psalmodiarum autem decantatio perpetuam Dei laudem demonstrat, et gloriam sempiternam. Sic enim scriptum est : *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. LXXXIII, 5)*. Cujus operis frequentiam quicumque fideliter intentaque mente exsequitur, quodammodo angelis sociatur. Quocirca necesse est ut certis horis certisque temporibus nostræ servitutis officia persolvamus, id est, matutino, prima, tertia, sexta, nona, vespere et completorio. De his diurnis horis ait propheta David : *Septies in die laudem dixi tibi (Psal. CXVII, 64)*. De nocturnis autem vigiliis idem ipse propheta ait : *Media nocte surgebam ad confitendum tibi (Ibid., v. 62)*. Et rursus dicit : *Memor fui nocte nominis tui, Domine (Psal. LXII, 7)*. Et rursus dicit : *Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te (Ibid.)*.

Propterea quoque de divinis in noctibus officiis cæterisque horis diei ab oratione nos non oportet vacare, sed semper per intervalla horarum aut oramus, aut legamus, aut aliquod opus manuum exerceamus, quatenus lædium cordis et cogitationum evadere possimus, sicut legitur fecisse beatus Antonius. Qui quodam tempore cum sederet in eremo, animus ejus lædium et confusionem cogitationum incurrit, quia nondum adhuc instanter laborabat, et ait ad Deum : Domine, volo salvus fieri, et non permittunt me cogitationes meæ. Quid faciam in hac tribulatione, et quomodo salvus ero? Et post pusillum surgens exiit foras, et vidit quemdam tanquam seipsum sedentem et operantem; denique vidit eundem ipsum ab opere surgentem et orantem, et iterum sedentem, et flectam de palmis facientem; inde rursus ad orationem surgentem. Erat autem angelus Domini missus ad correctionem et cautelam dandam Antonio. Post hæc audivit vocem angeli dicentis : Sic fac, et salvus eris. Ille autem hoc audito, magnum gaudium sumpsit atque fiduciam. Et ita postea faciens, salutem quam quærebat invenit. Ita et nos facientes, Deo opitulante, salvabimur. Numerum quoque et mensuram psalmodiarum quos quotidie canere debemus hic minime describimus, quia hoc quod Apostolus sine intermissione præcipit agere, ego nullatenus præsumo determinare. Testia

sit unicuique conscientia sua, quia Deum, quem nulla fallunt occulta, inspectorem cordis sui omni hora habebit. Oportet præterea nos orare indesinenter pro nostris benefactoribus, et pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt constituti, ut quietam et tranquillam vitam habere possimus. Sciendum vero est quia quanto quisque magis assiduus fuerit in oratione, tanto feliciorum remunerationem recepturus est in æterna beatitudine. Luminaria vero cum omni diligentia sive de propriis laboribus seu de fidelium oblationibus in suis oratoriis noctis tempore provideant solitarii.

CAPUT XXXVI.

Si quotidie corpus Domini quilibet audeat sumere vel missam cantare.

Non mea itaque opinione, sed sanctorum Patrum assertionem hæc utraque reor fieri posse, id est, et missas quotidie celebrare, et sacrosancta corporis et sanguinis Domini mysteria quotidie cum tremore et timore sumere; ab his tamen, qui mundi sunt ab omni inquinamento carnis ac spiritus, et hoc cum metu magno et pavore: quia qui tantum hospitem cupit intra se suscipere, castus debet esse non solum in corpore, sed et mundus in corde. Nam fuit quidam venerabilis Pater nomine Apollonius, qui hoc monebat fratres, ut, si fieri posset, quotidie communicarent mysteriis Christi, ne forte, qui se ab his longe facit, longe fiat a Deo. Qui autem, inquit, frequentius hoc suscipit, frequentius ipsum sine dubio Salvatorem suscipit; quia idem ipse ait: *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo* (Joan. vi, 55). Sed et ipsa commemoratio Dominicæ passionis cum assidue sit a servis Dei celebrata, primum per hoc commonitio datur, ut studeat unusquisque ita paratus inveniri, ne indignus Dominicis mysteriis habeatur. De hac denique re beatus Gregorius in libro Dialogorum ait: Debemus itaque præsens sæculum tota mente contemnere, quotidiana Deo lacrymarum sacrificia offerre, quotidianas carnis et sanguinis ejus hostias immolare. Hæc namque singulariter victima ab æterno interitu animam salvat. Sed necesse est ut cum hæc agimus, nosmetipsos in cordis contritione mactemus. Et fidenter dico, quia salutari hostia post mortem non indigebimus, si ante mortem Deo hostia ipsi fuerimus. Quapropter bonum est ut quod quisque post mortem suam sperat pro se agi per alios, agat ipse dum vivit per se. Beatius quippe est liberum exire de carcere, quam post vincula libertatem quærere. Hinc iterum idem papa in eodem libro adnectit dicens: Nam vir vitæ venerabilis Cassius Narniensis episcopus fuit, qui quotidianum sacrificium Deo offerre consueverat, ita ut pene nullus dies vitæ ejus abscederet quin omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Dum autem sese cum lacrymis mactaret, mandatum Domini per cujusdam sui presbyteri visionem suscepit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua. Natalitio apostolorum venies ad

me, et retribuam tibi mercedem tuam. Qui cum post annos septem ipso natalitio apostolorum die missarum solennia peregisset, et mysteria sacræ communionis accepisset, e corpore exivit. Qua in re pensandum est quantum præsidium sit quotidie sacrosancti corporis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi hostias immolare; et patenter ostenditur quam salubre est vesci tanto medicamine. Unde quidam venerandus poeta dixit:

*Magnum præsidium est sacro libamine pasci
Si cor participis crimina nulla prement.*

Hinc etiam egregius doctor Augustinus dixit: Nihil sic debet formidare Christianus quam separari a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum ejus; si non est membrum ejus, non vegetatur spiritus ejus. Unde ait Apostolus: *Quisquis spiritum Christi non habet, hic non est ejus* (Rom. viii, 9).

Quapropter faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neque enim inter se litigaverunt, aut quisquam eorum alterum alteri se prætulit, Zachæus scilicet et centurio; cum alter eorum gaudens suscepit Dominum, alter vero dixerit: *Non sum dignus, Domine, ut intres sub tectum meum* (Luc. vii, 6). Ambo Salvatorem honorificantes diverso et quasi contrario modo; ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. Sic et sacramentum Domini corporis et sanguinis unus honorando non audet quotidie sumere, alter similiter honorando non audet ullo die prætermittere.

CAPUT XXXVII.

Si post illusionem, quæ per somnium solet accidere, debeat quis missam celebrare an non?

Nam, ut ait beatus Gregorius, in ipsa illusionem, quæ per somnium solet accidere, necessaria est valde discretio, quæ subtiliter pensare debeat ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate vel infirmitate, aliquando contingit ex cogitatione. Et quidem cum ex naturæ superfluitate vel infirmitate evenit, omnimodo hæc illusio non est timenda. Unde ait Propheta: *Quoniam Dominus cognovit figmentum nostrum* (Psal. cii, 14). Sed quando hoc acciderit, lotus tantummodo aqua, valet se sociare divinis sacramentis. Cum vero appetitus gulæ ultra modum in sumendis alimentis rapitur, atque ideo humorum receptacula gravantur, habet exinde animus quemdam reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacramenta vel missarum solennia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi ministerium, pro eo quod Sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compulit, vel amor sacrificandi animum ad hoc ipsum compellit. Nam si adsunt alii qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta a perceptione sacri mysterii prohibere non debet; sed ab immolatione divini Sacramenti abstinere, ut arbitror, humiliter debet, quousque dignis fletibus reconciliatus et aquarum efflu-

sione lotus, accedere iterum valeat ad sacra mysteria. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio menti dormientis, patet animo reatus suus. Videt enim a qua radice inquinatio illa processerit; quia quod sciens cogitavit, hoc nesciens pertulit. Et quando hoc fit, necesse est ut humiliter se subtrahat divinis mysteriis, et prius per aquam abluit sordes corporis, et per pœnitentiam abstergat vulnus cordis; et sic demum, Domino propitiante, reconcilietur vivificis sacramentis. Nam in Evangelio Dominus dicit: *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo* (Matth. v, 28). In corde suo, inquit, non in corpore. Ideo Scriptura alibi nos admonet, dicens: *Omni custodia serva cor tuum* (Prov. iv, 23). Nam sunt alii quibus ita plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno positus turpibus imaginationibus non foedetur. Qua in re unum ibi ostenditur, si ipsa mens non tamen sit rea, vel suo iudicio libera, cum se et dormiente corpore nihil meminit vidisse. Siquidem, ut quidam Patrum ait, si tale aliquid evenerit per somnum absque phantasiis mulierum, non est peccatum. Ingenitus, inquit, humor in corpore, cum propria repleverit receptacula, suis necesse est ut meatibus digeratur. Ubi vero visus mulierum et blandimenta carnis per somnia occurrunt, si per superfluas et illecebrasas cogitationes contigerit, peccatum esse dicebat. Præterea quoque sciendum est quia tres sunt motus corporales: unus quidem naturalis, alius autem ex plenitudine ciborum, quando nutritur et fovetur corpus cibis ac potibus, ex quibus calor et sanguis crescunt et excitant corpus ad libidinem; propter quod Dominus ait: *Videte ne graventur corda vestra in crapula et ebrietate* (Luc. xxi). Tertius vero motus est ex insidiis et invidia veniens dæmonum. Quapropter oportet ut ipsam nimiam abundantiam fluxusque libidinum per multam continentiam, et per multa jejunia, et per continuas orationes restringamus; quia, ut ait beatus Augustinus, sicut occisus inimicus non facit nobis injuriam, sic mortificata caro non turbabit animam nostram. Denique hi qui in deliciis vivunt, si forte corporis sui ægritudo deponat, ab omnibus quæ judicaverit medicus esse noxia abstinebunt absque mora; cur non multo magis hoc nos facimus, quibus sanitas animæ et spiritus est expetenda? Tales enim debet Dominus habere ministros, qui nulla carnis contagione corrumpantur, sed potius castitatis continentia splendeant mente et corpore.

CAPUT XXXVIII.

De assiduitate lectionis et orationis.

Oportet autem nos assiduitatem habere legendi et instantiam orandi. Nam assiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta Prophetam qui ait: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi* (Psal. cxviii, 11). Hæc sunt enim arma, lectio videlicet et oratio, quibus diabolus expugnatur et æterna beatitudo acquiritur. His enim armis vitia compr-

untur et virtutes nutriuntur. In his ergo, quasi in speculo quondam seipsum considerare potest homo, qualis sit, vel quo tendat, aut qualiter se dirigat. Ideoque qui vult cum Deo semper esse, debet frequenter legere et frequenter orare. Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur; cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur. Geminum autem confert donum lectio sacrarum Scripturarum: unum, quia intellectum mentis erudit; alterum, quia a mundi vanitate hominem abstrahit, et ad amorem Dei perducit. Lectio assidua timorem gehennæ incutit, animam purificat et ad gaudia superna legentis cor instigat. Sicut enim ex carnalibus escis alitur caro, ita ex divinis eloquiis nutritur ac pascitur interior homo; unde ait Propheta: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel et favum ori meo* (Ibid. v. 103)! Omnis plane Scriptura sancta ad nostram scripta est salutem et doctrinam, ut per consolationem Scripturarum in bonis actibus proficimus. Sicut enim cæcus sæpius offendit quam videns, sic ignorans Dei legem ignoranter sæpius peccat quam ille qui eam novit. Multi namque habent intelligentiæ ingenium, sed negligunt lectionis studium; et quod legendo scire potuerunt, negligendo nesciunt. Multi etiam legunt, et ab ipsa lectione jejuni sunt; de quibus ait Propheta: *Seminastis multum et intulistis parum; comedistis, et non estis satiati; bibistis, et non estis ebriati* (Aggæi i, 6). Multum cordi suo seminat, sed parum recipit, qui de mandatis cœlestibus vel legendo, vel audiendo multa cognoscit, sed negligenter operando pauca fructificat. Comedit, et non satiatur, qui verba Dei audiens luca vel gloriam sæculi concupiscit. Bibit, et non inebriatur, qui ad vocem lectionis vel prædicationis aurem inclinat, sed mentem non mutat. Bibit, et inebriatus non est, qui ea quæ sunt hujus sæculi adipisci desiderat. Solet enim per ebrietatem bibentium mens turbari. Si enim quis debriatus esset, mentem procul dubio mutasset, ut terrena jam non quæreret, jam vana et transitoria, quæ amaverat, non amaret. Ille enim beatissimus est, qui divinas Scripturas legens verba vertit in opera. Nemo enim potest sensum Scripturæ sacræ plene cognoscere, nisi legendi familiaritate. Nam sicut terra, quæ quanto amplius excolitur, tanto uberiorem fructum reddit; sic quanto quisque frequentius legit, tanto ex ea uberiorem intelligentiam capit. Non oportet solitarios gentiliū libros legere, ne forte per oblectamenta inanum fabularum vel figmenta poetarum mentem excitent ad incentiva libidinum. Neque etiam secreta Dei nimis oportet rimari, Scriptura dicente: *Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris* (Eccl. iii, 12). Unde Apostolus mirans aiebat: *O altitudo divitiarum scientiæ et sapientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia, et investigabiles viæ ejus* (Rom. xi, 33)! Quapropter caute meditanda, cauteque sunt sensu ea quæ leguntur rimanda; et juxta Apostoli mandata, teneamus quæ recta sunt, et reutemur ea quæ contraria veritati existunt. Sicquæ

in bonis instruamur, ut a malis Deo auxiliante illæsi A perinaneamus.

CAPUT XXXIX.

De quotidiano opere manuum solitariorum.

Si quando enim ab oratione et lectione cessemus, manuum operationibus insistere debemus, propter hoc quod scriptum est : *Otiositas inimica est animæ.* Antiquus etenim hostis eum quem otiosum invenerit facile ad vitia rapit; nam sancti Patres nostri et apostoli de labore manuum suarum vivebant. Unde Apostolus Thessalonicensibus scribens, ait: *Ipsi enim scitis quemadmodum oportet imitari nos; quoniam non inquieti fuimus inter vos; neque panem gratis manducavimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione, nocte et die operantes manibus nostris, ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sicut et cæteri, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam cum essemus apud vos, denuntiabamus, quoniam si quis non vult operari, nec manducet (II Thess. III, 7-10).* Cum enim iste sanctus apostolus, qui Evangelium prædicabat, volebat panem gratis manducare, sed in labore et fatigatione victum quærebat, quo nos fiducia otiosis manibus gratis panem comedere audebimus, quibus non solum nulla prædicatio verbi commissa est, sed ne ulla quidem, nisi animæ nostræ solius cura mandatur? Proinde necesse est nobis laborare manibus nostris quod bonum est, ut habeamus unde vivamus, et unde aliquid necessitatem patientibus tribuamus. Unde sanctus Cæsarius dixit: sic lectioni et orationi debetis incumbere, ut etiam manibus positis aliquid exercere; majorem quoque diei partem sancto operi dedicare. Sed quærendum nobis est cur doctor gentium et prædicator Evangelii dicit se non panem ab aliquo gratis manducasse, qui novit Dominum præcepisse, ut *qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivant (I Cor. IX, 14).* Et rursum: *Dignus est operarius mercede sua et cibo suo (Luc. X, 7).* Ideo quippe manibus operabatur unde vivebat, quia indignum erat ab his aliquid accipere qui errori studebant. Peccat enim, et libertatem prædicandi amittit, qui ab eo accipit munus, qui ideo dat ne corripatur. Unde idem apostolus dicebat: *Omnia mihi licent, sed non omnia mihi expediunt (I Cor. VI).* Hoc ideo dixit quia licebat illi ab his queis prædicabat sumptus accipere; sed quoniam sciebat pseudo-apostolos occasionem accipiendi quæ-rere, noluit ab his accipere, ne causa ventris vigor evangelicæ veritatis torpesceret. Non enim instantè potest argui, a quo accipitur. Quamvis enim idem apostolus pro occasione superius dicta elegerit manibus suis laborare unde viveret, tamen quoties illi necessitas erat, a fidelibus victum accipiebat. Itaque cum esset quodam tempore in magna indigentia, missum est illi a fratribus unde necessitati et indigentia ejus ministraretur. Respondit autem illis gratias agens, et dixit: *Bene fecistis communicare necessitatibus meis. Ego enim didici in quibus sum, sufficiens esse. Scio enim esurire et abundare, novi et*

penuriam pati. Omnia possum in eo, qui me confortat. Verumtamen vos bene fecistis mittere usibus meis (Phil. IV, 14). Hic autem ostenditur quia aliquando accipiebat sustentationem necessitatis a fidelibus. Qua de causa beatus Augustinus nobis dat consilium, dicens: Qui ergo non possunt facere sicut Paulus, ut manibus suis se transigant, accipiant a populo unde sustentent suam necessitatem, sed non negligant eorum infirmitatem. Si in nostra, inquit, domo vel societate æger est aliquis, non prohibeo religiosos, vel religiosos mittere illi, quod eis videtur, ut mittant; neque istis prohibeo, ut non recipiant. Nam et ipse Dominus, cui angeli ministraverant, loculos habebat, et a fidelibus oblata suscipiens, et suis discipulis et aliis indigentibus, necessaria tribuebat.

Quantquam autem ita dictum sit, oportet tamen solitarios propriis manibus instantè laborare, etiam si aliunde habuerint unde vivant. Sic faciebat Paulus primus et probatissimus eremitarum. Cum esset in eremo vastiore, securus erat de victu, quia de fructibus palmarum, et de oleribus herbarum vescabatur tantum; tamen colligebat folia palmarum, et quotidianum pensum, velut exinde sustentandus esset, a seipso jugiter exigebat. Cumque opere totius anni antrum ejus fuisset impletum, id quod sollicita cura laboraverat annis singulis, igne supposito concremabat. Iste enim non pro necessitate victus, ut dictum est, laborabat, sed pro corporis afflictione, et cordis purgatione, atque cogitationum soliditate, seu perseverantia cellæ faciebat. Dicebat autem, sine opere manuum nec in loco posse perdurare solitarium, nec ad perfectionis culmen aliquando conscendere. E contra vero fuit alius frater, qui veniens ad abbatem Silvanum in monte Sina, vidit ibi fratres operantes, et dixit eis: Nolite operari cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Maria optimam partem elegit. Et dixit senex discipulo suo: Vade, voca fratrem istum, et mitte illum in cellam ubi nihil est. Et cum facta fuisset hora nona, intendebat idem frater ad ostium si mitterent alii, et vocarent eum ad manducandum. Et cum nemo loqueretur ei, surgens venit ad senem, et dixit ei: Abba, manducaverunt hodie fratres? Et dixit ei senex: Etiam jam comederunt. Et ille: Et quare, inquit, me non vocasti? Et senex respondit: Tu homo spiritualis es, et hoc cibo non indiges; nos autem carnales sumus, et manducare volumus, ideo manibus nostris operamur: tu vero bonam partem elegisti, tota die legens, et nolens sumere carnalem cibum. Qui cum hoc audisset, prostravit se in terram humiliter penitentiam agens, et dixit: Ignosce mihi, abba. Et senex dixit ei: Puto quod opus habet omnino Martha Maria. Per Martham enim Maria laudatur. Quapropter opus habent solitarii propriis manibus laborare et operari unde pascantur; quia qui otiosa quiete perfuitur, nisi operi manuum institerit, et nisi spiritualiter vixerit, more pecudum se componit.

Si quid vero ex operibus solitariorum venundandum est, videant ipsi per quorum manus transeunda sunt, ne aliquam fraudem præsumant inferre. Memorantur semper Ananiæ et Saphiræ, ne forte mortem quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti in anima patiantur. In ipsis autem pretiis non subripiat avaritiæ malum, sed semper aliquantulum vilius detur quam ab aliis sæcularibus datur, ut in omnibus glorificetur Deus.

CAPUT XL.

Quod certis horis occupari debent solitarii in labore manuum.

Ergo statutis certisque temporibus occupari solent solitarii in oratione et lectione, et certis iterum in labore manuum. Ideoque hac dispositione credimus utraque tempora ordinari, id est, ut omni tempore a mane usque ad horam pene tertiam orationi et lectioni vacent. Ab hora autem tertia usque ad horam quasi nonam laborent, quod necessarium fuerit, nisi forte paululum in stratis suis æstivo tempore pausare voluerint; et semper intermisceatur oratio cum opere. A nona quoque hora usque ad vesperam iterum orationi et lectioni vacent.

Si vero necessitas loci aut paupertas exegerit, magis in labore manuum demorentur. Omnia tamen mensurate fiant propter pusillanimes. Dominicis vero diebus sive festis, orationi tantum et lectioni vacent. In noctibus quoque vigiliis sacras et orationes purissimas devotissime peragant. Infirmi namque solitarii talia opera agant, ut nec otiosi sint, nec violentia laboris opprimantur. Qui vero ita fuerint infirmati, aut senectute gravati, ut neque legere, neque operari queant, vel orationi tantum juxta vires suas devotissime instent. Hoc sane præcipue momentes, ut si forte cui hæc dispositio displicuerit, ordinet si melius aliter judicaverit. Quibus autem horis reficere debeant, in antea, Domino miserante, dicturi sumus.

CAPUT XLI.

Ut solitarii nihil proprium habeant, et oblationes fidelium suscipiant.

Nihil ergo proprium solitarii habeant præter utensilia et vilia suppellectilia sine quibus vivere nullatenus possunt. Victum vero rationalem, et vestem simplicem, aut de proprio labore, aut de fidelium oblatione habeant. Quidquid autem his superfuerit, pauperibus tribuant. Nam, sicut in superiori capitulo continetur, licitum est eis a populo oblata suscipere, ad suam et pauperum indigentiam sustentandam. Unde in libro Prosperi ita legitur: Propterea, inquit, Deus voluit cultores suos omnibus quæ habentur in mundo renuntiare, ut exclusa mundi cupiditate, divina in eis charitas possit augeri vel perfici. Et ideo decimas atque primitias frugum, primogenita et sacrificia pro peccato, et vota quæ sibi Dominus jussit offerri, sacerdotibus ac ministris distribui debere constituit, ut devotissimo populo vitæ necessaria ministrante, ipsi Creatori ac pastori suo liberis mentibus ministrarent, atque in ejus

cultu sine ulla sollicitudine corporali proficerent; ne terrenis occupationibus implicati, officio suo dignas excubias strenue curare non possent. Item ibi: Denique sanctus Paulinus, et beatus Hilarius omnia sua aut parentibus reliquerunt, aut vendita pauperibus erogaverunt. Sed postea cum facti fuissent episcopi, non contempserunt Ecclesiæ facultates, sed fidelissime dispensaverunt. Isti ergo tam sancti viri tamque perfecti pontifices factis evidentibus clamant posse et debere fieri quod fecerunt. Qui utique homines, tam sæcularium quam divinarum litterarum sine ambiguitate doctissimi, si scirent res Ecclesiæ debere contemni, nunquam eas haberent, qui omnia sua reliquerant. Unde datur intelligi quod tanti ac tales viri qui, volentes fieri discipuli Christi, renuntiaverunt omnibus quæ habebant, non ut possessores, sed ut procuratores Ecclesiæ facultates possidebant. Et ideo res Ecclesiæ nihil aliud scientes esse nisi vota fidelium, pretia peccatorum et patrimonia pauperum, non eas vindicaverunt in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt. Item ibi: Sacerdos, inquit, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipit a populo dispensanda, ei fideliter dispensat accepta; quia omnia sua aut reliquit aut Ecclesiæ rebus junxit, et se in numero pauperum paupertatis amore constituit, ita ut unde pauperibus subministrat, inde etiam tanquam pauper voluntarius vivat.

De eadem re etiam in Regula canonicorum legitur ita: Monachi namque sive solitarii, qui evangelicum præceptum sequentes distractis atque renuntiatis omnibus patrimonia sua Christo dederunt, merito de facultatibus Ecclesiæ subsidium temporale accipiunt; ut quia toto mentis desiderio cœlestia appetunt, sic in hac peregrinationis via sumptibus Dominicis sustententur, quatenus ad ea quæ contempserunt minime redire qualibet necessitatis causa compellantur. Item ibi: Clericos, quos voluntas aut nativitas pauperes fecit, in congregatione viventes, necessaria vitæ accipiant; quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit vivendi necessitas. Porro si tales fuerint qui nec suas nec Ecclesiæ velint habere possessiones, horum necessitatibus providentissima gubernatione de facultatibus Ecclesiæ prælati debent subvenire, illud Prosperi attendentes: Quod habet, inquit, Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus commune habeat. Sed et eorum curam nihilominus gerere debent, quos aut infirmitas aut senectus aggravat. Post hæc autem memorari oportet hoc, quod in Actibus apostolorum legitur: *Afferentes*, inquit, *pretia prædiorum suorum: et ponebant ante pedes apostolorum. Distribuebantur autem singuli, prout unicuique opus erat* (Act. iv, 35). Item: *Neque egens quisquam erat inter illos* (Ibid., v. 34). Et rursum: *Nec quisquam suum esse aliquid dicebat; sed erant illis omnia communia* (Ibid., v. 32). Ita ergo et solitarii nec suum quidquam dicant, sed sint fideles dispensatores, et ea quæ pauperibus dare debent, non nimis in suos

usus reflectant : ne quod absit, cum Juda, qui loculos Domini furatus fuerat, sententiam damnationis incurrant; sed potius de fidei administratione ab ipso, cujus ministri esse noscuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

CAPUT XLII.

Quibus horis oporteat solitarios reficere.

Statuendum itaque censeo quibus horis reficere debeant solitarii, ne forte quis propriam sequatur voluntatem, et remissius vivat quam necesse sit. Quapropter tali dispositione reor utraque tempora ordinari, hoc est, ab octavis Paschæ usque ad Pentecosten bis in die reficiant. His ergo diebus quarta et sexta feria usque ad nonam jejument : quia sicut equis frena sunt imponenda, ita corpora nostra jejuniis sunt infrenanda. A Pentecoste usque ad Kalendas Septembris quarta et sexta septimaque feria jejument usque ad nonam. Reliquis vero diebus ad sextam reficiant, et ad vesperam cœnent. A Kalendis autem Septembris usque ad caput Quadragesimæ, ad nonam semper reficiant; nisi forte quis voluerit jejunium usque ad vesperum protelare. In Quadragesima vero usque ad Pascha, ad vesperam reficiant. Ipsa tamen vespera sic agatur, ut lumine lucernæ non indigeant reficientes, sed luce adhuc diei manente omnia consummentur. Sed et omni tempore, sive cœnæ, sive refectiois hora sic temperetur, ut de luce fiant omnia. Præterea quoque si quis voluerit omni tempore jejunare, exceptis Dominicis et aliarum festivitatum diebus, non prohibeatur ei; quia sic faciebant sancti Patres nostri Antonius, et Benedictus, nec non Macarius, et cæteri alii.

Sed licet omni tempore vita solitariorum Quadragesimæ debeat observationem habere, tamen quia paucorum est ista virtus, ideo suademus ipsis diebus Quadragesimæ omni puritate vitam suam custodire, omnes pariter negligentias aliorum temporum his diebus sanctis diluere. Quod tunc digne fit, si ab omnibus vitiis nos temperemus; orationi cum fletibus, lectioni et compunctioni cordis atque abstinentiæ operam demus. Ergo his diebus augeamus aliquid ad pensum solitum servitutis nostræ, orationes peculiare, ciborum et potus abstinentiam; ut unusquisque super mensuram sibi indictam aliquid cum propria voluntate et gaudio sancti Spiritus offerat Deo : id est, subtrahat corpori suo de cibo et potu, de somno et quiete, de loquacitate et scurrilitate; et cum spiritualis desiderii gaudio sanctum Pascha expectet.

Deinde omni tempore, sive prandii, sive cœnæ, mox ut surrexerint a refectioe, sedeant, si duo fuerint simul, et legat unus Collationes vel Vitas Patrum, aut certe aliquid unde ædificentur. Et lectis quatuor aut quinque foliis, vel quantum hora permiserit, si meridies fuerit, aut paululum in stratis suis requiescant, aut aliquod opus manuum agant. In tempore autem jejunii lectione lecta, si vespera fuerit, confestim ut a lectione surrexerint, ad completorium celebrandum veniant. Exeuntes autem a completorio

A nullatenus loquantur aliquid denuo, excepto si necessitatis causa prælatus aut aliquis e fratribus aliquid alicui indicare voluerit; quod tamen et ipsum cum summa gravitate et moderatione honestissime fiat. Si autem unus solummodo fuerit solitarius, similiter faciat. Omni siquidem tempore silentio studere debent solitarii, et maxime nocturnis horis. Si quis autem eorum nocturno tempore peculiariter voluerit orare, aut aliud aliquid agere, sic agat ne alium inquietet.

CAPUT XLIII.

De mensa solitariorum.

Quotiescunque solitarii aut de proprio labore aut de fidelium oblatione aliquam sufficientiam ciborum et potus habuerint, semper ad mensulam suam pauperes et peregrinos habeant, et cum illis Christum convivam esse noverint. Si vero pauperes minus habuerint, quos de fratribus voluerint vocare, charitatis causa in eorum pendeat arbitrio. Eis autem quos vocant, hoc quod Deus eis dederit, cum charitatis officio exhibeant. Ipsi tamen solitarii non solum a qualitate ciborum, sed etiam a quantitate se custodiant, et in pondere et mensura, cum sine hospitibus fuerint, vivant. Cum autem aliqui simul fuerint cum eis, communes in cibo et potu se exhibeant, ob vanam gloriam devitandam, sed constitutionem Regulæ non transcendant.

Sufficere enim credimus ad refectioem quotidianam duo pulmentaria cocta, propter diversorum infirmitates, ut forte qui ex uno edere non potuerit, ex alio reficiatur. Et si fuerint poma, aut leguminum nascentia, addatur et tertium. Cibus autem illorum talis sit : aliquando olera et legumina, aliquando caseum et ova, interdumque pisciculos pro summis deliciis ducant. Quidquid enim, inquit Hieronymus, post gulam non sentitur, idem tibi quod panis et legumina. Panis autem libra una propensa sufficiat in die, sive una sit refectio, sive prandii et cœnæ. Sunt enim qui plus, et sunt qui minus indigent; quia nec robur unum inest cunctis corporibus : et ideo de ciborum qualitate et quantitate non facile a nobis oportet disputari, quia nec ab omnibus potest uniformis regula custodiri. Tamen studendum est ut non semper saturitas cœnæ finem faciat, sed voluntas; nec impleat ventris saturitatem edacitas, sed comprimat parcitas. Unde ait Apostolus : *Et carnis curam ne feceritis in desideriis (Rom. xiii, 14)*. Non enim carnis curam omnimodis interdixit, sed ut in desideriis ne fieret, prohibuit. A carnibus vero tam quadrupedum quam volucrum omnino abstineant, nisi forte aliqui in gravi ægritudine fuerint detenti. Ipsi enim pro reparatione tantum concedatur. Illico autem ut validiores effecti fuerint, a carnibus more solito abstineant.

CAPUT XLIV.

De crapula cavenda.

In quantum ergo solitarii possunt, delicias et ciborum opulentias fugiant; et non solum a cupiditate pretiosorum ciborum, sed etiam a nimia perceptioe

viliū se contineant : remota præ omnibus crapula, A ut nunquam subripiat eis indigeries, quia nihil sic contrarium est omni Christiano quomodo crapula. Unde Dominus ait : *Videte ne graventur corda vestra in crapula et ebrietate* (Luc. xxi, 34). Nihil enim sic inflamat et titillat membra genitalia quomodo indigestus cibus ructusque convulsus. Escæ enim multæ non solum corda nostra, sed etiam corpus et animam debilitant. Sæpe enim per ciborum aviditatem stomachi franguntur vires, necnon et abundantiam sanguinis, et choleram, et plurimas ægritudines escarum nimietate patimur. Idcirco tantum cibum unusquisque sibi concedat, quantum sustentatio corporis, non quantum desiderium carnis exposcit. Oportet itaque ut caro nostra subjecta sit animæ nostræ, et sicut ancilla famuletur dominæ suæ. Non enim bene B possumus vigilare, cum dapibus fuerit venter noster onustus ; sed somno oppressi vigiliarum fructus amittimus, et maximum detrimentum animæ nostræ acquirimus. Nam sicut miles plurimo onere prægravatur et præpeditur ad bellum, ita præpeditur solitarius ad vigilias cum escarum largitate fervescit.

Sed et diabolus plurimum inde gaudet, cum Dei servos viderit nimio cibo refertos, sicut legitur de quodam viro venerabili, sancto Philiberto. Hic cum esset in quodam monasterio, et jugum Christi suave et onus ejus leve susciperet, in tantum religionis cultum excrevit, ut etiam viris perfectioribus in abstinentia et cæteris virtutibus imitabilis fieret. Cumque antiquus hostis ejus invideret abstinentiam, quadam die pulsavit animum illius ut ampliora sumeret cibaria. Post hæc vero in ipsa nocte, dum fuisset C cibo saturatus, nutu Dei detectus inimicus sancto Philiberto per somnium est ostensus, et cœpit ventrem ejus velut gaudens palpere ac dicere : Modo hic bene, modo hic bene. Tunc miles Domini agnoscens jacula inimici, crucis se vallavit munimine, rigorem abstinentiæ deinceps studuit triplicare. Qua in re ostenditur qualibus quantisque muscipulis diabolus Dei servos præpedire molitur, quantum de nimia edacitate letatur.

Ideoque studeamus nos taliter ab escis temperare, ut si quando inimicus de nimia nostra edacitate exstiterit gavisus, de nostra iterum abstinentia abscedat confusus. Omnia tamen mensurate et cum discretionem fiant ; quia nimia abstinentia ciborum non solum vires corporis frangit, sed etiam intentionem animæ minuit, mentisque ingenium marcescere facit, et vigorem orationis amittit. Quapropter quidquid cum temperamento fit, salutare est ; quod vero nimis et ultra modum fit, perniciosum est studiumque suum in contrarium vertit. Unde sanctus Antonius dixit : Sunt quidam conterentes corpora sua in abstinentia, et quia non habuerunt discretionem, longe facti sunt a Deo. Hinc Leatus Gregorius ait : Plerumque enim dum plus quam necesse est per abstinentiam caro atteritur, humilitas foris ostenditur, sed de hac ipsa humilitate graviter intus superatur. Ideo admonendi sunt abstinentes, ut sol-

licite se semper aspiciant, ne dum gulæ vitium fugiunt, in superbiam aut vanam gloriam incidant. Et rursum admonendi sunt, ut abstinentiam suam et semper sine intermutatione custodiant, et nunquam hanc apud occultum judicem eximiæ virtutis credant ; ne forte magni meriti se esse æstimantes, corda in elationem levant. Sic enim corpora nostra, vel etiam corporum incentiva rigore districtioris abstinentiæ castigemus, ut a carnalibus desideriis absoluti, sanctis virtutibus floreamus.

CAPUT XLV.

De mensura potus solitariorum.

Eandem quippe mensuram potus quam sanctus Benedictus constituit monachis, eandem et nos infirmorum contuentes imbecillitatem constituimus solitarii, id est, unicuique heminam vini per diem. Quibus autem donat Deus tolerantiam abstinentiæ, propriam se habituros mercedem sciant : *Unusquisque enim*, ut ait Apostolus, *proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic* (I Cor. vii, 7). Quod si loci necessitas, vel labor, aut infirmitas amplius poposcerit, in eorum consistat arbitrio ; considerantes tamen in omnibus ne eis satiety aut ebrietas subripiat. Licet enim legamus vinum omnino monachorum vel solitariorum non esse, sed quia nostris temporibus id monachis aut solitariis persuaderi non potest, saltem et hoc consentiamus ut non usque ad satietatem bibant, sed parcius, quia vinum apostatate facit etiam sapientes. Ubi autem necessitas loci exposcit, ut nec suprascripta mensura C inveniri posset, sed multo minus, aut ex toto nihil, benedicant Deum qui ibi habitant, et non contristentur ; sed gaudeant, eo quod a tali peste sunt liberati. Hæc autem ante omnia admonentes, ut absque murmurationibus sint.

De vino autem abstinendo Apostolus certam fixit regulam, dicens : *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria* (Ephes. v, 18). Quasi diceret, luxuriam facit et nutrit vini perceptio nimia, non natura. Et ideo solitarios non uti vino, sed inebriari prohibeo ; quandoquidem infirmum stomachum usus moderatus vini confortat, ebrietas vero animum corpusque debilitat. Denique Timotheo discipulo suo præcipit Apostolus dicens : *Noli aquam bibere ; sed modico vino utere, propter stomachi dolorem et propter frequentes tuas infirmitates* (I Tim. v, 23). Ac per hoc nihil contra abstinentiam faciunt, qui vinum non pro ebrietate, sed tantum pro corporis salute percipiunt ; nec hoc eis offert voluntas, sed permittit infirmitas. Si autem infirmitas defuerit, a vino est abstinendum ; ne vini perceptio, quæ infirmum corpus sustentat, sanum incendat. Quoniam quidem vino uti et usui habere oleum nullus dixerit esse peccatum ; in his autem regionibus ubi defuerit oleum, si necessitas exposcerit, adipe utantur interdum.

CAPUT XLVI.

De ebrietate cavenda, et de laude sobrietatis.

Ante omnia autem ebrietatis vitium solitarii caveant, quia scriptum est : *Homo ebriosus servus est*

omnium vitiorum. Nullum enim peccatum vincere valet, qui multo vino captus est. Unde Salomon dixit: *Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas; quinque in his delectatur, non erit sapiens* (Prov. xx, 1). Et iterum: *Non intuearis in vino quomodo flavescit, dum splenderit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed novissime mordebit ut coluber; et sicut regulus venenum diffundet* (Prov. xxiii, 31). Nullum secretum est, ubi ebrietas regnat (Prov. xxxi, 4). Hinc beatus Hieronymus ait: Ebrietas semper flagitiorum mater est, radix criminum, materia culparum, et origo omnium vitiorum. Venter enim mero æstuans cito despumat in libidines. Quapropter ebrietatem fugiamus, ne crimen luxuriæ incurramus. Plerique homines per vinum maximam debilitatem corporis contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam sanitatem, quia non temperaverunt gulæ ardorem. Per violentiam enim armatur os ad maledicta et convicia proximorum, et mens immutatur atque balbutit lingua. Hujusmodi enim vir cum se putat hibere, bibitur; sicut piscis cum avidis faucibus properat ut glutiat escam, repente hamum inter fauces reperit, ita et ebriosus inimicum intra se vinum suscipit, et, heu! homo rationabilis ut irrationabile animal capitur. Nihil est aliud ebrietas quam manifestissimus dæmon. Idcirco non quantum gula exigit, sed quantum naturæ imbecillitas poscit, bibamus. Vinum enim nobis Dominus non ad ebrietatem, sed ad lætitiæ cordis creavit. Nam sicut ebrietas mater est omnium vitiorum, ita sobrietas mater est omnium virtutum. Sobrietas quippe est corporis et animæ utilis medicina. Conservat autem memoriam, acuit sensum, sincerat (*sic*) mentem, mitigat vitia, frangit libidinem, propagat senectutem, revelat divini sacramenti arcana, atque stantem et in omnibus castum hominem facit. Itaque in omnibus exhibeamus nos sobrios, ut sobrietas nos per omnia exhibeat sanos et castos.

CAPUT XLVII.

Si omnes æqualiter necessaria vitæ debent accipere.

Beatus igitur Augustinus, vir per omnia discretus, ait: Victus et tegumentum non æqualiter omnibus tribuatur, sed potius sicut unicuique opus fuerit. Sic enim legitur in Actibus apostolorum: *Distribuebatur singulis prout unicuique opus erat; et nullus egens erat inter illos* (Act. iv, 34, 35). Ubi non dicimus quod personarum sit apud Deum acceptio, sed infirmitatum consideratio: ut qui minus indiget, gratias agat Deo; qui vero plus indiget, humilietur pro infirmitate, et non extollatur pro misericordia, et tamen Deo gratias agat, quatenus in omnibus benedicatur Deus. Qua de re in Collationibus Patrum tale datur-exemplum, et licet sit prolixum, est tamen in hac re proficuum, ut mihi videtur. Venit aliquando quidam monachus ab urbe Roma, qui in palatio magnum locum habuit, et habitabat in Sciti in vicinitate ecclesiæ. Habebat autem secum unum ex servis suis qui ministrabat ei. Videns autem presbyter ecclesiæ infirmitatem ejus, et recognoscens

quia vir ille esset de deliciis, ex hoc quod Deus ei donabat mittebat ei. Qui cum viginti quinque annos fecisset in Sciti, factus est vir contemplator prævidens et nominatissimus. Audiens autem quidam de magnis monachis Ægyptiorum opinionem ejus, venit videre eum, sperans conversationem corporalem invenire apud eum plus arduam. Qui cum intrasset, salutavit eum, et facientes orationem sederunt. Videns autem eum Ægyptius vestitum mollibus rebus, et pellem stratum sub ipso, et modicum capitale sub caput ejus, sed et pedes mundos habentem cum galliculis, scandalizatus est intra se de eo, quia in illo loco non erat consuetudo taliter conversandi, sed magis duram abstinentiam habere consueverant. Senex autem ille Romanus habens contemplationem, sive prævidentiæ gratiam, intellexit quia scandalizatus fuisset Ægyptius monachus in ipso, et dixit ministro suo: Fac nobis hodie propter abbatem qui venit bonam diem. Coxit autem parva olera quæ habebat, et surgentes hora competentem comederunt. Habuit etiam modicum vini senex propter infirmitatem suam, et illud biberunt. Et dum factum esset vespere, dixerunt duodecim psalmos et dormierunt. Similiter et in nocte. Surgens autem mane Ægyptius ille dixit ei: Ora pro me. Et egressus est non ædificatus in eo. Et cum paululum discessisset, volens eum senex ille Romanus sanare, misit post illum et revocavit eum. Qui cum venisset, iterum suscepit eum cum gaudio. Et interrogavit eum dicens: Ex qua provincia es? Et ille respondit: Ægyptius sum. Et dixit: Cujus civitatis? At ille dixit: Ego omnino non fui de civitate, nec habitavi in ea. Et senex dixit ei: Antequam monachus esses, quid operaberis in possessione qua manebas? Et ille: Custos eram agrorum: Et dixit ei: Ubi dormiebas? Respondit Ægyptius: In agro. Et Romanus ait: Habelas aliquid stratum? Et ille: Ego in agro debui habere stramenta? Et senex: Quomodo dormiebas? Respondit Ægyptius: In terra nuda. Et Romanus ait: Quid manducabas in agro, aut quale vinum bibebas? Et ille: Manducabam panem siccum, et si inveniebam aliquid de salsamentis, et bibebam aquam. Ad hæc senex Romanus dixit ei: Grandis tibi labor erat. Et adjecit: Erat tibi vel balneum in possessione ubi lavares? Et Ægyptius: Non; sed in flumine lavabam quando volebam. Cum ergo hæc omnia senex ab eo inquisisset et cognovisset modum prioris vitæ ejus atque labores, volens eum proficere, narravit ei vitam suam præteritam, quam habebat, dum esset sæcularis, dicens: Me miserum quem vides, de magna civitate Romana sum, habens in palatio maximum locum apud imperatorem. Cumque audisset Ægyptius initia verborum ejus, statim compunctus est, et sollicitè quæ dicebantur ab eo, auscultabat. Et senex adjecit: Reliqui ergo Romam, et veni in solitudine istam. Et iterum dixit: Me quem vides, habui domos amplas et magnas, et pecunias multas, et contemnens eas veni, et maneo in ista parvula curva cella. Audi adhuc: Habui etiam lectos ex

aurum vestitos, et pretiosissima stramenta : et pro his A dedit mihi Deus stramentum hoc de papyro et hanc pellem. Sed et vestes meæ inestimabili pretio erant, et pro his utor has viles rescellas. In prandio quoque meo multum aurum expendebatur, et pro illo dedit mihi Deus modica olera hæc et parvulum calicem vini. Erant et qui serviebant mihi plurimi servi, et pro omnibus illis, istum Deus compunxit ut ministraret mihi. Pro balneo autem profundo, aqua modica utor ad pedes meos, et galliculis propter infirmitatem meam. Et rursus pro calanis et cithara et alio musico opere quo delectabar in conviviis meis, decanto in die duodecim psalmos, similiter et in nocte ; sed et pro peccatis meis quæ ante faciebam exhibeo Deo modicum servitium. Unde rogo te, abba, ut non scandalizeris propter infirmitatem meam. B Et hæc audiens Ægyptius atque in semetipso reversus dixit : Væ mihi, quia de multa tribulatione et labore sæculi magis ad repausandum in conversationem monachi veni, et quæ non habebam tunc, modo habeo : tu autem ex multa delectatione sæculi, voluntate propria, in tribulationem hanc venisti, et ex multa gloria ac copiosis divitiis, hanc humilitatem atque paupertatem arripuisti. Ex quo multum proficiens Ægyptius, vale dicto discessit ; et dehinc factus ei amicus sæpe ad eum veniebat suæ utilitatis causa. Erat autem idem Romanus vir discernens in bonis, et repletus optimo odore Spiritus sancti. Quapropter habenda est inter nobiles et ignobiles, inter sanos et infirmos, inter senes et juvenes magna discretio. Non enim possunt hi qui de deliciis veniunt, et hi qui nunquam in deliciis fuerunt, æqualem tenere rigorem abstinentiæ. Neque sani et infirmi æqualiter abstinere possunt. Idcirco secundum consilium Apostoli : *Is qui non manducat, manducantem non spernat ; et qui manducat non manducantem non iudicet* (Rom. xiv, 3). Sed alterutrum pie supportantes considerent infirmitates illorum.

CAPUT XLVIII.

De infirmis et senibus solitariis.

Infirmitas autem et senum cura ante omnia et super omnia adhibenda est, ut sicut revera Christo, ita eis serviatur : Ipse enim in iudicio dicit justis : *Infirmus fui, et visitastis me* (Matth. xxv, 36). Et, *quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* (Ibid.). Sed et illi imbecilles et infirmi considerent in honorem Dei sibi serviri ; et non superfluitate sua atque nugacitate verborum contristent fratres servientes sibi. Qui tamen, si excesserint, patienter sunt portandi ; quia de talibus copiosior merces acquiritur in regno Dei. Ergo cura maxima sit prælatis ac cæteris fratribus, ne aliquam negligentiam patiantur ; sed eis compatiendo subveniant, et assiduis visitationibus sanctarumque Scripturarum consolationibus, necnon et propriarum rerum facultatibus administrativa præbeant necessaria. Deputetur autem frater timens Deum, et diligens atque sollicitus, qui eis ea quibus opus habuerint misericorditer administret, et balnearum usus quoties expedit, offerat :

Sed et carniæ esus, si voluerint, pro reparatione tantum usque dum meliorati fuerint, comedant. Cellulæ infirmorum infirmitatis tempore sub sigillo minime habeantur, quatenus a fratribus visitari possint. Ipsi tamen caveant ne foras ultra constitutum terminum exeant, si ab episcopo sunt reclusi et sigillati. Non enim eos teneat sigillum cere vel plumbi, sed sigillum Christi. Sic namque legitur in libro Dialogorum fecisse quondam venerabilem virum, nomine Martinum qui cum in quodam monte necdum clauso specu habitaret, catena sibi ferrea pedem ligavit, eamque saxo ex parte altera affixit, ne ei ultra liceret progredi quam catenæ ejusdem quantitas tendebatur. Quod vir vitæ venerabilis Benedictus audiens, ei per discipulum suum mandare curavit : Si servus es Christi, non te teneat catena ferri, sed catena Christi. Ad quam vocem Martinus eandem protinus solvit compedem, sed nunquam postmodum tetendit pedem ultra locum quo hunc tendere consueverat ligatum. Atque postea in tanto se spatio sine catena coercuit, in quanto et antea ligatus permansit. Ita ergo et reclusi faciant. Illico autem ut ab infirmitate convalescere cœperint, more solito ostium cellulæ sigilletur, et soli iterum maneant.

Curam autem habeant maximam prælati, ut diximus, ne a cellariis negligantur senes et infirmi ; quia ad magistros respicit quidquid a discipulis delinquitur. Consideretur autem semper eorum imbecillitas, et nullatenus in eis districtio regulæ teneatur in alimentis sive cæteris necessariis ; sed sit in eis pia consideratio, et præveniant, si necesse fuerit, horas canonicas. C

CAPUT XLIX.

De vestimentis et calceamentis solitariorum.

Oportet itaque solitarios sanctarum Scripturarum auctoritati parere, sanctorumque Patrum documenta vigilanter perpendere, ut humilitatem, quam corde gestant, actu, habitu, etiam ipso incessu religiosissime demonstrant : plusque velint sancta conversatione eximisque moribus quam ornatu vestium fulgere. Quantum igitur a superfluo et immoderato cultu vestium se compeescere debeant, multis sanctorum Patrum exemplis perdoceri potest. Ait enim beatus Gregorius : Nemo æstimet in luxu atque studio pretiosarum vestium peccatum deesse ; quia si hoc culpa non esset, nullo modo Dominus Joannem de vestimenti sui asperitate laudasset. Hinc rursus ait : Nemo quippe vestimenta præcipua nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet ut honorabilior cæteris esse videatur. Nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Pro sola enim inani gloria vestimenta pretiosa quærentur. Hinc Basiliius dixit : Si enim studium nobis habendum est omnium nos esse minimos, et omnium novissimos, certum est quia et indumentis omnium nos putare debemus novissimos. Hinc Cassianus dicit : Oportet ut talis sit vestis solitarii, quæ corpus contegens, tantum verecundiam nuditatis cooperiat, et frigoris injuriam repellat, non quæ occa-

sionem vanitatis enutriat. Quæ ita sit vilis, ut nulla coloris vel compositionis novitate inter cæteros fratres spirituales insignis habeatur. Hinc Isidorus ait: Vestimenta solitariorum nec multum vilia, nec multum sint pretiosa: quia nimis pretiosa vestis animum ad lasciviam pertrahit; nimis vilis aut dolorem cordis parit, aut morbum vanæ gloriæ contrahit. Hactenus de qualitate vestium diximus, nunc autem et de quantitate aliquid dicamus. Vestimenta quippe non multa, nec superflua sint solitariis, imitantes dictum Dei nostri ad discipulos suos: *Neque duas tunicas habeatis* (Luc. ix, 3). Quas duas tunicas non numero intelligere debemus, sed si alia gestamus, et alia causa avaritiæ servamus, hæc superflua sunt, et hæc pauperibus dare præcipimur. Unde sanctus Hieronymus ait: *Quidquid corpora nostra defendere potest, et humanæ succurrere imbecillitati, hoc una appellanda est tunica; et quidquid in præsentibus alimentis necessarium est, unius diei victus appellatur.* Unde et præceptum a Domino est ne cogitemus de crastino, hoc est, de futuro tempore. Et Apostolus: *Habentes, inquit, victum et vestimentum, his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum diaboli, et desideria multa, et inutilia, et nociva, quæ hominem mergunt in interitum et perditionem* (I Tim. vi, 8). Qua de causa ad Regulam beati Benedicti recurrimus, et quantum ipse concessit monachis habere de vestimentis, et nos concedamus solitariis: id est, propter noctes, et propter ipsa vestimenta lavanda habeant, si monachi sunt, duas tunicas et duas cucullas. Si vero nondum assumpserunt propositum monachale, cucullas non induant, sed cappas; in æstate puram, in hieme villosam. Habeant enim pelliceam unam de pellibus, et duas stamineas, et duo femoralia. Femoralium autem usus cuicumque permittendus est, et maxime his qui in ministerio altaris implicantur. Reliqui vero gradus utrum ea velint gestare, an non, in ipsis sit. Sint etiam illis indumenta pedum, caligæ, et pedules, et subtalaria. Hæc autem consideratio in eorum pendeat arbitrio, ut secundum qualitatem locorum ubi habitant et aerum temperiem vestimenta habeant, quia in frigidis regionibus amplius indiget quam in calidis. Præterea quoque sacerdotes vestimenta sacerdotalia et altaris lineamina cum summa diligentia conservent nitida; id est, unusquisque casulam unam, albas duas, amictus duos, stolas duas cum manipulis, duos etiam corporales, et duos lineatos semper habeant nitidos, sicut tantum decet ministerium.

CAPUT L.

De lectisterniis solitariorum.

Solitarii autem sicut in cæteris, ita etiam in lectisterniis modum tenere debent discretionis, id est, non pretiosa velint habere lectualia, sed vilia: vestimenta quippe et calceamenta, vel lectualia eorum, nec nitida nimium, nec abjecta sint plurimum. Inter utrumque enim, ut diximus, virtus di-

cretionis tenenda est. Sufficiant autem eis stramenta lectorum, matta et cilicium, sagum, vel toxa et capitale. Vestiti quoque dormiant et cincti, ut semper sint parati. Quiescentes autem in lectulis suis frequenter decantent cum Propheta: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo* (Psal. vi, 6). Et iterum: *Memor fui nocte nominis tui, Domine, et custodivi legem tuam* (Psal. cxviii, 55). Et si ante non surrexerint, vel facto signo absque mora surgentes, festinent ad opus Dei, cum omni tamen gravitate et modestia. Cum autem surrexerint, primum signum crucis frontibus suis imprimant, et cum silentio dicant: *Deus, in adjutorium meum intende: Domine, ad adjuvandum me festina* (Psal. lxxix, 1). Et hoc cantantes mox ad oratorium pergant, et prostrati in terra humiliter cum lacrymis et gemitu orent. Expleta autem oratione, necessaria corporum suorum provideant. Inde revertentes illico nocturnum officium solemniter et devote incipiant. Euntes autem aliquo vel redeuntes semper ore et corde aliquid psallant, quatenus cum Propheta fiducialiter dicere queant: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo* (Psal. xxxiii, 1).

CAPUT LI.

Ut certo tempore sese radant, ne sint comati.

In barbibus quoque radendis et capillis tondendis tenendus est etiam a solitariis modus discretionis. Nam, sicut legitur in Vitis Patrum, fuit quidam vir sanctus, nomine Apollonius, qui eos valde reprehendebat, qui barbam et comam capitis nutriebant. Dicebat autem: Certum est quod isti ab hominibus laudem quaerunt, et ostentationis causa barbam vel comam capitis nutriunt; cum mandatum sit etiam ipsa jejunia in occulto celebranda, ut Deo soli sint cognita, qui videt quæ in occulto sunt, et reddit in palam. Sed ut mihi videtur, isti non sunt contenti ejus remuneratione qui videt in occulto, sed manifestari se apud homines volunt. Unde etiam ad quemdam Romanum fertur dixisse beatus Gregorius istud proverbium: Si sanctitas, inquit, in barba est, tunc nemo sanctorum est hirco. Quapropter juxta considerationem rationis arbitror congruum fore ut solitarii, et præcipue illi qui sacra mysteria contractant, de quadraginta in quadraginta diebus se radant, et capillos tondeant, ut juxta Apostolum: *Exspoliantes nos veterem hominem cum actibus suis, induamus eum qui renovatur in agnitionem Dei* (Coloss. iii, 3). Id est, criminibus carnis nostræ, quasi crinibus capitis exuamur, atque inde innovatis sensibus enitescamus. Quam renovationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, ubi ipsa mens noscitur habitare. Habeant etiam infra cellulam retrusionis dolium, et quoties expedit, sacerdotes pro munditia corporis balnearum usibus fruantur. Sed fortasse aliqui dicent: Sanctus Antonius nunquam se balneavit. Quibus breviter respondendum est: Si sanctus Antonius nunquam se balneavit, nec unquam missam cantavit; ideoque balnearum

usus in sacerdotum relinquatur arbitrio, ut mundi A et digni habeantur sacra mysteria celebrare.

CAPUT LII.

De discipulis solitariorum, et de eorum obedientia.

Discipuli ergo solitariorum sæpe admonendi sunt, ut sic vivant, quatenus aliis bonum exemplum præbeant, et humiliter magistrorum imperiis subjaçant. Mox ergo ut aliquid eis imperatum a magistris fuerit, ac si divinitus imperetur moram pati nesciant in faciendo. Sed ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, et dulcis hominibus, si quod jubetur, non tarde, non tepide aut cum responso nolentis efficiatur; quia obedientia quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur; ipse enim dixit: *Qui vos audit, me audit, etc. (Luc. x, 16)*. Nam cum malo animo si obediat discipulus, et non solum ore, B sed etiam corde si murmuraverit, quamvis impleat jussionem magistri, tamen acceptabile non erit Deo, qui cor respicit murmurantis. Et pro tali facto nullam consequitur gratiam, imo pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendaverit. Quapropter hi tales, relinquentes statim quæ sua sunt, et voluntatem propriam deserentes, secundum Domini sententiam qui dixit: *Non veni voluntatem meam facere, sed ejus qui misit me (Joan. vi, 38)*; mox exoccupatis manibus, et quod agebant imperfectum relinquentes, vicino obedientiæ pede jubentis vocem factis sequantur. Unde in Collationibus Patrum tale datur exemplum: Abbas Sylvanus habuit discipulum quemdam, nomine Marcum, et hic fuerat magnæ obedientiæ, quique etiam scriptor C er. Diligebat autem eum senex propter obedientiam suam. Habebat autem alios undecim discipulos, qui contristabantur pro eo quod cum diligeret plus eis. Quod cum audissent vicini seniores, quia plus eum cæteris suis discipulis diligeret, moleste tulerunt. Una autem die venerunt ad eum: quos assumens secum abbas Sylvanus, egressus cœpit singulorum discipulorum suorum cellas pulsare, dicens: *Frater, veni, quia opus te habeo; et unus ex eis non est mox secutus eum. Venit autem ad cellam Marci, et dixit ei: Veni, frater, quia opus te habeo. Ille autem scribebat, et non perfecit litteram O, et venit. Et dixerunt senes: Vere, abba, quem tu diligis, diligimus, quoniam et Dominus diligit eum. Ideo istud hic posui exemplum, ut discant D discipuli agere obedientiam sine mora. Ipsi quoque discipuli non sint superbi, non tardi, non turbulenti, non vinolenti, non multum edaces; sed sint moribus honesti, ac Deum timentes. Qui etiam ea quæ Deus dederit tempore opportuno diligenter magistris administrent, et in ministrando nullatenus contristent; memores semper divini sermonis, ubi ait: *Qui scandalizaverit unum de pusillis, qui in me credunt, etc. (Math. xviii, 6)*. Illud etiam ad memoriam revocent quod ait Apostolus: *Qui bene ministrat, gradum bonum sibi acquirit (II Cor. ix, 7)*. Et rursum: *Hilarem datorem diligit Deus (Ibid.)* Cui autem substantia non est quæ tribuatur, sermo*

responsionis porrigatur bonus. Sicut scriptum est: *Sermo bonus super datum optimum (Eccli. xviii, 16, 17)*. Omnia autem vasa eorum cunctamque substantiam ac si altaris vasa sacrata conspiciant. Nihil ducant negligendum, neque avaritiæ studeant, neque sint prodigi, et extirpatores substantiæ illorum; sed omnia mensurate faciant, et secundum jussionem magistrorum. Non enim velint habere solitarii plures discipulos, quia nequaquam vincere avaritiam possunt quando ad multorum sustentationem intendunt. Habeat autem unusquisque unum, aut duos, vel ad plurimum tres discipulos. Paucos tamen condiscipulos ad convivendum et plures ad docendum. Non tamen dicimus ut scholas generaliter teneant; quamvis liceat, non tamen expedit. Unde Apostolus: *Omnia, inquit, mihi licent, licet non omnia expediunt (I Cor. vi, 12)*.

CAPUT LIII.

De zelo bono quem debent habere solitarii erga discipulos.

Ut autem ait sanctus Benedictus, sicut est zelus bonus qui separat hominem a vitiis et ducit ad Deum et ad vitam æternam, ita est et zelus amaritudinis qui separat a Deo et ducit ad infernum. Hunc ergo zelum qui ad vitam ducit æternam, ferventissimo amore exerceant solitarii erga discipulos, id est, ut infirmitates illorum sive corporum, sive morum, patientissime tolerant, et si forte aliquid deliquerint, cum omni moderatione eos corripiant. In ipsa autem correptione prudenter agant, et plus studeant amari quam timeri. Et ne quid nimis, ne dum nimis eradere cupiunt rubiginem, frangatur vas; suamque fragilitatem semper suspecti sint; meminerintque calamum quassatum non conterendum. In quibus non dicimus ut permittant nutriri vitia, neque dissimulent peccata delinquentium, sed mox ut oriri cœperint, quantum prævalent, radicitus ea amputent; memores semper quia Heli sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est (*I Reg. ii*). Quapropter teneant consilium Apostoli dicentis: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina (I Tim. iv)*. Id est, indisciplinatos durius argue, obedientes et mites, ut in melius proficiant, obsecra; negligentes et contemnentes increpa; omnia tamen cum patientia. Improbos autem, et duos, et superbos, vel inobedientes, si ætas siverit, verberum castigatione et corporum afflictione coerceant, sicut scriptum est: *Percute filium tuum virga, et animam ejus de inferno liberabis (Prov. xxiii, 14)*. Hoc summopere perpentes ut juxta qualitatem vulnere exhibeant fomenta curationum. Caveant autem ut, dum alios de admonitionibus suis emendare procurant, ipsi ab omnibus vitiis emendati inveniantur; ne forte aliis prædicantes, ipsi (quod absit) reprobi efficiantur.

CAPUT LIV.

Quomodo jejunare debeant solitarii.

Sic enim necessaria nobis sunt jejunia sicut vulneribus medicina, ita tamen ut duarum rerum test-

monio comprobentur, id est, oratione et eleemosyna. Unde beatus Augustinus ait: Bonum est jejunare, sed melius est eleemosynam dare. Eleemosyna enim sufficit sine jejunio, jejunium vero non sufficit sine eleemosyna. Tale est jejunium sine eleemosyna qualis est sine oleo lucerna. Et sicut lucerna quæ sine oleo accenditur, fumigare potest, lucem habere non potest; ita jejunium sine eleemosyna, carnem quidem cruciat, sed charitatis lumine animam non illustrat. Sed querendum nobis est quomodo solitarii eleemosynam dare jubentur, qui non solum facultates, sed etiam seipsos Domino fideliter obtulerunt. Ad hæc non ego, sed Dominus per prophetam respondit, dicens: *Frange esurienti panem tuum, etc.* (*Isai. LVIII, 7*). Non enim dixit: Da esurienti totum panem tuum, sed ait: *Frange esurienti panem tuum.* Unde Apostolus: *Non, inquit, ut aliis sit refrigerium, vobis autem tribulatio. Sed ex æqualitate vestra abundantia aliorum sustentet inopiam; ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum* (*II Cor. VIII, 13*). Et alias scriptum est: *Si multum tibi fuerit, multum tribue; si autem exiguum fuerit, etiam exiguum da* (*Tob. IV, 8*). Tria sunt enim genera eleemosynarum quæ indesinenter agere debemus, unum corporale, egenti dare quidquid poterimus: alterum spiritale, dimittere a quo læsi fuerimus; tertium, delinquentes corrigere, et errantes in viam veritatis reducere. Ad hæc autem jungatur oratio, et erit jejunium perfectum. Unde dictum est: *Bona est oratio cum jejunio* (*Tob. XII, 8*). Per jejunia enim et orationes occulta mysteriorum cælestium revelantur, divinique sacramenti arcana panduntur. Non enim quispiam potest virtutem perfectionis attingere, nisi prius ventris edonaverit ingluviem. Jejunia quippe moderata debent esse, ne nimis debilitent stomachum, quia modicus et temperatus cibus utilis est corpori et animæ. Querendum est etiam si biduana ac triduana jejunia facere oporteat solitarios. Ad quod beatus Hieronymus respondens, ait: *Parcus cibus et venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur, multoque melius est quotidie parum comedere, quam raro satis sumere. Pluvia illa optima est quæ sensim descendit in terram; nam subitus et nimis imber in præceps arva subvertit. Qua de re in Collationibus Patrum ita legitur: Interrogavit, inquit, abbas Joseph abbatem Pastorem dicens: Quomodo opus est jejunare? Et respondit: Bonum est ut monachus vel solitarius quotidie comedat, et paululum subtrahat sibi de cibo ne satietur. Et dixit abbas Joseph: Ergo quando juvenis eras, non jejunabas biduanas: Dixit senex: Crede mihi, quia et triduanas et hebdomadam; sed hæc omnia probaverunt senes magni, et invenerunt quia honum est quotidie manducare, et parum, ut sit quotidie esuries. Hanc enim viam regiam levem nobis esse demonstraverunt. Nam biduana et triduana jejunia vanam gloriam ostendunt. Alius quidam frater interrogavit dicens: Jejunia et vigilæ quas facit homo, quid proficiunt? Dixit ei senex:*

A Quoniam ipsa sunt quæ faciunt humiliari animam. Unde dicebat David: *Humiliabam in jejunio animam meam; oratio mea in sinu meo convertetur* (*Psal. XLIII, 15*). Nam justi et prophete nostri, quando a Deo aliquid impetrare volebant, jejunio se affligebant; et sic quod postulabant, impetrare se gaudebant. Ita et nos jejunando humiliemus animas nostras, et tunc quod poposcerimus, a Deo impetramus. Non ergo nos præferamus eis qui jejunii nostri non valent obtinere mensuram, ne forte plus humilitatis aliarumque virtutum habeant illi unde jure nobis jejunantibus et abstinentibus præferantur. Neque enim istud jejunium corporale ad perfectionem nobis proficit, nisi fuerit huic animæ quoque jejunium copulatum. Habet namque anima suos noxios cibos, a quibus impinguata etiam sine escarum abundantia ad luxuriæ prærupta devolvitur. Nam superbia, vana gloria, detractio, et invidia, et cætera talia cibus ejus sunt. Nihil ergo nobis prodest ab escis carnalibus abstinere, et talibus vitiis pectus replere. Quocirca si volumus nobis abstinentiam jejuniaque proficere, ab his et ab aliis omnibus vitiis nobis caveamus, et ad sanctarum culmen virtutum, divina opitulante gratia, nitamur conscendere.

CAPUT LV.

Quod solitarii pro hospitibus jejunium solvant.

De susceptione itaque supervenientium fratrum ob causam charitatis beatus Prosper ita loquitur, dicens: si enim propter quoslibet advenientes jejunio intermisso reficio, non solvo jejunium, sed impleo charitatis officium. Cæterum si propter abstinentiam vel jejunium meum spirituales fratres, quos novi mea remissione delectari, contristo, abstinentia mea non est virtus dicenda, sed vitium. Quoniam quidem ipsa abstinentia ac juniorum continuatio, nisi fuerit, quando res exigit, prætermissa, et me inflat, et fratrem meum, cui charitas jubet servire, contristat; vel certe mihi nihil inesse charitatis supernæ demonstrat. Hinc sanctus Benedictus ait: *Omnes supervenientes hospites tanquam Christus suscipiantur, quia ipse dicturus est: Hospes fui, et suscepistis me.* Et omnibus congruus honor exhibeatur, maxime domesticis fidei et peregrinis. Et post pauca: jejunium, inquit, frangatur a monacho vel solitario propter hospitem, nisi forte præcipuus sit dies jejunii qui non possit violari. Aliis vero temporibus consuetudines juniorum prosequantur. Pauperum vero, et peregrinorum maxime, cura sollicitè exhibeatur, quia in ipsis magis Christus suscipitur. Nam divitum terror ipse sibi exigit honorem. Qua de re in Collationibus Patrum tale datur exemplum. Abbas Sylvanus, dum cum discipulo suo Zacharia ad quoddam monasterium visitandi gratia pervenisset, fecerunt eos monachi, antequam egrederentur, charitatis causa reficere. Erant autem dies jejunii. Postquam autem egressi sunt, invenit discipulus ejus aquam in via, et voluit bibere; et respiciens abbas Sylvanus ait: Zacharia,

noli bibere, an nescis quia jejunium est hodie? At ille dixit: Nunquid non manducavimus hodie, Pater, ad monasterium et bibimus? Dixit senex: Illud manducare charitatis fuit; nos autem teneamus jejunium nostrum, filii. Hinc patenter ostenditur quia cum discretione utrumque possumus agere, et cum supervenientibus hospitibus charitatis causa aliquando reficere, et jejunii regulam non prætermittere. Itaque sanctus Cassianus de eadem re interrogavit quemdam senem, dicens: Cur sic indifferenter apud vos quotidiana jejunia pro hospitibus solvuntur? Respondit senex: Jejunium semper mecum est: Vos autem continuo dimissurus sum, et mecum jugiter tenere non potero; ideo charitatis officium in vobis impleo, et adjecit dicens: Non enim possunt filii sponsi jejunare, quandiu cum illis est sponsus: Cum autem discesserit, tunc jejunabunt (Matth. ix, 15). Ita et nos vobis dimissis licite jejunii nostri regulam observabimus.

CAPUT LVI.

De charitate.

Charitas est dilectio Dei et proximi in toto corde et in tota mente. Inter cæteras quippe virtutes charitas obtinet principatum: sine ipsa quidem ad perfectionis culmen nemo conscendere valet. Tunc enim homo perfectus est, quando charitate plenus est, quam nos habere Apostolus præcipit, dicens: Super omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis (Col. iii, 14). Et iterum: Charitatem fraternitatis invicem diligentes (Rom. xii, 10). Hinc Petrus apostolus ait: Ante omnia autem charitatem in vobismetipsis continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum (I Petr. iv, 8). Hinc Joannes apostolus ait: Deus charitas est, et qui manet in charitate in Deo manet, et Deus in eo (I Joan. iv, 8). Quamobrem tenenda est ab omnibus sanctis viris unitas charitatis, et præcipue a solitariis; quia quanto se subtrahunt mundo, tanto necesse est ut habeant dilectionem in Deo et proximo; tunc servant in se dilectionem Dei, quando a charitate non dividuntur proximi. Unde ipsa Veritas ait: In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem (Joan. xiii, 35). Quantam enim charitatem sancti Patres nostri habebant ad invicem, in præsentis exemplo manifestatur quod subditur: Quodam tempore venit quidam frater ad sanctum Macarium, et obtulit ei causa charitatis uvam unam. Ille autem gratias egit Deo pro fratris officio; statim ad alium fratrem, qui ei infirmior videbatur, secundum charitatem detulit eam; sed et ipse nihilominus plus de proximo quam de semetipso cogitans, ad alium fratrem detulit eandem uvam: et ille iterum ad alium detulit eam; et rursus ille ad alium; et sic per omnes cellulas, quæ longe lateque per eremum erant dispersæ, ipsa uva circumportata est, ignorantibus omnibus quis eam primus misisset. Gratulans autem sanctus Macarius quod tantam videret in fratribus charitatem tantamque continentiam, ad ampliora semetipsum spiritua-

lis vitæ extendit exercitia. Credo enim quod inter istos sanctos fratres erat perfecta charitas, quia nemo ex eis quærebat quæ sua sunt, sed quæ alterius. Tanta est enim virtus charitatis, sicut Apostolus testatur (II Cor. xiii), ut nec martyrium, nec sæculi contemptus, nec eleemosynarum largitio sine ipsa quidquam prosit. Quocirca si volumus ad supernam patriam feliciter pervenire, charitatem Dei et proximi studeamus veraciter habere: quia sicut sine via nemo potest pervenire quo tendit, ita sine charitate, quæ dicta est via, non ambulare possumus, sed errare. Omnis insuper bonitas ex charitate et humilitate procedit. Et sicut ignis sine calore et splendore esse non potest, ita et charitas sine humilitate et vera obedientia esse non potest. Sciendum est autem quia humilitas et obedientia ac reliquæ virtutes quo corpore incipiunt, et cum corpore deficiunt, et tamen merces earum permanet in æternum; charitas vero in præsentis incipit sæculo, et in futuro permanet cum Deo.

CAPUT LVII.

De humilitate.

Ad fastigium ergo veræ humilitatis suo nos Domini exemplo provocare dignatus est, dicens: Discite a me quia mitis sum, et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris (Matth. xi, 29). Hinc Petrus apostolus ait: Humiliamini sub potenti manu Dei et exaltabit vos (I Petr. v, 6). Hinc enim datur intelligi, quia quanto quisque se pro Christi amore inclinatur ad ima, tanto proficit in excelso; et quanto superbus gloriosior apparet inter homines, tanto dejectior erit ante Deum. Unde idem Dominus ait: Omnis qui se exultat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur (Luc. xviii, 14). Nam cum hæc dicit, ostendit nobis omnem exaltationem genus esse superbiæ. Deus enim humilis factus est nostræ salutis causa: erubescat homo superbus esse, quia, ut ait Salomon, ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia; ubi autem humilitas, ibi et sapientia (Prov. xi, 2). Et, Super eum requiescet Spiritus sanctus. Unde ait Dominus per prophetam: Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, et quietum, et trementem verba mea (Isa. lxvi, 2)? Quapropter quicumque humilis et quietus non erit, non potest in eo habitare gratia Spiritus sancti. Illi autem panduntur secreta, et quod latet in divinis sermonibus, qui humilitatem tenent in moribus. Semper autem conscientia solitariorum humilis debet esse et tristis, scilicet ut per humilitatem non superbiat, et per utilem moerorem cor ad lasciviam non dissolvat. Per humilitatem etiam spiritus immundi Dei servis subjiciuntur. Unde in Collationibus Patrum ita legitur: Homo qui a dæmonio vexabatur, et fortiter spumabat, vidit quemdam senem solitarii, et elevans manum percussit eum in maxilla; senex vero secundum Domini præceptum convertit ei alteram. Statim autem dæmon non ferens incendium humilitatis illius, clamans et ejulans discessit ab eo. Alio denique tempore transiens abbas Macarius per eremum, ecce

occurrit ei diabolus in via cum falce messoria. Voluit autem illum percutere de falce illa, et non potuit. Et dixit dæmon: Multam violentiam patior a te, o Macari, quia non possum prævalere adversum te. Ecce enim quidquid tu facis, et ego facio. Tu jejunas, ego nihil comedo; tu vigilas, ego omnino non dormio. Unum est autem solum in quo me superas. Et dixit ei abbas Macarius: Quid est illud? et respondit diabolus: Humilitas tua me vincit, propter quam non prævaleo adversum te. O quanta est virtus humilitatis, quæ non solum homines salvat, sed etiam dæmones superat! Quanta autem sit virtus humilitatis iterum beatus Antonius ostendit, dicens: Vidi omnes laqueos Satanæ tensos in terra, et ingemiscens dixi: Quis putas transiet istos? et audivi vocem dicentem mihi: Humilitas. Quocirca inclinemus cervicem cordis in vera humilitate, ut omnes laqueos Satanæ possimus illæsi transire. Tunc enim veram humilitatem habebimus, si quando peccaverit in nos frater noster, antequam ille pœniteat, indulserimus ei. Et tunc veram humilitatem habemus, quando nec læsi irascimur, nec alios irasci permitimus; sed potius pro ipsis eis corde oramus. Præterea quoque si cui de humilitate altius libuerit perscrutari, ad Regulam sancti Benedicti recurrat, ibique duodecim humilitatis gradus satis luculenter expositos inveniet.

CAPUT LVIII.

De obedientia.

Obedientia itaque dicitur obtemperantia, eo quod humiliter quis obediat vel obtemperet imperanti. Recte enim ille obediens vocatur, qui per obedientiæ humilitatem Deo se toto animo subdit, et ejus præcepta humilitate implet. Ille etiam recte obediens vocatur, qui præcepta magistri juxta vires humiliter implere studet. Nam Christus Dominus noster qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, factus est obediens pro nobis Patri usque ad mortem, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Ideoque omne quod solitario injunctum fuerit ab aliquo religionis gratia, libenter obtemperet imperanti: et si forte aliqua gravia aut impossibilia ei injunguntur, libenter quidem et cum omni mansuetudine jubentis imperium suscipiat. Quod si omnino virum suarum mensuram hoc quod ei injungitur viderit excedere, non resistendo illud spernat, sed causam impossibilitatis suæ ei qui sibi injunxerat humiliter et patienter enarret, quatenus ejus moderamine quod illi onerosum fuerit, sublevetur, ut contradictionis vitio careat. Sancti quoque Patres nostri per obedientiæ laborem ad celsitudinis perfectionem pervenerunt. De pluribus autem unum, miræ obedientiæ virum, hic inserere studeamus. Quidam enim sæcularis homo renuntiavit sæculo, et venit ad monasterium, relinquens tres filios suos in civitate; et cum fecisset tres annos in monasterio, cœperunt ei cogitationes suæ filios ad memoriam frequenter adducere, et contristabatur pro eis

valde. Videns autem cum abbas tristem, dixit ei: Quid habes quod tristis es? Et narravit ei quia tres filios haberet in civitate, et quia vellet eos ad monasterium adducere. Præcepit autem ei abbas ut adduceret eos. Qui cum perrexisset in civitatem, invenit duos ex his jam fuisse defunctos, unum vero solummodo remansisse. Quem assumens venit ad monasterium. Erat autem abbas ad pistrinum. Ille vero tollens filium suum quem adduxerat, abiit ad abbatem in pistrinum; et videns eum abbas venientem salutavit, et tenens infantem, quem adduxerat, amplexatus est eum et osculabatur. Et dixit patri ejus: Amas eum? Et ille respondit: Etiam. Et rursus dixit ei: Omnino diligis eum? Et respondit: Etiam. Hæc audiens abbas, dixit ei: Tolle ergo, si amas eum, et mitte in furnum sic modo dum ardet. Et tenens eum pater suus jactavit eum in clibano ardenti: statim autem factus est clibanus velut ros. Ex qua re acquisivit gloriam in tempore illo, quemadmodum patriarcha Abraham. O quam magnam obedientiam habuit iste sanctus vir, qui nec proprio filio suo pepercit, sed ad unius jussionem abbatibus ignibus eum tradidit! Puto enim quia si illi præcepisset abbas obedientiæ causa in clibanum intrare, intrasset utique. Nos ergo qui per inobedientiam mandatorum Dei ac sanctorum ejus, necnon et magistrorum nostrorum, recessimus a Deo, per obedientiæ laborem redeamus ad illum, qui dixit: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. xi, 28).*

CAPUT LIX.

De virtute patientiæ.

Patientia enim vera est, in præsentibus injurias fortiter sustinere, et in futuro vindictam non quærere, sed ex corde ei qui mala irrogat ignoscere. Nam sunt nonnulli qui ideo per aliquod spatium temporis patienter sufferunt injuriam, ut subsequenter facilius vindicare se queant: isti tales veram non habent patientiam. Ille enim vere patiens est, qui et ipsum amat quem portat: nam tolerare et odisse non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. In patientia enim quærenda est virtus mansuetudinis et ignoscendi facultas, non vindicandi opportunitas. Sicut enim patienter sufferre debemus injurias ab aliis in nos illatas, ita et tribulationes infirmitatum quæ nobis eveniunt patienter sufferre necesse est. Probabitur enim homo flagellis Dei, quo animo bene faciat, et qua fortitudine tentationes sibi supervenientes sufferat. Unde ait Apostolus: *Tentat enim vos Deus, ut sciat si diligatis eum (Deut. xii, 3).* Tribus enim modis solent accidere tentationes Dei servis. Uno modo tentantur a Deo per flagella; alio modo a diabolo per illusiones et diversas machinationes; tertio modo tentantur a proximo per damna, et contumelias ac persecutiones. Sed ille beatus est qui hæc omnia patienter tulerit; de tali enim viro dicit Scriptura: *Beatus vir qui suffert tentationem, etc. (Jac. ii, 13).*

Sine ferro autem martyres esse possumus, si pa-

tientiam veraciter in animo servamus. Tanto enim quisque minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens. Unde per Salomonem dicitur: *Doctrina viri per patientiam noscitur (Prov. xix, xi)*. Super omnia autem contumelias detrahentium patientia superemus; sagittas contumeliæ patientiæ clypeo frangamus; contra linguæ gladium patientiæ scutum præbeamus. Et si quis nobis intulerit mala, nequam irascamur contra illum; sed potius doleamus pro illo, quia Deus illi irascitur. Videamus autem quantam patientiam iste sanctus senex habebat, de quo hic locuturi sumus. Erat in eremo magnus quidam senex, qui de labore manuum suarum vivebat: et erat alius frater vicinus ei, qui sæpe ingrediebatur, et rapiebat quidquid senex habebat in cella. Videbat autem eum senex, et non objurgabat eum; sed extorquebat sibi plus solito manibus operari, dicens: Credo, opus habet ille. Astringebat autem ventrem suum, et cum indigentia manducabat panem. Cum autem mori cœpisset senex ille, circumsteterunt eum fratres, et respiciens in eum qui furabatur, dixit ei: Junge te huc ad me; et tenuit manus ejus, et osculatus est eas, dicens: Gratias ago istis manibus, frater, quia propter istas vado ad regnum cœlorum. Ille autem, compunctus et pœnitentiam agens, factus est etiam ipse probatus monachus, exempla sumens de actibus magni illius senis. Valde enim laudabilis est patientia ejus sancti monachi, sed valde laudabilior est patientia Christi. Senex iste rapientem fratrem vidit et tacuit; Christus vero opprobria, contumelias, irrisiones, alapas, sputa, flagella, spineam coronam crucemque sustinuit, et nec contumeliosum cuiquam verbum respondit. Iste enim raptoris manus deosculans gratias egit; Christus autem in cruce positus pro persecutoribus exoravit. Sed in his omnibus exemplum patientiæ nobis reliquit. Quapropter studeamus patientes esse ad omnes et in omnia, quia, ut ait Christus, *In patientia vestra possidebitis animas vestras (Luc. xxi, 19)*. Simus mansueti, quia, ut ait Propheta: *Mansueti hereditabunt terram, et delectabuntur in multitudine pacis (Psal. xxxvi, 11)*. Quisquis igitur lenis, mitis et patiens est, Dei filii imitator est. Et quisquis amplectitur pacem in mentis suæ hospio, mansionem in se præparat Christo, quia Christus pax est et in pace requiescere consuevit.

CAPUT LX.

De discretione.

Discretio namque est mater omnium virtutum, et ideo in omnibus tam spiritualibus quam corporalibus operibus tenenda est a solitariis temperantia discretionis, ne superflue laborantes corde pariter et corpore deficient. Sed sic omnis eorum actio temperetur, quatenus alacri animo plus se adhuc cupiant in bonis operibus exercere. Sive enim sint vigiliæ, sive jejunia, sive abstinentia, et cætera his similia, sic temperentur, ut nec animi virtus succumbat, nec corporis fortitudo lassescat. Unde quidam Patrum dicebat: Corpus nostrum sic est fra-

gile sicut vestimentum. Si diligenter tractabimus illud, stabit; sin autem, in parvo tempore corruet. Præterea quoque supervenit quidam venationem faciens in silva agrestium animalium, et vidit abbatem Antonium gaudentem cum fratribus, et displicuit ei. Volens autem ei senex ostendere quia oportet aliquando condescendere fratribus, dixit ei: Pone, quæso, sagittam in arcu tuo, et trahe. Et fecit sic. Et dixit iterum: Trahe; et traxit. Trahe adhuc; et traxit. Dixit ei venator: Si super mensuram traxero, frange- tur arcus. Dixit ei abbas Antonius: Ita est in operibus Dei; si plus a mensura tendimus, fratres cito deficient. Expediit ergo vel ad momentum relaxare rigorem eorum. Hæc audiens venator compunctus est; et multum proficiens in sermone senis discessit; et fratres confirmati tum reversi sunt ad locum suum. Hæc ergo aliaque testimonia discretionis consideranda sunt a solitariis; et sic omnia temperent atque discernant, ut ipsi nimis fatigati non deficient, et alii a cœpto itinere non refugiant.

CAPUT LXI.

De taciturnitate.

Taciturnitas autem virtus est humilitatis et indicium gravitatis, nutrix virtutum et custos animarum. Hinc Salomon ait: *Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam (Prov. xxi, 23)*. Quanto igitur quisque sub silentio deprimit se, tanto compunctionis aciem in cœlo figit; et quanto taciturnitatis freno constringit linguam, tanto ad cœlestia erigit mentem suam. Ideoque solitarius taciturnitatem diligit, et a malo ac pravo, vel omni stultiloquio linguam suam coerceat dicatque cum Propheta: *Dixi, Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea (Psal. xxxviii, 1)*. Et iterum: *Posui ori meo custodiam (Ibid.)*. Et rursum: *Obmutui et humiliatus sum, et silui a bonis (Ibid., v. 3)*. Ille enim bene vias suas, id est actus vitæ suæ, custodit, qui in lingua minime offendit. Ille etiam bene ori suo custodiam ponit, cujus lingua nec in maliloquium, nec in vaniloquium, nec in multiloquium procaciter fluit. Ne ergo in maliloquium labatur lingua, ponat unusquisque nostrum ori suo custodiam, et diligenter attendat quid de male loquentibus dicat Propheta: *Disperdat, inquit, Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam (Psal. xi, 4)*. Quid etiam de multiloquio Salomon dicat, audiamus: *In multiloquio, inquit, non effugies peccatum; et qui multis utitur verbis, lædit animam suam (Prov. x, 19)*. Hinc iterum Propheta: *Si quis vult veram et perpetuam habere vitam, et cupit dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo; et labia ejus ne loquantur dolum (Psal. xxxiii, 14)*. Hinc Apostolus ait: *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio (Jac. 1, 26)*. Hinc beatus Ambrosius ait: Est homo qui silentium quidem affectat, sed cor ejus multum se condemnat: iste talis multum loquitur; et est alius qui a mane usque ad vespertinam loquitur, et cum discretione, silentium magnum custodit. Hoc

autem dicebat de illo qui sine utilitate audientium A nunquam loquitur. Ille enim bene taciturnitatem custodit, qui usque ad interrogationem non loquitur. Quapropter solitarius modum loquendi non transeat; maneat in verbo ejus mensura, in sermone statera. Semper verba ejus sint moderata, et plus diligat semper audire quam loqui; et ne prius respondeat verbum quam audiat. Unde scriptum est: *Qui ante respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat* (Prov. xviii, 13). Nam loqui et decere, ut ait sanctus Benedictus, magistrum condecet, tacere et audire discipulo convenit. Et si qua sunt requirenda a magistro, cum omni humilitate et subjectione reverentiæ requirantur. Scurrilitates vero, vel verba otiosa et risum moventia, æterna clausura in omnibus locis damnamus, et ad talia B eloquia discipulum os aperire non permittimus.

CAPUT LXII.

De cavenda detractone, et quod duobus modis potest aliquis sine peccato alieni peccata dicere.

Quantum enim beatus Hieronymus dicat quia non est detrudere verum dicere, tamen cavenda est omnimodis detractio a solitariis, monente beato Jacobo apostolo: *Nolite, inquit, detrudere alterutrum, fratres mei, quia qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi et judicat legem* (Jac. iv, 11). Hinc Salomon ait: *Remove a te os pravum, et detrahentia labia procul sint a te* (Prov. iv, 24). Et iterum: *Cum detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum* C (Prov. xiv, 21). Hinc Hieronymus ait: Cave ne linguam aut aures habeas prurientes, id est, non ipse detrahas, aut alios detrahentes audias; quia qui detrahit, et qui detrahentem libenter audit, nrisque unum crimen est. Hinc Isidorus ait: Ne detrahas peccanti, sed condole; et quod in alio detrahis in te potius pertimesce. Hinc etiam in Vitis Patrum dicitur: *Melius est, inquit, quotidie carnem comedere et vinum bibere, quam lacerare carnes fratrum in obrectatione. Denique, ut ait sanctus Basilius, duobus modis possumus sine detractone aliorum peccata dicere, vel retractare. Id est, si quando necesse est cum cæteris consilium habere quomodo corrigitur is qui peccavit, tunc possumus ipsius peccata in medium adducere et publicare absque detractone. Et rursus, si quando necesse est prævenire et commonere aliquem, ne forte incurrat in consortio vel societate alicujus mali hominis, tunc etiam possumus sine detractone illius peccata manifestare. Quod et ipsum Apostolum fecisse invenimus, dum dicit ad Timotheum: *Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, quem tu quoque devita: valde enim restiit sermonibus meis. Reddet illi Deus secundum opera sua mala* (II Tim. iv, 14). Præter hujusmodi autem necessitates quicunque dixit ali- D quid adversus alium, ut vel derogat ei, vel obrectet, illud est, detrudere, etiamsi videantur vera esse ea quæ dicit.*

CAPUT LXIII.

Consolatio solitariorum de detractone.

Non ergo solitarii multum contristari debent, si forte ab aliquibus pravis hominibus sine culpa detraherentur; quia in consolatione nostra, sua Dominus opprobria adducere dignatus est, dicens: *Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus* (Matth. x, 25)? Et iterum: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret; sed quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus* (Joan. xv, 19). Hinc Apostolus ait: *Nolite mirari si odit vos mundus* (I Joan. iii, 13). Sunt autem pluri- mi qui vitam solitariorum fortasse amplius quam debent, laudant; et ne eis de laude elatio subripiat, permittit omnipotens Deus malos in obrectatione et objurgatione prorumpere; ut si qua culpa ab ore laudantium in corde solitariorum nascitur, per obrectationem malorum ad penitentiam revocentur. Sed inter hæc verba laudantium sive vituperantium ad mentem semper recurrere debemus; et si in ea non invenitur bonum quod de nobis dicitur, magna tristitia generari debet. Et rursus si in ea non invenitur malum quod de nobis homines loquuntur, in magna lætitia prosilire debemus. Unde beatus Job dicebat: *Ecce enim in cælo testis meus, et conscius meus in excelsis* (Job, xvi, 20). Qui enim vitæ suæ in cælo testem habet, detractones hominum in terra pertimescere non debet. Hinc Paulus ait: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ* (II Cor. i, 12). Nisi enim fuissent qui eidem Apostolo malam famam imponerent, et seductorem vocarent, nequaquam diceret: *Per infamiam et bonam famam; ut seductores, et veraces* (II Cor. vi, 8). Sed quid de Redemptore nostro agimus, qui a Judæis dæmoniacus, et blasphemus, atque persecutor vocatus est? Beatus quoque Arnulphus cum esset episcopus, postea solitarius factus, detractones pravorum hominum æquanimiter toleravit. Unde in gesta ipsius ita legitur: *Quidam namque homo, nomine Noddo, cum complicibus suis eidem beato Arnulpho derogare ausus est. Dicebat autem illum non esse cultorem Dei, sed potius hominem voluptati deditum. Cumque idem detractor stratum una cum detrahente socio petiisset, jubente Deo, omnia vestimenta illorum flamma circumdans vallavit. Illico exsipientes aquam urgentibus vocibus deposcebant, sed aqua injecta flammam divinitus missam non exstinguebat. Ardebant autem nequiter circa nates vel genitalia loca camisæ illorum, nec a se ardentia vestimenta exuere prævalebant. Quid plura? Quia aliud facere non poterant, exsiliunt foras, et ad instar porcorum in volutabro luti sese vociferantes involvunt: sed magis ac magis genitalia ipsorum ignis immensus cremabat. Tunc quippe, ut reor, impletum est super illos quod scriptum est: *Detrahentem occulte proximo suo, hunc persequer* (Psal. c. 5). Sicque divina censura jubente actum fuit, ut de quibus virum sanctum detraxerant, in ipsis pœnam sentirent. Ipse quoque sanctus episcopus atque solitarius nec pro*

detractione illorum fuit tristior, nec pro vindicta divinitus facta existit lætior; sed potius, juxta præceptum Domini, eos dilexit, atque pro eis oravit. Ubi nos pariter docemur non contristari pro detractone, sed magis gaudere de contumeliis, reminiscentes hoc quod scriptum est: *Quia ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v, 41)*. Si illi non contristabantur de contumeliis et verberibus, neque nos contristari debemus de verbis atque detractio-
 bus. Quid ergo aliud faciunt detrahentes, nisi in pulverem sufflant, atque in oculos suos terram excitant? Vocandi tamen sunt et patienter increpandi, juxta præceptum Domini, qui dixit: *Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum. Et si dixerit, Pœnitet me, dimitte illi: et si septies in die peccaverit in te, et septies dixerit, Pœnitet me, dimitte illi (Luc. xvii, 5)*. Quisquis igitur hoc fecerit, et seipsum salvabit, et detrahentem proximum de peccati fovea liberabit.

CAPUT LXIV.

De cogitationibus et diabolicis illusionibus.

Sicut enim a malis operibus et perversis locutionibus oportet solitarios abstinere, ita etiam a pravis cogitationibus debent se corda illorum custodire. Unde beatus Hieronymus admonet dicens: Non sinas cogitationes malas in corde tuo crescere. Et alibi: Caput cogitationis excludere, et cætera superantur. Non enim potest corrumpi corpus, nisi prius corruptus sit animus; et nihil potest facere caro nisi quod voluerit animus. Idcirco munda prius a pravis cogitationibus animum, et caro non peccabit in æternum. Bonæ autem cogitationes semper a Deo procedunt, malæ cogitationes vero aliquoties a nobismetipsis veniunt, et aliquoties iustinctu diaboli excitantur. Nemo enim potest a diabolo decipi, nisi is qui ei suæ voluntatis assensum præbere voluerit. Si enim repugnamus ei, fugiet a nobis. Unde beatus Jacobus apostolus: *Resistite, inquit, diabolo, et fugiet a vobis (Jac. iv, 7)*. Qua de causa ita in Collationibus Patrum legitur: Quodam tempore beatus Macarius habitabat in loco deserto solus, et erat prope alia solitudo in qua habitabant plurimi fratres. Et vidit senex Satanam venientem in habitu hominis, ut transiret per cellam ejus. Videbat autem eum quasi unica uti linea omnino vetusta, et per omnia foramina ejus pendebant ampullæ. Et dixit ei senex: Quo vadis? Et ille respondit: Vado commemorare fratres. Senex autem dixit: Et utquid tibi ampullas istas? Et dixit: Gustum fratribus porto. Dixit ei senex: Totas istas cum gustu portas? Et respondit: Etiam; ut si unum alicui non placet, offeram aliud; si autem nec illud, dabo tertium, et ita per ordinem, ut omnino vel unum ex eis placeat ei. Et cum hæc dixisset, transiit. Et observabat senex, custodiens vias, donec ille remearet. Et cum videret eum senex, dixit ei: Sanus sis. Et respondit: Ubi mihi salus? Et dixit senex: Quare? Et respondit: Quia mihi modo omnes sanctificati sunt, et nemo mihi acquie-

scit. Et dixit senex: Neminem amicum habes illic? Et respondit: Unum tantummodo fratrem habeo ibi, vel ipse solus mihi acquiescit; et quando me videt, convertitur velut ventus. Senex vero dixit ei: Quomodo vocatur frater ille? Respondit: Theoctistus. Et cum hæc dixisset, transiit. Surgens autem abbas Macarius perrexit ad fratres. Qui cum audissent, acceperunt ramos palmarum et occurrerunt ei obviam; et parabant singuli eorum cellas suas, incerti apud quem declinaret. Senex autem inquirebat quis inter eos Theoctistus vocabatur; et inveniens eum, intravit in cellam ejus. Theoctistus ergo susceptus cum gaudens. Cum autem cœpisset secreta loqui, dixit ei senex: Quomodo circa te est frater? Et ille dixit: Orationibus tuis adjuvantibus, bene. Et dixit senex: Non impugnant te cogitationes tuæ? Respondit iterum: Bene sum: erubescere enim dicere ei. Et dicit ei senex: Ecce quot annos habeo in conversatione loci istius, et omnes honorant me, et tamen in hac senectute infestus est mihi spiritus fornicationis. Et respondit Theoctistus, dicens: Crede, abba, quia et mihi. Senex autem simulabat etiam alias cogitationes sibi esse molestas, donec faceret eum confiteri. Deinde dicit: Quomodo jejunas? Et ille dixit: Ad novam. Dixit ei senex: Jejuna usque ad vesperam, et abstine, et lege Evangelia, ut memoriter retineas. Sed et alias ex animo meditare Scripturas; et si tibi ascenderit cogitatio mala, nunquam deorsum aspicias, sed semper sursum, et statim te Dominus adjuvabit. Et corrigens senex fratrem illum, reversus est in solitudinem suam. Et cum observaret, vidit iterum dæmonem illum, et dixit ei: Quo vadis iterum? Et ille respondit: Visitare fratres, et abiit. Dum autem reverteretur, dixit ei senex: Quomodo sunt fratres illi? Et respondit: Male. Senex autem: Quare? Et ille respondit: Quia toti sancti sunt: et magis malum, quia unum quem habui amicum et obedientem, mihi etiam ipse, nescio unde, subversus est: nec ipse mihi jam acquiescit, sed omnibus sanctior factus est, et propterea juravi me jam non calcare ad illum locum, nisi post longum tempus. Hæc dicens transiit, relinquens senem. Sanctus vero senex intravit cellam suam adorans et gratias agens Deo. Hic datur intelligi quia nisi quis voluntatibus diaboli se sponte subdiderit, potestatem adversus hominem non habet. Et sicut superius patefactum est, nescit Satanus a qua passione anima seducatur: et ideo seminat quidem in ea zizania sua, aliquando spargit semina fornicationum, aliquando detractio-
 num et cæterorum vitiorum, similiter passiones, et in qua passione videt animum declinare, hanc ei subministrat. Nihil enim sic extendit dæmonem, quomodo si revelentur stimulationes ejus: et nihil eum sic lætificat, quomodo si abscondantur cogitationes ejus. Quia ergo Dominus noster Jesus Christus dedit nobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, hoc est, malas cogitationes, mundemus per humilem confessionem corda nostra, et parvulos cogitatus nostros allidamus ad

Christum, quatenus de nobis dicatur hoc quod scriptum est : *Beatus qui tenebit, et allidet parvulos suos ad petram (Psal. cxxxvi, 6)*. Et rursum : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8)*.

CAPUT LXV.

De diversis tentationibus solitariorum.

Multis ergo calamitatum tentationibus mentes solitariorum in hac vita pulsantur, sed non amplius tentat eos diabolus quam Dei voluntas permittit. Tentando autem, eorum profectus erudit; etsi nolens, tamen eorum utilitati diabolus servit, quando tentationibus suis non decipit, sed potius erudit; multis enim modis, ut diximus, mentes solitariorum diabolus tentat. Tentat autem eos aliquando per stimulos paupertatis: nam cum per stimulos paupertatis non potest eos movere, divitias adhibet ad seducendum. Et dum per contumelias et opprobria non prævalet, laudes et gloriam adhibet. Si per salutem corporis non potest, ægritudines mittit. Et dum per delectationes seducere eos non potest, per molestias, quæ contra votum eveniunt, eos conatur evertere. Infirmittates etiam quasdam graves adversus eos qui tentandi sunt adhibet, ut per eas pusillanimes faciens solitarios, conturbet charitatem eorum quam habent ad Dominum. Sed quamvis concidatur corpus, et febribus validissimis inflammetur, insuper etiam si intolerabili contritione affligatur, quisquis es qui hæc sustines, recordare futuri sæculi pœnas, et æternum ignem, ac perpetua tormenta, ut hæc cogitans non deficias ad ea quæ in præsentia contingunt. Insuper etiam gaude quia visitavit te Deus; et illud famosissimum dictum in lingua habeto, id est: *Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me (Psal. cxvii, 18)*. Et illud: *Quem enim diligit Dominus, corripit; flagellat autem omnem filium quem recipit (Hebr. xii, 6)*. Si ferrum es, post adhibitum tibi ignem emittes æruginem. Quia si justus es, et hæc pateris, de magnis ad majora provocaris. Aurum es, sed per ignem probator cris. Datus est tibi angelus Satanæ, stimulus carnis tuæ; exsulta videns cui similis factus es, Paulo apostolo simile donum accipere meruisti. Audi quemadmodum gloriabatur Apostolus in infirmitatibus suis, ita et tu gloriare dicens: *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi (II Cor. xii, 5, 9)*. Et rursum: *Quando enim infirmor, tunc fortior sum et potens (Ibid., v. 10)*. Si febribus, si rigore frigoris castigaris, memor esto quid Scriptura dicit: *Transivimus per ignem et aquam (Psal. lxxv, 12)*; residuum est ut inducaris in refrigerium. Clama etiam cum Propheta: *In tribulatione dilatasti mihi (Psal. iv, 1)*. Perfectus enim eris per hujusmodi tribulationes. Si forte amittis oculos, non feras graviter, extollentiæ enim instrumentum amisisti, sed interioribus oculis gloriam Dei speculari stude. Surdus factus es, non contristeris; quia auditum vanum amisisti. Manus tuæ ex aliqua passione debilitatæ sunt? sed interiores paratas habeas ad

A versus inimici tentationes. Infirmittas totum tuum corpus tenet? sed interiori homini sanitas crescit. Nihil enim aliud est ægritudo corporis quam sanitas mentis. Si infirmittas tibi talis fuerit, ut non possis stare ad orandum et psallendum, non contristeris pro eo, quia infirmittas orat pro te. Si jejunas, non tibi invenias occasionem, dicendo: quia exacerbat in ægritudinem incurristi: quoniam et qui non jejunant, similes ægritudines incurrunt. Inchoasti aliquid boni? non revoceris per impedimenta inimici; quoniam jejunia et labores nobis constituta sunt propter turpes delectationes. Hæc omnia nobis proficiunt ad destruenda corporis desideria. Tentari autem oportet justum, sed tentatione plagæ, non tentatione luxuriæ. Quapropter discat non murmurare, qui mala patitur, etiamsi ignorat cur mala patitur. Et per hoc juste se pati arbitretur, quod ab illo judicatur cujus nunquam judicia injusta sunt. Qui ergo in flagellis murmurat, justitiam judicandis accusat; qui vero juste se recognoscit a justo iudice pati quod sustinet, etiamsi super quo patitur ignorat, per hoc jam justificatur per quod semetipsum accusat, et Dei justitiam laudat. Beatus qui hæc omnia tulerit patienter.

CAPUT LXVI.

De tentamentis somniorum.

Plerumque dæmones in noctibus solitariis occurrentes, ut formidolosos eos faciant, per soporem conturbant; et quos vigilantes intus tentant, nec superant, dormientes acriter impugnant. Nonnunquam autem et aperta impugnatione grassantes humana corpora verberant, sicut beato Antonio fecerunt. Quod tamen, Deo permittente, malorum fit ad vindictam, justorum vero ad tolerantiam et gloriam. Plerumque immundi spiritus eos quos incumbere in sæculi amore conspiciunt, dormientes quadam vana spei prosperitate illudunt, sicut legitur in Dialogorum libro cuidam contigisse; qui dum somnia vehementer attenderet, ei per somnium longa spatia hujus vitæ promissa sunt. Cumque multas pecunias pro longioris vitæ stipendiis collegisset, ita repente defunctus est, ut intactas omnes relinqueret, et ipse secum nihil ex bono opere portaret. Nonnunquam etiam Satanas in angelum lucis sese non solum dormiendo, sed etiam vigilando transformat, ut quemlibet aliqua erroris fraude decipiat; sicut legitur in Collationibus Patrum de quodam sene, qui sedens in cella sua et sustinens tentationes, videbat dæmones manifeste, et contemnebat eos. Cum autem diabolus videret se vinci a sene, venit et ostendit se ei, dicens: *Vis videre Christum? Et respondens senex dixit: Anathematizo te, et eum de quo dicis; ego autem Christo meo credo dicenti: Si quis vobis dixerit: Ecce hic Christus et ecce illic; nolite credere (Matth. xxiv, 23)*. Et dixit diabolus: *Ego sum Christus. Videns autem senex clausit oculos suos. Et dixit ei diabolus: Quare clausisti oculos tuos? Et dixit senex: Ego hic Christum nolo videre, sed in vita beata. Hæc audiens diabolus discessit ab eo.*

Hic ergo patenter ostenditur quantis machinamentis Dei servos conatur decipere inimicus. Illi autem qui aut nullis, vel raris consocii sunt delictis, aut nunquam aut raro terroribus fatigantur nocturnis : et si ad momentum hujusmodi commoveantur, mox tamen evigilantes illusionum vanitates despiciunt intentionemque suam ad Deum convertunt. Interdum etiam quædam arcana ac mystica Dei servi per visionem videre solent. E contra vero peccatores qui corda sua gravioribus vitiis polluerunt, conscientiæ pavore illusi species tremendas aspiciunt; et quos vigilantes diabolus traxit ad vitia, dormientes fatigat, ut nunquam eos requiescere sinat. In oculis autem peccatorum diabolus terribilis est; in oculis autem justorum terror ejus vilis est. Sciendum quippe est quia diversæ sunt qualitates somniorum. Aliquando namque ex ventris plenitudine vel inanitate somnia generantur; aliquando vero ex cogitatione accidunt, sicut scriptum est : *Multas curas sequuntur somnia* (Eccl. v, 2). Nam sæpe quæ in die cogitamus, in noctibus recognoscimus. Aliquando autem ex illusionem immundorum spirituum oriuntur, dicente Salomone : *Multos errare fecerunt somnia et illusiones vacuæ* (Eccl. xxxiv, 2). Aliquando quippe ex revelatione procedunt, sicut legitur in lege de Joseph filio Jacob, qui somnio fratribus præferendus prædicitur. Vel sicut in Evangelio de Joseph sposo beatæ Mariæ, qui ut fugeret cum puero in Ægyptum, somnio admonetur. Aliquando nempe ex revelatione simul et cogitatione generantur, dicente Daniele : *Tu, rex, cogitare cœpisti in strato tuo quid esset futurum post hæc; et qui revelat mysteria ostendit tibi quæ ventura sunt* (Dan. ii, 9). Sæpe etiam dæmones deceptorum fraude multa solent vera prædicere, ut ad extremum valeant animam ex aliqua falsitate decipere vel illaqueare. Sed quamvis nonnulla vera sint somnia, facile tamen non oportet credere illa, ne forte aliquando ex illusionem diaboli procedant, et simplicium corda decipiant, recolentes testimonium Scripturæ dicentis : *Si dixerint vobis, et ita venerit, nolite credere* (Math. xxv, 23). Somnia enim similia sunt auguriis, et qui eis intendunt, revera augurare noscuntur. Solitarii autem inter illusionem ac revelationem discreta circumspectionem discernant, ut sciant quid a bono spiritu percipiant, vel quid a malo spiritu patiuntur.

CAPUT LXVII.

Ut solitarii signa et miracula fieri non quærant.

Signa igitur et miracula a solitariis non sunt quærenda, propter ostentationem et vanam gloriam. Nam quisquis signorum et mirabilium indicibus vult probari, non potest probus videri. Quia ipse Dominus et Salvator non dixit : *Ex signis et mirabilibus cognoscetis eos*, sed ait : *Ex fructibus eorum cognoscetis eos* (Math. vii, 20). Neque enim in die iudicii remuneraturum se promittit eos qui signa et prodigia faciunt, sed eos qui præceptis suis obediunt, dicens ad eos : *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, etc.* (Math. xxv, 34.) Sed et beatos non dicit

A eos qui signa et mirabilia fecerunt, sed humiles spiritu, mansuetos, lugentes et hujusmodi opera exsequentes. Nusquam in signorum opere beatitudo ponitur, sed in expletionem mandatorum Dei. Vita enim bona, atque actus probi, etiam sine signis et mirabilibus merentur coronam; iniqua autem conversatio, etiamsi signa et prodigia fecerit, supplicia non evadit. Et ideo superflue hæc quærentur, imo et periculose. Per ostentationem vero nihil faciant solitarii. Nam quantum malum sit per ostentationem aliquid agere, præsens exemplum ostendit, cum subditur : *Fuit quidam juvenis monachus, qui cum vidisset quosdam senes iter agentes, ostentationis causa jussit onagris venire, ut portarent eos, donec pervenirent ad se. Illi autem senes indicaverunt hoc beato Antonio. Et dixit abbas Antonius : Videtur mihi monachus iste similis esse navi omnibus bonis oneratae, de qua incertum est utrum pervenire possit ad portum an non. Et modicum post subito abbas Antonius flere cœpit, et capillos sibi trahere et lugere. Quod cum vidissent discipuli ejus, dixerunt : Quid ploras, abba? Et respondit : Magna Ecclesiæ columna cecidit modo. Dicebat autem hoc de illo juvene monacho. Ite, inquit, fratres, ad eum, et videte quid agat. Perrexerunt ergo discipuli ejus, et invenerunt monachum illum sedentem et flentem peccatum quod fecit. Videns autem discipulos senis, ait eis : Dicite seni ut roget Deum, decem tantum dierum dari mihi inducias. Qui intra quinque dies mortuus est. Quapropter caveant omnino solitarii, ut nihil per ostentationem faciant. Insuper autem morbum vanæ gloriæ fugiant : quæ non solum in carnalibus vitiis, sed etiam in spiritalibus causis solitarios pulsant; ut qui non valent carnalibus vitiis decipi, spiritalibus successibus acrius sauciantur. Nam quem diabolus sub specie pretiosæ vestis ac nitidæ non potest in vanam gloriam immergere, pro squallida et inculta conatur decipere. Et quem non potest per honorem dejicere, per humilitatem supplantat; et quem scientiæ et elocutionis ornatu nequit extollere, gravitate taciturnitatis elidit. Si jejuna quis palam, gloriæ vanitate pulsatur. Si illud causa vanæ gloriæ contemnendæ contexerit, eodem vitium elationis incurrit. Alius enim orationem, alius vigiliarum prolixitate pulsatur. Multi enim vanam gloriam fugiendo in ipsam incidunt; et multi in hoc ipso cupiunt laudari quod laudes contemnant; et mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur. Ideo pulchre sancti Patres nostri naturam morbi hujus in modum cæpæ conscribunt, quæ uno decoriata tegmine, alio rursus invenitur induta, totiesque reperitur obiecta quoties fuerit exspoliata. Quapropter oportet solitarios, juxta consilium Apostoli (II Cor. vi, 7), *per arma justitiæ a dextris et sinistris transire*; per gloriam, et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam incedere. Et ut per Salomonem dicitur : *Non divertant ad dexteram, neque ad sinistram* (Prov. iv, 27); id est, nec de virtutibus et dextris successibus se extollant, nec ad sinistram vitiorum*

tramitem flectantur; sed medium tenentes ad ipsum A qui via, veritas et vita est, prospero incessu pervenire mereantur.

CAPUT LXVIII.

De trimoda charismatum gratia.

Usque ad spiritualium narrationem charismatum proferendam præcedens disputationis ordo pervenit, quam tripartitam esse, majorum traditione percipimus. Prima siquidem curationum causa est, cum pro merito sanctitatis electos quosque ac justos viros signorum gratia comitatur, sicut apostolos multoque sanctorum signa et prodigia secundum auctoritatem Domini fecisse manifestum est, ita dicentis: *Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos munde, dæmonia ejicite: gratis accepistis, gratis date* (*Matth. x, 8*). Secunda, cum ob ædificationem Ecclesie, vel eorum qui infirmos suos ingerunt, vel eorum qui curandi sunt fidem, sanitatum virtus etiam a peccatoribus indignisque procedit. De quibus Dominus in Evangelio: *Multi, inquit, dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, dæmonia ejecimus, et multas virtutes fecimus? Et tunc confitebor illis quia non novis: discedite a me, operarii iniquitatis* (*Matth. vii, 22*). Propter hoc autem et discipulos monebat dicens: *Nolite gaudere quod dæmonia vobis subjecta sunt, sed quia nomina vestra scripta sunt in cælis* (*Luc. x, 20*). Tertius curationum modus etiam colludio dæmonum ac factione simulatur: ut dum homo apertis criminibus fuerit obligatus, propter admirationem signorum sanctus ac Dei servus credatur; vel certe ut is qui curationum dona habere se credit, per superbiam cordis elatus gravius elidatur? Inde est quod Dominus in Evangelio loquitur: *Exsurgent, inquit, pseudochristi, et pseudoprophetae, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi* (*Marc. xiii, 22*). Quapropter nunquam de admiratione signorum, sed de ornatu morum debet apud nos esse quisquam laudabilis. Et revera majus miraculum est de propria carne fomitum eradicare luxurie, quam expellere immundos spiritus de alienis corporibus; et magnificentius signum est virtute patientie truculentos motus iracundie coercere quam dæmonibus imperare ac de alienis corporibus infirmitates pellere: et præcellior virtus est anime propriæ languorem curare, quam corporis alieni. Quanto enim anima sublimior carne est, tanto præstantior ejus et salus est. Et major merces est peccatorem suscitare de vitiis, quam mortuum de sepulcro. Ideoque a sanctis Patribus signorum opera nequaquam legimus affectata, sed quanquam ea Spiritus sancti gratia possiderent, nunquam exercere voluerunt, nisi forte inevitabilis necessitas illos coarctasset, ut beatum Macarium, qui fuit discipulus sancti Antonii. Hunc enim ferunt aliquando cum homicidium in locis vicinis fuisset admissum, et innocenti cuidam impingeretur crimen homicidii, eum qui calumniam patiebatur confugisse ad ejus cellam: adfuisse etiam eos qui innocen-

tem perurgebant, jurantes, et dicentes periclitari se ipsos, nisi comprehensum homicidam legibus traderent. Ille vero cui crimen impingebatur, cum sacramentis affirmabat consciuum se non esse sanguinis illius. Et cum diu hoc certamen haberetur, interrogat sanctus Macarius ubi jaceret ille qui dicebatur occisus. Cumque designassent locum, cum omnibus qui ad perurgendum hominem venerant, ivit ad sepulcrum, et ibi fixis genibus, invocato nomine Christi, ad eos dixit qui astabant: Nunc Dominus ostendet si reus est hic quem perurgetis. Et elevata voce defunctum ex nomine clamavit. Qui cum de sepulcro respondisset, ait ei: Per fidem Christi te obtector, ut dicas si ab eo qui calumniatur pro te occisus es? Tum ille de sepulcro elata voce respondit, dicens, non se esse ab eo læsum. Hoc audito cuni stupefacti omnes decidissent in terram, rogaverunt pedibus ejus advoluti ut interrogaret eum a quo esset occisus. Tunc ille: Hoc, ait, non interrogabo; sufficit nunc mihi ut innocens liberetur, non est meum ut reus prodatur. Hæc igitur ejus virtus et gratia, quantum in ipso fuit, forte semper lateret, nisi eum necessitas periclitantis hominis et amor sincerus erga Christum hoc exercere miraculum compulisset. Sciendum itaque est quia sicut thesaurus apertus cito expenditur, sic et virtus quælibet, cum publicata fuerit, exterminabitur; et ut cera solvitur a facie ignis, ita et anima laudibus inaniter exaltata perdit virtutum vigorem. Proinde necesse est solitariis, ut si eis cujusque conscientia boni operis fuerit, occultent illam, et cum omnia fecerint quæ Deus præcipit, dicant: *Servi inutiles sumus* (*Luc. xvii, 10*). Virtutes quoque si forte in se esse senserint, sileant et celent; Deus divulgabit opera eorum, et adducet ad medium, cum venerit Dominus, *qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo* (*I Cor. iv, 5*); tunc reddet singulis secundum opera sua.

CAPUT LXIX.

Ut solitarii post retrusionem ad sæcularem vitam minime redeant; et de perseverantia boni operis.

Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis, ut solitarii post retrusionem, causa elationis vel negotiationis, ad sæculum veluti præda dæmonum facti infeliciter redeant. Nam quam grave crimen solitarios apostatare, hoc est, a priori proposito recedere, Dominus in Evangelio testatur: *Nemo, ait, mittens manum suam in aratro, et respiciens retro, aptus est regno Dei* (*Luc. ix, 62*). Hinc Paulus apostolus ait: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæculi, ut ei placeat cui se probavit* (*II Tim. ii, 5*). Non enim liber est a laqueis diaboli, qui se negotiis mundi post retrusionem voluerit implicare. Talibus enim convenit illa beati Petri vera et multum timenda sententia: *Melius enim illis fuerat viam vitæ non agnoscere, quam post agnitam retrorsum reverti* (*II Petr. ii, 21*). Et iterum: *Canis reversus ad vomitum suum, et sus lota in volutabro luti* (*Ibid., v. 22*). Si quis ergo suadente diabolo hæc perficere tentaverit,

nisi inevitabilis necessitas eum compulerit, excommunicatur omnimodis ab episcopo suo, vel a cæteris prælatis, quousque ad prius propositum redeat, quod propter Deum primitus elegerat. Non enim quæritur in solitariis initium boni operis, sed finis; quia de fine suo unusquisque judicabitur, non de vita præterita, dicente Domino per Prophetam: *Qualem te invenero, talem te judicabo* (*Ezech. vii, 3*). Sunt enim, quod pejus est, qui bene incipiunt, sed male finiunt conversationem, ut Judas, qui bene cœpit, sed male finivit: et Paulus male cœpit, sed bene finivit. Cœpisse enim multorum est, sed culmen perfectum attingisse rarorum est. Ideo non insipientibus præmium promittitur, sed perseverantibus datur, dicente Domino: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit* (*Matth. x, xxii et xxiv, 13*). Si autem solitarius aliquis ideo securum se putat de solitaria vita aliquando posse discedere, quod in ipso proposito bene cucurrerit, quod ibi multum laboraverit, hic talis agit ac si aliquis oneratam mercibus navim a portu solvat, et tempestati tradat, et ad scopulos et saxa detorqueat. Hic talis videat quam incerti et quam

lubrici sunt exitus vitæ hominum, sicut per Salomonem dicitur: *Nescit homo utrum amore an odio dignus sit; sed omnia in futuro reservantur incerta* (*Eccli. ix, 4*). Ideoque nemo de præteritis sit securus, quia quamvis solitariorum conversatio probabilis sit, incertum tamen est hominibus quo sint fine destinati. Tunc enim felix et beata eorum inchoatio, et tunc placet Deo eorum conversatio, dum absque ullo erroris titubationisve naufragio ad optatum finem perfectionemque prospero cursu perveniunt. Quapropter studeant solitarii hanc Regulam breviter de sanctarum floribus Scripturarum collectam, et sanctorum Patrum exemplis hinc inde munitam, sedula meditatione perlegere, et per singula verba discutere, ac memoriæ commendare, et divina auxiliante gratia, juxta vires adimplere, quatenus ad eandem gloriam valeant pervenire quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam præparavit Deus diligentibus se (*I Cor. ii, 9*); ipso opitulante qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Regula Solitariorum.

CODICIS REGULARUM PARS TERTIA.

REGULÆ SS. PATRUM AD VIRGINES.

SANCTI AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

EPISTOLA CIX, REGULAM SANCTIMONIALIBUS PRÆSCRIPTAM CONTINENS.

(*Vide Patrologiæ tom. XXXIII, col. 958.*)

SANCTORUM

CÆSARII, AURELIANI, DONATI,

ARELATENSIS, ITEM ARELATENSIS ET VESONTIONENSIS EPISCOPORUM,

REGULÆ AD VIRGINES.

(*Vide Patrologiæ tom. LXVII, col. 1103; tom. LXVIII, col. 399; tom. LXXXVI, col. 273.*)

CUJUSDAM PATRIS REGULA AD VIRGINES.

(*Vide Patrologiæ tom. LXXXVIII, col. 1151.*)

SANCTI LEANDRI HISPALENSIS

REGULA

SIVE DE INSTITUTIONE VIRGINUM ET CONTEMPTU MUNDI, AD FLORENTINAM SOROREM LIBER.

(*Vide Patrologiæ tom. LXXII, col. 871.*)